

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Ministry of Education

BUUGGA TABABARKA HAGISTA AKHRISKA IYO QORAALKA DUGSIYADA HOOSE EE BARAYAASHA LUUQADA AFKA-HOOYO

FASALADA 1-8AAD

Itoobiya, 2015

Mashruuca READ TA

Mashruuca READ TA oo loo soo gaabiyey (Reading for Ethiopia's Achievement Developed Technical Assistance)

waxaa la bilaabey bishii Octoober 2012, wuxuuna soconaya shan sano si uu kor ugu qaado akhriska iyo qorista

15milyan oo ardey ah kuwasoo wax ka barata dugsigayada hoose ee toddobada luuqadood oo ka mid ah luuqada lagaga hadlo Itoobiya (Af-soomali, amxariga, oromada, tigrega, sidamada, hadiyada, iyo waleyta). Iyo waliba luuqada Ingriiska oo ah luuqada labaad.

Mashruuca READ TA waxaa hirgalinaya hay'adda (RTI) oo loo soo gaabiyey (Research Triangle Institute) iyo hay'addaha ay bahwadaagta yihiin sida: Save the children International, Inveno, Florida State University (FSU), SILLEAD, Whiz Kids Workshop iyo Africa Development Crops.

**Reading for Ethiopia's Achievement Developed
Technical Assistance (READ TA)**

Cooperative Agreement No.: AID-663-A-12-00013

**BUUGGA TABABARKA HAGISTA AKHRISKA IYO QORAALKA
DUGSIYADA HOOSE EE BARAYAASHA LUUQADA AFKA-HOOYO**

FASALADA 1-8 AAD

Itoobiya, 2015

KALACADEYN

Buuggan waxa lagu daabacay kaalmada laga helay hay'adda USIAD oo loo soo gaabiyo (United State Agency for International Development) iyadoo la soo mariyey mashruuca USIAD/READ TA heshiiska wadashaynta ku saleysan ee numberkiisu yahay No: AID-663-A-12-00013.

Buuggani waxaa lagu soo saarey dib u eegista hay'adda USAID, waxaana si wada jir ah u diyaariyey hay'addaha RTI, Save the children International iyo Wasaaradda Waxbarshada Federalka Itoobiya. Fikradaha qorayaasha buuggani marnaba kama tarjumayaan aragtida guud ee hay'adda USAID ama Dawladda mareykanka.

MAHADNAQ

Waxa mahadnaq balaadhan inaan u soo jeedino mudan 22 ka xubnood ee diyaariyay buugan. Khabiiradaas waxa ay ka kala socdeen Wasaaradda Waxbarashada Federaaalka, Hayadaha RTI iyo hayada Save the Childeren waxaana hogaaminayay lataliye akhris oo caalami ah. Kooxda waxa ay ka kooban tahay lataliyayaal farsamo, khabiiro manhajka iyo qoraalka ah, khabiiro kabcinta awooda ah iyo khabiiro caynta iyo waxbarashada loo dhan yahay ah. Mashruuca READ TA waxa ay xubnahaas uga mahadnaqaysaa aqoontooda iyo xifadooda ay u hureen diyaarinta buugan. Sidoo kale waxa mahadnaq mudan hayada USIAD oo dabooshay dhamaan kharashka buugan lagu diyaariyay. Taageerada farsamana waxa lahaa Wasaaradda Waxbarashada ee Dawlada Federaaalka Itoobiya iyo mashruuca READ TA.

Buugan waxa loo diyaariyay Tababarayaal Sare iyo Tababarayaasha Barayaasha si loogu tababaro barayaasha dugsiyada hoose/dhexe ee fasalada 5-8aad ee adeegsiga Tilmaamaha Baraha iyo Buuga Ardayga cusub ee barista afka hooyo. READ TA waxa ay u mahad naqaysaa dhamaan intii ka qayb qaadatay diyaarinta buugan muhiimka ah. Dhamaan kaqaybgalayaashu waxa ay kubixiyeen aqoontooda iyo xirfadooda, islamaa ahaantaana u diyaariyeen sidi ay uga caawinlahayeen barayaasha inay ku hagaan caruurta sidii kor loogu qaadilahaa akhriska, qoraalka, hadalka iyo dhageysiga ee luuqadooda afka-hooyo. Ugu dambayn, buugan waxa habeyay oo u badalay luuqada Af-Soomaliga xubno ka kooban toddoba qof oo ka kala socda Hayadaha RTI, Save The Children, Xafiiska Waxbarashada ee Deegaanka Soomlida iyo Kuliyada Tababarka Macalimiinta ee Dr. Cabdimjiid Xuseen. Sidoo kale, mashruuca READ TA wuxuu u mahadnaqaynaa xubnaha dadaalka iyo wakhtiga ku bixiyayin buugan loo badalo Af-Soomaali.

Xubnaha diyaariyay buuggan Tababarka Hagista akhriska iyo qoraalka ee barayaasha luuqada afka-hooyo, fasalada 1-8 waxa ay ka koobanyihiin shakhsiyadkan hoos kucad.

Abera Lakew, MoE, Mother Tongue and English Language Education Development Directorate Abshir Mohamud, RTI- READ TA, Somali Region Capacity Building and Policy Specialist Mohammed Ahmed, RTI-READ TA, Somali Region Reading and Curriculum Specialist, Abdirizak Haybe Ali, Save the Children International -READ TA Regional Manager,

Ahmed Hassen Omer Ali, Save the Children International -READ TA Senior Teacher Training Officer Ahmed Hashi Mohamed Ali, Save the Children International -READ TA Senior Teacher Training Officer Hussien Mohamud Dahir, Somali Region Education Bureau, Team leader TDP

Amare Bizuneh, READ TA, Amhara Region Capacity Building and Policy Specialist Asemelash Amare, READ TA, Tigray Region Capacity Building and Policy Specialist. Aster Minwyelet (PhD), READ TA, Senior Technical Professional/Reading and Curriculum Advisor/ .Azmera Kassahun, READ TA, Gender and Inclusive Education Advisor. Belyu Amha, READ TA, SNNPR Region Reading and Curriculum Specialist for Wolayttatto. Biniyam Gessese, MoE, Teachers and Educational Leaders Development Directorate In-Service Training Senior Expert Deneke Lefebo, READ TA, SNNPR Region Reading and Curriculum Specialist for Hadiyyisa Desta Daniel, READ TA, SNNPR Region Reading and Curriculum Specialist for Sidaamu Afoo Getachew ASSEFA, READ TA, Oromia Region Capacity Building Specialist,

Labena Tona, READ TA, SNNPR Region Capacity Building and Policy Specialist Lissan Gebrewold, READ TA, Technical Program Specialist,

Barayaasha Luuqada Afka-Hooyo

Mekonnen Mohammed, READ TA, Tigray Region Reading and Curriculum Specialist Merga Debelo, READ TA, Oromia Region Reading and Curriculum Specialist

Meseret Bekele, MoE, Special Support and Inclusive Education Directorate, Special Needs & Inclusive Education Expert, Meskerem Moges, READ TA, Designer, Tigist Girma, READ TA, Capacity Building and Policy Advisor. Tilahun Beyene, MoE, Curriculum Development and Implementation Directorate, MT expert. Tinsae Birhane, READ TA, Amhara Region Reading and Curriculum Specialist

Waxaa habeeyay oo u turjumay Af-Soomaali khabiiradan hoos kuxusan

Abshir Mohamud, RTI- READ TA, Somali Region Capacity Building and Policy Specialist Abdirizak Haybe Ali, Save the Children International READ TA-Regional Manager Mohammed Ahmed Ali, RTI-READ TA, Somali Region Reading and Curriculum Specialist, Ahmed Hassen Omer SCI-READ TA Senior Teacher Training Officer

Ahmed Hashi Mohamed SCI-READ TA Senior Teacher Training Officer

Ibrahim Bashir Jama, Somali Region, College of Teacher Education, Language Instructor. Nasir Mohamud Ibrahim, Somali Region Education Bureau, TDP

Saed Abdi Ismael, Somali Region, College of Teacher Education, Language Instructor. Badriyo Mohamed Hussien, Somali Region Education Bureau, ICT Department- Typist.

Contents

CUTUBKA 1AAD

1.1 Hordhac.....	1
1.2 MUHIIMADA BUUGGA.....	1
1.3. UJEEDADA BUUGA.....	2
1.4. XOOG SAARIDA BUUGGA.....	3
1.5. YAA LOO DIYAARIYAY BUUGGAN?.....	3

CUTUBKA 2AAD

Fikirka Ku Tababaridda	4
2.1: Ku tababarista: waa horumarinta xirfada Joogtada ah ee barayaasha	4
2.2. Ujeedooyinka iyo faa'iidooyinka Tababarista barayaasha luuqada hooyo	6
2.3 Xeerka Tababarista Barayaasha Afka hooyo	6
2.4. Geedi socodka tababarka barayaasha luuqada afka-hooyo.....	7

CUTUBKA SADDEXAAD

Geedi socodka tababarka barayaasha luuqada afka-hooyo.....	8
3.1. Fahanka qaybaha muuimka ah ee manhajka cusub ee luuqada afka-hooyo ee dugsiyada hoose.8	
3.1.1. Mabaadiida Agabka manhajka cusub ee luuqada afka-hooyo ee dugsiyada hoose	9
3.1.2.Sida ay uhabaysanyihiin Tusmooyinka iyo cashirada manhajka cusu ee luuqada afka- hooyo ee dugsi- yada hoose.....	10
3.1.3 Habka barista tartiib-tartiibta ah	13
3.1.4. Qaybaha Iyo Farsamooyinka Barida Akhriska Wanaagsan	15
3.1.5 Casharka fasalka oo noqda mid ka jawaaba ama muujinaya sinaanshaha caynta	29
3.1.6. barista tabaha waxa barashada loodhanyahay.....	30
3.2. Taageerada: Tababartayaasha Luuqada Afsoomaaliga.....	32
3.2.1 Cadaynta Baahida Tababarista	32
3.2.2 Qorshaynta Taageerida Tabarrida Luuqada Afka-hooyo	37
3.2.3. Howlgalada taageerida tababarineed ee luuqada afka hooyo	40
3.2.4 Xog ku saabsan barnaamijka tababarka	57
LIFAAQA I: Dhisida Xidhiidhka Hagaha iyo Lahagaha.....	60
LIFAAQA II: Qaabdhismeedka Ukuurgalida Casharka Afka Hooyo \Fasalada 1-4\	62
LIFAAQA III: Qaabdhismeedka ukuurgalka Casharada Luuqada Afka Hooyo (fasalda 5-8).....	67

CUTUBKA 1AAD

1.1 Hordhac

Dalkeena Itoobiya waxaa uu sameeyey daraasad heer qaran ah oo loogu kuur galayo in afartii sanaba hal mar lagu qiimeeyo waxbarashada laga soo bilaabo sanadkii 2000.

Waxaa kaloo la sameeyey daraasad sanadkii 2010 ka taas oo lagu qiimaynayo waxbarashada fasalada hoose. Hadaba dhamaan daraasadahaas la sameeyey waxay muujiyeen in heerka waxbarasho ee ardayda dugsiyada hoose ee dalku ay aad u liidato. Tusaale, hadii aynu soo qaadano daraasada akhriska ee fasalada hoose (EGRA) waxaa qiimayntaas lagu cadeeyey ama lagu ogaaday in arday farobadan oo fasalada 2aad iyo 3aad ay muujinaysaa in caruurtaasi ayna hal eray ku akhيري Karin Afkooda hooyo. Maadaama ay kobcinta xirfaduhu aas-aas uyihiin akhriska iyo qoraalka barashada maadooyinka kale iyo ku guulaysashada waxbarashada dugsigu; hadaba natiijadan ka soo baxday daraasada akhrisku waxay ahayd mid naxdin leh. Khabiiro isugu jira kuwo dalka iyo caalami ah ayaa waxay qiimayn ku sameeyeen muqararka luuqada afka-hooyo. Kadib qiimayntaas waxaa uga soo baxday in luuqadaha afka hooyo ee dalku ay kuliitaan dhinacyada akhriska iyo qoraalka. Iyada oo laga duulayo natiijada ka soo baxday qiimayntaas, waxay wasaarada waxbarashada ee heer qaran iyo Hayadaha horumarinta ee bahwadaagta la'ah ay si wada jir ah u bilaabeen in la sameeyo mashaariic loogu magacdaray READ, waxaana ka mid ah oo aynu tusaale u soo qaadan karaa mashruuca lagu magacaabo READ TA.

READ TA waa mashruuc taagera wasaarada waxbarashada ee fadaraalka iyo xafiisyada waxbarashada deeganada, si uu kor ugu qaado barista akhriska iyo qoraalka luuqadaha afka hooyo ee dugsiyada itoobiya. Mashruucan shaqadiisu wuxuu kubilaamay isagoo taageeraya dib u habaynta muqararka luuqadaha afka hooyo ee heer qaran, kaas oo ay dabo socoto dib uhabaynta cashirada buugaagta afka hooyo (Tilmaamaha baraha iyo buuga ardayga) ee fasalada 1-8aad (laguna bilaabay todobo luuqadood) waxayna isugu jiraan labo waji oo kala ah-fasalada 1 ilaa 4aad iyo fasalada 5aad ilaa 8aad. Mashruuca READ TA waxaa kaloo uu leeyahay xidhmooyin tababar oo lasiiyo macalimiinta shaqeeya iyo kuwa aan wali shaqo galin lagana fuliyo goobaha uu mashruucan kashaqeeyo. Sidoo kale macalimiinta shaqeeya oo ay ahayd in ay meel mariyaan cashirada buugaagta dib loo habeeyay ee luuqada afka hooyo ayaa waxaa lasiiyay tababar 10 maalmood ah, ugu badan meelmarinta cashirada dib loohabeeyay ayaa waxay bilaabatay bilowgii 2014/15 ee taariikhda reer yurub. Inkastoo ay ahayd in wakhti hore laga hadlo muhiimada meelmarinta luuqada afka hooyo, hadana xaqiiqdu waxay tahay in habkan dib loo habeeyay uu yahay mid ka cusub habkii hore ee ay barayaashu isticmaali jireen. Sidaa daraaded caqabad ayay barayaasha ku noqotay. Arinkan ayaa waxaa lagu ogaaday markii tijaabo gaaban lagu sameeyay cashirada buugaagta fasalada 1aad ilaa 4aad iyo fasalada 5aad ilaa 8aad. Markii arinkaasi rumoobay, baahida taagerada xirfada joogtada ah ayaa khasab noqotay (marka laga reebo tababarka kowaad ee macalimiinta). Buugani waxuu kuyimid muhiimada aan kor kuxusnay

1.2 MUHIIMADA BUUGGA

Xaaladan soo socota waxay muhiim ka dhigaysaa buuggan latalinta barayaasha Afka hooyo

B) Qiimayn degdega oo ay samaysay mashruuca READ TA(Bishii Juun/Julaay 2015)

Xarumaheeda ay ku leedahay degaanada dalka ayaa wuxuu muujiyay in xirfadaha lagu taageerayo barayaasha Afka hooyo uusan ku filnayn marka ay hirgalinayaan casharada cusub. Tanni waxay cadaynaysaa waxa inta badan sida aan caadiga ahayn uga hadlaan khubarada waxbarashada Itoobiya taasi oo ku saabsan ku filnaansha la'aanta taageerada la siiyo barayaasha dugsiyada hoose.

Waa mid iska cad inayna barayaashu si ku filan u hirgalin Karin fikradaha dib u habaynta marka aysan haysanin taageero xirfadeed wacyi galineed oo aan laga siinin habka cusub.

T) Inkastoo Itoobiya ay leedahay qayb kormeerayaala ,kuwaasi oo midkastaba loo xilsaaray inay taageeraan barayaasha ku sugan shan dugsi(oo qaybta ah), iyaga laguma meelayn maadadii ay khibrada u lahaayeen. Iyagu waxa ay tahay inay siiyaan taageero- xirfadeed guud. Barida casharada cusub ee buugaagta kaasi oo aan si cad ugu nuuxnuuxsanayn barista akhriska/qoraalka,kama faa'iidayaan karaan taageerooyin noocan ah. Hadaba si loo taageero barayaasha Afka hooyo kormeerayaashani waxay u baahan yihiin inay helaan buug kaasoo ka taageeraya inay ku hagaan barayaasha si talaab-tallaabo ah.

J) Abaabulku waa caqabad guud oo ka jirta dugsiyada Itoobiya. Barayaashu waxay uga tagaan dugsiyada sababo ku saabsan isku badalka,ku meelayn boos kale,dalacsiin ku salaysan heerkooda waxbarasho ama inay uga tagaan shaqada danahooda gaar ahaaneed.Way adag tahay in la sii wado tababarada barayaasha marka uu kii la tababaraba tagayo. Waxa kale oo jira su'aal ku saabsan masuuliyada _qaab-dhismeedyada heer hoose(Tusaale ahaan xafiisyada waxbarashada ee degmooyinka) ayaa masuul ka noqonaya inay taageeraan horumarinta barayaashooda.Hadaba haysashada buug noocan oo kala ahi waa qayb ka mid ah taageerid farsamo oo lagu horumarinayo barayaasha heerka hoose

1.3. UJEEDADA BUUGA

Ujeedada guud ee buuggan ayaa waxa ay tahay in si tartib tartiib ah u tilmaamo/hago tababarayaasha luuqada Afka-Hooyo (LAH) dadaalka ay ugu jiraan sidi ay u taagerilahaayen barrayaasha luuqada afka hooyo. Ujeedooyinka gaarka ah ee buugguna waa kuwa soosocda;

1. In ay qeexan doorka iyo xidhiidhka udhaxeeya hagaha iyo lagaha dugsiyada hoose ee barayaasha luuqada afka-hooyo.
2. In la kobciyo awooda barayaasha luuqada afka hooyo (LAH) iyadoo dugsiyada laga abuurahayo dhaqan baris-barasho oo kusalaysan iskaashi.
3. In barayaasha luuqada afka hooyo dugsiyada looga abuurto dhaqan xirfadeed.
4. In dugsiyada laga abuurto fahan cad oo kusaabsan tababarida barayaasha luuqada afka hooyo.
5. In ladhiirigaliyo kalsoonida barayaasha luuqada afka hooyo ee adeegsiga buuggagta cusub ee cashirada.
6. In la xaqiijiyo iswaafajinta si loo hirgaliyo buuggagta cashirada cusub.
7. Ugudan beyntiina,in barayaasha laga caawiyo kor uqaadida natijada ardayda.

1.4. XOOG SAARIDA BUUGGA

Guud ahaan, buuggan barayaasha luuqada afka hooyo waxaa loogu talagalay inuu fududeeyo wada-barashada kusalaysan barayaasha isku heerka ah ee dugsiyada itoobiya. Maadamo buuggani hagahayo kutababarshada tababarka, waxa uu kakoobanyahay fikirado qoraal ah, habab kutababarasho iyo habraacyo hagaya waxqabadyada tababarayaasha. Buuggu wax uu uhabeysanyahay saddex cutub. Cutubka kowaad wuxuu soo bandhigahaya figradaha ay kamidka yihiin muhiimada, ujeedooyinka iyo dadka loo diyaariyay buuggan tababarka ee barayaasha luuqada afka hooyo. Cutubka labaadna wuxuu kahadlayaa figradaha tababarka (waxa uuyahay tababarku, waxa aanu ahayn, mabaadiida iyo barashada tababarka. Waxa xiga cutubka sadexaad oo sharaxaya manhajka cusub ee LAH iyo xirfadaha looga baahana yahay in si fiican loogu tababaro barayaasha luuqada afka hooyo. Cutubkani wuxuu uhabaynsanyahay qaab kusalaysan waxqabadyada xirfadeed; wuxuu kubilaamahaya fikirada aas-aasiga (xirfadaha tababarista) iyo sida tartiib tartiibta ah ee loo dhaqangaliyo xirfadaha iyadoonan laga tagynin qaabka guud ee uuyahay tababarku. Ciwaan hoosaad kasta waxa loo sameeyay habraacyo ku haboon.

1.5. YAA LOO DIYAARIYAY BUUGGAN?

Shaqsiyaadka ugu muhiimsan ee buuggan isticmaalaya ama adeegsanahaya waa hagaha iyo lahaagaha ee luuqada afka hooyo. Shaqsiyaadka kaleeto ee isticmaalayo waxaa kamid ah dhamaan bahwadaagta kuhawlan shaqaaleynta, tababarida iyo taageerida barnaamijka tababarka waxaana kamida maamulayaasha dugsiyada, maamulo kuxigeenada, kormeerayaasha, khabiirada waxbarashada degmooyinka, (khabiirada horumarinta barayaasha IWM), khabiirada horumarinta barayaasha ee heer degaan. Intaas waxaaa dheer, jamacadaha iyo kuliyadaha waxbarashada macaliminta ee kuhawlan tababarka iyo horumarinta macaliminta, buuggu wuxuu kacaawindoona kutababarshada xirfadaha, kuwaas oo ay kamid yihiin adeegsiga buugga ee barnaamijyada tababarida barayaasha.

Sidaa awgeed, inkastoo loo diyaariyay inuu hago tababarayaasha luuqada afka hooyo, buuggan waxaa kale oo loo adeegsankara inuu tixraac aas-aasi ah unoqdo tababarka tababarayaasha, daraasadka laga sameeyo dugsiyada iyo horumarinta xirfada joogtada ah ee barayaasha.

CUTUBKA 2AAD

Fikirka Ku Tababaridda

Muhiimada ugu wayn ee cutubkani waxay qeexaysaa fikirka kutababarista baraha si ay taakulayn ugu noqoto ama uga caawiso isticmaalayaasha buuga, islamarkaana ay fahan buuxa uga qaataan doorka iyo masuuliyada hagayaasha luuqada Af-soomaaliga. waxaa kale oo ay hagayaasaasha ka caawinaysaa in ay kobciyaan fahan kooda si ay u awoodaan xalinta caqabadaha ama hadii ay jirto fahan la'aanta katimaada dugsiyada oo ku saabsan dhinaca ku hagista.

Sidaa darteed cutubkani wuxuu ka kooban yahay afar qaybood oo kala duwan: fikirka hagista kaas oo laxidhiidha horumarinta xirfada joogtada ee barayaasha (CPD), ujeedada iyo faa'iidada luuqada Afka hooyo ee hagista kutababarista barayaasha, xeerarka luuqada Afka hooyo ee hagista barayaasha iyo geedi socodka hagista barayaasha luuqada Afka hooyo.

2.1: Ku tababarista: waa horumarinta xirfada Joogtada ah ee barayaasha

Isbadalku waa mid inoo qeexaya qaabka uu baruhu u hawlgalayo waa in uu ku baraarugsanaadaa isbadalka ku yimaada aqoonta ilaheeda, xidhiidhka iyo fikradaha ardayda iyo sidoo kale nidaamka siyaasada waxbarashada. sidaa darteed aad ayey ugu adkaanaysaa barayaasheena in ay laqabsadaan is badalka aan kor ku xusnay isla markaana ay ku guulaystaan shaqooyinkooda kana faa'iidaystaan xirfadahooda baris- barasho ee joogtada ah.

Hadaba sababtaas awgeed ayay xirfada nololeed ee barayaasha ugu tahay muhiim ka faa'idaysiga barnaamijka kobcinta xirfada ee joogtada ah (CPD) hadaba muhiimada xirfada kobcinta joogtada ah (CPD) waxaa kamid ah habkan baris barashada.

Sida: (khibradaha waxbarashada dadban iyo mida iska wax u bara ah sidoo kale waxbarashada rasmiga ah iyo mida aan rasmiga ahayn) sababtan ayaa keentay in barayaashu ku mashquulaan hawlahooda shaqo. “kobcintu waxay la xidhiidhaa ama kamida iswaafajinta dhamaan xirfadihii aqooneed ee uu baruhu bartay islamarkaana u adeegsado ku taba barista-taas oo ay natiijadeedu noqonayso khibrada baraha oo kobacda. Hadaba ujeedada ugu wayn ee ee laga leeyahay xirfada kobcinta joogtada ah (CPD) waa in la soo saaro bare tayo leh ama wax kasta oo suurta gal ka dhigayo in barruhu noqdo mid tayo leh. sidaas awgeed in baraha latababaro waxay fursad u siinaysaa in ay kobcado aqoontiisa sidoo kale waxay baraha kacaawinaysaa xirfadiisa bare.

hagaha qaaliga ahaw/aheey: waxaan rajaynaa in aad fahan buuxa u leedahay erayada kobcinta xirfada joogtada ha (CPD) iyo tababarista waxa idinku dhiiri galinaynaa in aad tixraacdo qaab dhismeedka CPD ga ee barayaasha dalkeena (MOE, October 2009/p 23)

Dadku siyaabo kala duwan ayey u qexaan iyaga oo ka duulaya kaladuwananshaha nidaamyada loo sameeyo u tababarista; heerka fikradaha aqooneed ee u dhaxeeya hagaha iyo lahagaha; waxkhtiyada shaqooyinka khaaska ah iyo xidhiidhka uu bixiyo haguho.

Sidaas darteed iyada oo laga duulayo qoraalada kobcinta baraha waxa lagu qeexi karaa qeexitaandan ama lagu macnayaashan soo socda:

- ▶ Ku tababarista waa wada shaqaynta ama iskaashiga u dhaxeeya laba qof taas oo ka taakulaynaysa qofka xeeladaha kobcinta xirfada .
- ▶ Kutababaristu waa xidhiidh aad u dhow isla markaana faa’iido ku dhisan oo u dhexeeyo qof garaadkiisa, khibradiisa aqooneed ay sarayso iyo mid aqoontiisu iyo khibradiisu ay hoosayso.
- ▶ Ku tababaristu waa hab loogu talo galay in ay noqoto hawl taageero ah, barbaarinta iyo barista udhexaysa qof khibradiisu ay ka sarayso midka khibrada hooseeya.

Inaga oo aan tusaalayaal kala qadan baa waxaa inaga filan saddexdan qeexitaan ee aan kor ku soo xusnay. Hadaba halkan waxaa inooga muuqata in fikirka “ku tababaristu u yahay mid siyaabo kala duwan loo qeexo”

Tababaraha qaaliga how, kadib markaad akhriday ujeedooyinka buugani, maxaad ku qeexi lahayd latalinta macalimiinta luuqada afka hooyo? Isku day in aad wax ka sheegto.

Marka loo eego buugan, la talinta waxaa lagu qeexaa iskaashiga (ama xidhiidh taageero oo si wada jir ah loo wada qabto) kaas oo ka dhaxeeya laba bare (mid loo doortay in uu noqdo tababare halka midka kalana loo doortay tababarte). Waxaa mararka qaar kood dhacda in haguho aysan khasab noqonin in uu sareeyo (mid khibrad badan) lakiin yahay barre ay ku kal soon yihiin aqoontiisa baratayaasha kale kuna yimid doorrasho xor ah.

Haddaba waxaa muhiim ah in aan cadayno dabeecadaha hagayaasha wanaagsan iyo lahaygaasha wanaagsan. Waxaana ka mid ah kuwan soo socda

Shaxda 1aad Dabeecadaha hagaha iyo lahayga wanaagsan. Hagaha wanaagsan Lahagaha wanagsan

<ul style="list-style-type: none"> • Wuxuu dhiiri galiyaa daah furida Fikiradaha iyo in qorshaha lagu Darsado dibaataada xirfadaha • Wuxuu bixiyaa waanada wakhti yada ku haboon • Wuxuu ku dhiiran yahay Arimaha xidhiidhka shaqadiisa • Wuxuu soo ban dhigaa Cashiro kudayasho leh • Wuxuu sameeyaa tababar Sidii loogu talagalay • Ku haboon • Wuxuu cadeeyaa iskuna Xidhaa qaybaha muhiimka Ah ee bulshada. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wuxuu diyaar u ayahay in uu Qaato talo bixinta - Wuxuu masuul kayahay isla markaana diyaar u yahay horumarinta xirfadiisa - Isbarbardhiga shaqadiisa iyo masuuliyada saaran - Waa mid ka gonansho leh inuu fuliyo waxyaabaha ay ku heshiiyeen hagayaashisa. - Wuxuu diyaar u yahay in uu fuliyo tababaro marka tababarka dhameystirto
--	---

Hagaha qaaliga ahow/aheey: Sidaad horay uga akhridayba hagaha tababaraha ee luuqada afka hooyo ee macalimiinta, qaabka talo bixinta ee luuqada afka hooyo ee macalimiinteena waxaa aragti ahaan loo tix galin karaa hal ku hal,

Ku tababrid waa maxay ?

Hase ahaatee tababarku waxa uu qadan karaa qaybaha 2aad, 3aad, iyo 6aad ee noocyada ku tababrista ee kor ku xusan

2.2. Ujeedooyinka iyo faa'iidooyinka Tababarista barayaasha luuqada afka hooyo

Guud haan ujeedada hagayaasha barayaashada luuqada Afka hooyo, sida ay inta badan dhahaan waa horumarinta barida iyo barashada luuqada Afka hooyo ee akhrinta iyo qoraal siinta barayaasha xirfada taageero oo joogto ah. Taageerida qaar waa faa'iido kaliya aan dhab u ahayn baraha tababarta ah laakiin waxay faa'iido u tahay tabab baraha iyo xarunta (tusaale sagan) la tabliyahau waa in uu sameeyo habgal dhankasta ah oo ay ku jirto wacyi galin waxbasho oo mudo dheer ah. Soosaaraan shakhsiyaadyo leh fursado horumarineed. Taasi oo kordhinaysa illaha cilmiyeed iyo xirfadaha; waxbarashada waa qiimaynta, jawabcelinta, dhiirgalinta, kortida joogtada ah.

Ee laga filayo in ay dhisto kalsoonida iyo in ay xaliso baaxada dhibaata . marka laga eego aragtida tababaraha ee tababarida waxay waxbarashada ka caawisaa inay dhagaystaan kuwa kale isfahanka wada xidhiidhayaasha iyo xirfadaha hogaamineed. Waxayna dalacsiisaa isku kalsoonaanta iyo bulshada haboon, waxay siisaa fursado dib u soo celiyo ku taabaranshadoo.

Waxayna kobcisaa fahanka iyo sidii shaqada loo habayn lahaa; waxbarashooyinka kale duwan, sare u qaadida aqoonsashada isku dhafan iyo ku qanacsanaanta shaqada iyadoo lagu taageerayo kaalmooyin horumarineed oo kale. si isku mid ah xaga dugsiyada waxabarasho tababar dhan kasta ah oo kor loogu qaadayo dareen caqli gal ah iyo wada shaqaynta shaqaalaha iyo barayaasha. Loona hubiyo si sax ah. Hirgalinta casharada luuqada Afka hooyo ee cusub loona aas_aaso sameynta shaqada deegaanka, iyadoo kor loogu qaadayo waxqabadka shakhsiga laguna abuurayo ka go'naanshaha hagaaminta dugsiga, laguna xoojinayo barayaasha liita.

hagaha qaaliga ahow/aheey; hogaaminta dugsiga iyo xubnaha shaqaalaha waa inay ku qaataan wakhti ay ka heshiiyaan ujeedooyinka iyo faa'iidooyinka tababarida dugsiga si habeysan. hagaha iyo latababare tani waxay aad muhiim ugu tahay inuu helo taageero lagu hirgalinayo barnaamijka tababarka ka dib adigu waa inaad ka shaqayso si aad u xaqiiqsato tani ku tababarashada mawduuca dugsigaaga dhexdiisa

2.3 Xeerka Tababarista Barayaasha Afka hooyo

Xeerarkan aas aasiga ee ku tababarashada talo bixintu waa mid si guud u uga simanyahay buugu. Hadaba waxaan adeegsan doonaa xeerarkaas guud si aan u ogaysiino tala sinta barayaasheena Afka hooyo. Halkan waxaa ah qaar kamida ah xeerarkaas.

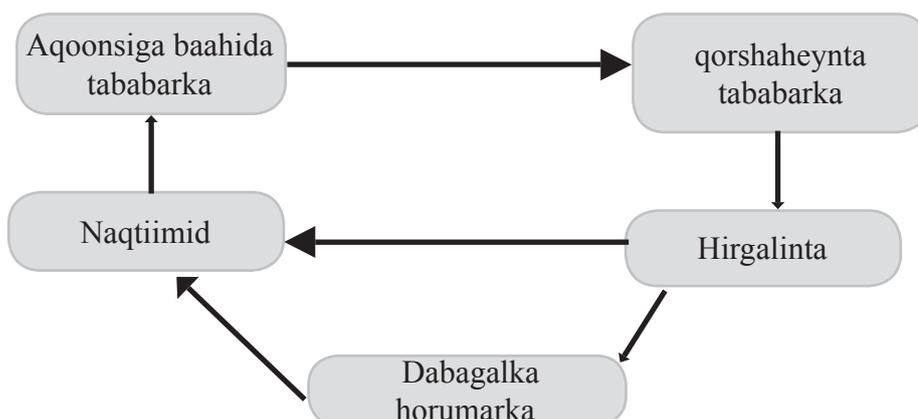
- ▶ Dhisida xidhiidh leh kalsooni iyo is aaminaad kuna salaysan lahaag.
- ▶ Kala saarida xidhiidhka tababarida iyo saaxiibtinimada. Kan hore si cad ayuu u kooban yahay halka kan kale uu yahay mid furan.
- ▶ Yahay mid ku salaysan tababaraka wakhti cad, anshax lagu cabiro xidhiidhka iyo shuruucda lagu howl galayo.
- ▶ Xidhiidhka tababarida waxaa si wada jir ah u aas aasay hagaha iyo lahaag kaas oo leh ujeedo qeexan ama natiijooyin iyo qorshayaal.
- ▶ Siinta jawab celin joogta ah, saxan, oo dag dag ah waa in loo qaataa inay tahay xudunta taageerida tababarida.
- ▶ Xirfadaha qiimaynta ee laga helay xidhiidhada tababarida dhabta ah dhexdiisa .
- ▶ Jooji xidhiidhka tababarida marka uu haguho awood u yeesho in uu si madax baanaan u shaqeeyo

adeegso xirfadaha aad ka heshay xidhiidhka aad ku samaysay xaalado kale saamaynaha xeerarkani ay ku leeyihiin tababarida barayaasha Afka hooyo ee dugsiyada ku yaala Itoobiya.

- ▶ Marka la qorshaynaayo tababaraka barayaasha afka hooyo oo si hay'ad ahaan loo aqoonsado hagayaashu waa inay foojignaadaan si ay u dhisaan shakhsi ahaan xidhiidh is aaminaad leh. Halka qaab ee taageeri kara dadaalkan waa xeer ka kalsoonida ee horay looga soo hadlay.
- ▶ Qaabkan hagista barayaasha afka hooyo wuxuu dhiiri galiyaa sidii looga dhaxdooran lahaa hagaha asxaabtiisa oo loogu dhex meelayn lahaa. Asxaabtu waxay noqon karaan saxiibo. xeerarkan sare waxay muujinayaan in dhinaca asxaabtu ay tahay inay qaataan gacanta sare ama howsha inteeda badan .
- ▶ hagista barayaasha afka hooyo waa xidhiidh ay tahay in lagu saleeyo dhismihiisa faa'iido labo geesood ah. Qaabka tababarista barayaasha afka hooyo wuxuu aqoonsan yahay sidan majiro wax uu haguho u qorshaynayo lahaagaha in kastoo ay tahay haguho in uu qaato doorka hogaaminta, hadana wax kasta oo ay qabanayaan waa inay si wada jir ah u qorsheeyaan.
- ▶ Tababarka barayaasha luuqada afka-hooyo waxaa loogu talagalay sidi kor loogu qaadilaha sida ay barayaashu ubarilahayeen akhriska iyo qoraalka ayna ufududeeyn lahayeen ardaydu in ay bartaan akhriska iyo qoraalka. Sidaa awgeed jawaab celin joogta ah waa in ay noqoto qeyb muhiim ah oo kamida geedi socodkan. Lahagaha wuxuu ubaahanyahay in laga caawiyo in uu dareemo inuu isbadel samaynayo iyo in ay jirto dhincayo kale oo ubahan in la sii kobciyo.
- ▶ Tababarka barayaasha afka-hooyo waa in loo qabta si tababartuhu unoqonkaro tababare mustaqbalka. Tani waxeey kajawaabaysaa xaqqiqada kajirta dugsiyada itoobiya; barayaasha oo shaqada kataga. Sidaa awgeed, iyadoo lagutalo bixinahayo in geedi socodka tababarka uu dhamaado, tababruhu waa inuu hubiyaa in tababartuhu diyaar uyahay inuu tababaro kuwa kale.

2.4. Geedi socodka tababarka barayaasha luuqada afka-hooyo

Barayaasha itoobiya ee houmarinta xirfadaha joogtada ah ayaa ah geedi socodka tababarka barayaasha ee intey shaqeeynahyaan kaasi oo ah geedi socod ka kooban afar heer; Darsid,Qorsheyn, Qabasho iyo Qiimeyn.geedi socodkan barayaasha waxaa lag araba in ay si firfircoon ooga qeyb qaatan (a) geedi socodkooda waxbarasho, (b) la shaqeynta saaxibadood, (c) aqoonsadaan waxqabadyadooda waxbarasho iyo (d) waxqabadyada kaqaybgalka arimaha dugsiya oo dhan, kuwaasi oo kobcinahaya kutababarashadooda iyo kutababarashada saaxibadood (MOE, October 2009). Geedi socodka tababarka barayaasha afka-hooyo wuxuu kusaleeysanyahay figradaha kor lagu xusay. Wuxuuna kakoobanyahay heerarkan soosocda;

Geedi socodka tababarka barayaasha luuqada afka-hooyo

Hagaha qaaliga ahow/ ahaye

Jaantuska kuyaal dhamaadka cutubka labaad wuxuu muujinayaa in la diyaarindoono qorshaha tababarka iyadoo lagu salaynayo baahida Lahagaha ee uu soo xulay qofka latababarayo. Barbilowga lagu xulanahayo baahida lahagaha waa mid laga filahayo barayaasha luuqada afka hooyo ee manhajka dugsiyada hoose. Maadamo, ay aad muhiim utahay in latababaraha uu fahmo qodobada ugu muhiimsan ee la xidhiidha manhajka luuqada afka hooyo ee dugsiyada hoose iyo horumarinta xirfadaha barista tusmooyinka manhajka dugsiyada hoose. Kadib marka aad xidhiidh la samaysao latababaraha, waa in aad hubisa tababartayaashu in ay si buuxda ufahmaan qaybaha kala duwan ee uu kakoobanyahay cutubkan.

3.1. Fahanka qaybaha muuimka ah ee manhajka cusub ee luuqada afka-hooyo ee dugsiyada hoose

Barayaasha luuqada afka hooyo in laga caawiyo in ay fahmaan sababta loo badalay manhajka, iyo sida manhajku uhabaysanyahay ayaa ah qayb muhiim ah oo kamida geedi socodka tababarka. Waxaa kalo muhiim ah in barayaasha luuqada afka hooyo ay si buuxda ufahmaan mabaadidda cashir barista fiican maadamo ay manahajka agabku kusalaysanyahay barida. Bilowga barashada sida loo baro manhajka cusub ee luuqada afka hooyo ayaa ah fahan kufilan sababaha loo badalay manhajka iyo maabadiida uu kusalaysan yahay.

Iyado taa laga duulahayo, Lahagaha marka aad xidhiidh la sameeyso kadib, waa in aad kataageerto Lahagaha in uu barto natijada darsaadka akhriska ee fasalada hoose ee lagu sharaxay hordhaca buugga iyo talooyinka ku aadan darasaadkaas. Waxaa ficiin in barauhu fahmo sababta faseexada akhriska ardayda ee luuqada afka hooyo aadka ugu liidata si ay uga talo bixiyaan sidii loo xalinlaaha.

Kadib marka laga talo bixiyo daraasadka akhriska ee fasalada hoose iyo sababaha kale ee loo badalay manhajka afka hooyo ee fasalada hoose, tababartayaashu waa in ay bartaan mabaadiida manhajka cusub ee afka hooyo ee dugsiyada hoose iyo sida uu uhabaysanyahay tusmooyinka iyo cashirada fasalada 1-4aad iyo fasalada 5-8 aad . taas macnaheedu ma aha in aad tababartayaasha u yeedhiso qaybaha manhajka. Laakin waxaad u adeegsankarta qodobo aad tixraacdo xiliga tababarka kadibna aad ogaato inay jirto fahan ku filan iyo in kale. Adigoo kusalaynaya tababarka waxa loo bahanyahay tababartayaasha in aad kutaageerto sidii ay ugaadhi lahayeen heerka fahan ee larabo. Marka laga hadlahayo manhajka cusub ee afka-hooyo, waxaa muhiim ah barayaasha afka-hooyo in ay fahmaan qodobadan soosocda;

3.1.1. Mabaadiida Agabka manhajka cusub ee luuqada afka-hooyo ee dugsiyada hoose

3.1.2.Sida ay uhabaysanyihiin Tusmooyinka iyo cashirada manhajka cusub ee luuqada afka- hooyo ee dugsiyada hoose

3.1.3. Hababka xirfada ee kusalaysan luuqada

3.1.4. Qaybaha iyo Farsamooyinka barida akhriska wanaagsan

3.1.5. Barista ka jawaabaysa caynta

3.1.6. Barista kajawaabaysa baahiyaha kala duwan ee ardayda

3.1.1. Mabaadiida Agabka manhajka cusub ee luuqada afka-hooyo ee dugsiyada hoose Waxaa muhiim ah barayaasha afka-hooyo in ay fahmaan mabaadiida uu kusalaysanyahay sameynta agabka manhajka ee afka-hooyo ee dugsiyada hoose. Adigoo tababare ah waxaa laga rabaa in aad hubiso tababartayaashu in ay fahmeen sababta loogu baahday in labadalo manhajka dugsiyada hoose iyo mabaadiida ka danbeysa isbadalkan. Sameynta buugga ardayga iyo buugga baraha ee afka hooyo ee dugsiyada hoose waxa uu kusalaysanyahay mabaadiidan soosocota;

- ▶ Ardayadu waxeey kutababaran xirfadaha dhageysiga, akhriska, hadalka iyo qoraalka iyagoo adeegsanaya mawduucyo habaysan.
- ▶ Casharada afka hooyo waxay ku jiraan duluc walba iyo mawduuc walba oo kujira qoraalada akhriska ah.
- ▶ Akhirska iyo qoraalku waa xirfado muhiim u ah waxbarashada taas oo aasaas u ah samaynta agabka manhajka cusub ee afka hooyo ee dugsiyada hoose.
- ▶ Araydu waxay u baahan yihiin kutababarsho joogto ah oo ku saabsan qaybaha ugu muhiimsan ee akhriska iyo qoraalka si akhriiskooda luuqada afka hooyo u noqdo mid fiican oo faseex ah una horumariyaan awoodooda fahanka.
- ▶ Barista afka hooyo waxay u baahan tahay hawlgalo shaqsi-ahaaneed oo la xidhiidha baahida kala gedisan ee bartayaasha iyo sidoo kale inay ardaydu u baahan yihiin fursad ay kooxo ugu shaqeeyaan.
- ▶ Barsita afka hooyo waxay ku salaysnaan doontaa qaaab tartiib-tartiib ah taas oo baruhu muujinayo xirfadaha barashada markii loo baahdo iyo caawinta barahu inay noqoto xaalada horumarineed taas oo ardayda u ogolaanaysa inay ku tababartaan iyagoo kooxo ah ama iyagoo kali-kali ah.
- ▶ Barashada erayda cusub waxay u baahan tahay joogtaynta barashada erayda iyagoo loo adeegsanayo siyaabo kala duwan lana adeegsanayo farsamooyin kala duwan.

Hagahayga qaaliga ahaw/ahey,

Inta aad ku guda jirto tababarka barayaasha isku heerka ah, waxaad u baahan tahay inaad xaqiijiso in baraha luuqada afka hooyo uu fahmo mabaadiidan iyo saamaynta ay ku leeyihiin ku dhaqanka barista luuqada afka hooyoo. Marka la ogaanayo baahida Lahagaha, waa inaan qiimaynaa in baraha luuqada afka hooyo uu si haboon u fahmay mabaadiidan iyo saamayntooda ee ku dhaqanka barista dhabta ah. Inagoo ka duulayna jawaabtooda, waxaan ogaanaynaa meelaha u baahan in laga taageero iyo sidii looga tageeri lahaa.

Rayga Hagaha iyo Lahagaha

Lahaguhu ma yahay mid fahansan sababta loo badalyo manhajkan afka hooyo ee dugsiyada hoose iyo mabaadiida sababatay in la sameeyo manhajka cusub?

3.1.2.Sida ay uhabaysanyihiin Tusmooyinka iyo cashirada manhajka cusub ee luuqada afka-hooyo ee dugsiyada hoose

Waa maxay muhiimada uu leeyahay ee siduu u habeysanyahay cashirada manhajka cusub ee dugsiyada hoose? Tani waxey kacaawinaysa barayaasha afka hooyo iyo ardaydu in ay helaan fahanka guud ee barista luuqada afka hooyo iyo geedi socodka barasho iyagoo fahmaya xidhiidhka qaybaha kala duwan ee cashirka. Buuggaagta ardayda ee fasalada 1-4aad wuxuu uhabaysanyahay qeybaha soosocda.

- b. Qoraalka dhagaysiga ah
- t. Erayda cusub (fasalda 1-2)
- j. Isku-xidhka iyo kala saarida erayda x. erayda aragtida kubadan
- kh. Qoraalka Akhriska d. Eray Bixin
- r. Qoraal

Buugaagta ardayda ee Fasalda 5-8 waxaa loo habeeyay sidan soo socota:

- b. Barashada Erayada t. Fahanka Akhriska
- j. Eray Bixin x. Qoraal
- Kh. Faseexo
- d.. Luuqada Afka (Hadal iyo dhagaysi)
- r. Naxwe
- Curiska Qoraalka
- Xeerarka Qoraalka

Sidoo kale buugga tilmaamaha barraha qeybtiisa hore waxaa kuyaala qodobu muhiim ah. Barrayaashu maadamo ay yihiin kuwa adeegsanaya buugga hagaha barraha waxaa muhiim ah in barrayaasha luuqada afka hooyo ay si fiican ufahmaan horedhaca buugga. Hagaha iyo lahagaha hawada dhameeystiraan shaxdan soosocota.

Shaxda 3: soo kobida qeybta hore (hore dhaca) ee hagaha barraha

Qaybaha horedhaca Hagaha barraha	Sharaxaada kooban ee Qaybta	Sababta ay tahay in ay barra yaashu ugartaan qaybtan
Horedhaca		
Qaybaha Akhriska		
Qaybaha Cashirka		
Mabaadiida Barista		
Qiimeynta Joogtada ah, Taageerada iyo Xoojinta		
Jaantuska Faseexada akhriska		
Waxbarshada Caynta iyo Tan loo dhanyahay		
Is qiimeynta Ardayda, Diiwanka is hubinta qoraalka		
Sida loo adeegsanahayo hagaha barraha		

Habaynta Tusmooyinka ee Agabka cusub ee afka-hooyo ee dugsiyada hoose

Marki lasameynayay agabka manhajka cusub ee afka-hooyo, tusmooyinka waxaa loo doortay loona soo bandhigay labo wareeg (fasalada 1-4 iyo 5-8).

Tusmooyinka Fasalada 1-4 aad

Tusmooyinka fasalada 1-4 aad waxaa loo diyaariyay 30 todobaad sanad dugsiyeedkiiba. Tusmooyinka uyaala agabka afka hooyo waxa ay ku salaysan yihiin in todobaadki labarandoono shan xiisadood. Sidaa awgeed, buugga aradyaga, tusmooyinku waxa ay uhabeysanyihiin afar cisho todobaadkiiba, tasmada cashirka ee maalinta shanaadna waxey kutaala hagaha barraha. Tasmada maalinta shanaad ma soo bandhigayso xirfado cusub laakin waxa ay soo bandhigaysaa naqtiinka cashiradi lagu bartay afartii maalmood ee hore. Tasmada Qaybaha cashirada ee fasalada 1-4 waxa ayihiin kuwan soosocda:

b.Dhageysi

- fahanka dhageysiga t.Akhriska
- Qoraalka/Xarafka
- isku xidhka iyo kala saarida erayda aragtida kubadan
- Fahanka akhriska
- Fahanka akhriska kadib

j. Eray bixin-erayda dulucda ah

- erayada cashirka

X. Qoraalka

Rayga Hagaha iyo Lahagaha

Maxeey kula tahay sababta tasmada fasalada 1-4 loogu habeeyay sida kor ka muuqata? Waa maxay sababta fahanka dhageysiga loogu horeysiiyay?

Tasmada Fasalada 5-8aad

Waa muhiim in la ogaado sida ay uhabeysanyihiin tusmooyinka fasalada 5-8aad. shaxdan hoose waxeey si cad umuujinaysaa sida ay uhabeysanyihiin tusmooyinku.

Cutubka 5aad, Todobaadka 1aad- Horedhaca					
Maalinta 1aad	Maalinta 2aad		Maalinta 3aad		
Qeybta	Wakhtiga (Daqiiqado)	Qeybta	Wakhtiga (Daqiiqado)	Qeybta	Wakhtiga (Daqiiqado)
Shaqo Guri	5	Shaqo Guri	5	Shaqo Guri	5
1. Barashada Erayada	10	3. Eray bixin	10	5.faseexada akhriska	10

				2b. akhriska kohor	
				2t. akhrinta qoraalka	
2.akhriska 2b. fahanka akhriska kahor	25 5	4.qoraalka 4b. qorida curiska	25 15	6.Dhegaysiga luuqada hadalka 6b. fahanka dhe- gaysiga kahor 6t. dhegaysiga	15 5
2t. akhrinta qoraalka 2j. fahanka akhriska kadib	10 10	4t. xeerarka qoraalka	10	6j. fahanka dhageysiga kadib	5
				7. Naxwaha	10

Cutubka 5aad, Todobaadka 2aad- Kutababarasho

Maalinta 4aad		Maalinta 5aad		Maalinta 6aad	
Qeybta	Wakhtiga Daqiiqo	Qeybta	Wakhtiga Daqiiqo	Qeybta	Wakhtiga Daqiiqo
Shaqo Guri	5	Shaqo Guri	5	Shaqo Guri	5
8. Akhriska	35	9. Eray bixin	10	11.faseexada akhriska	10
				11b. akhriska kohor 11t. akhrinta qoraalka	
8b. Fahanka	10	10..qoraalka	25	12. Luuqada Hadalka; hadalka	10
8j. akhriska	10	10b. qorida curiska	15		
8x. fahanka akhriska kadib	15	10t. xeerarka qoraalka	10		
				13. Naxwaha	10

Cutubka 5aad, Todobaadka 3aad- Kudhaqan

Qaybta	Wakhti	Qaybta	Wakhti	Qaybta	Wakhti
Shaqoguri	5	Shaqoguri	5	Shaqoguri	5
4. Barashada Erayada	5	16. Eray Bixin	10	18. Faseexada Akhriska 18b. Akhriska kahor 18t. akhriska	10 2 8
15. Akhriska	30	17. Qoraalka	25	19. Luuqada Hadalka: Hadalka	15
15b. fahanka akhriska kahor	5	17b. Qorida curiska	20		
15t. Akhrinta qoraalka	10	17t. Xeer- arka qoraalka	10		
15j. Fahanka akhriska kadib	15				
				20. Naxwaha	10

Sida ka muuqata shaxda sare tasmada agabka cusub ee afka hooyo wuxuu uhabeysanyahay sidan soosocota;

- Cutubiyadu waxeey soconahayaan saddex todobaad cutub walbaana wuxuu kakoobanyahay duluc ay kusalaysanyihiin qoraalada akhriska ah iyo kuwa dhageysiga ahba, wax qabadyada qoraalka IWM.
- fahmaan tusmooyinka cashirka waxaa lagu baranahayaa cutubka dhaxdiisa inkastoo aan lagubaran cashir walba,
- Xirfadaha qaarkood ayaa xooga la saaraa, sababtoo ah way ka adagyihiin waxayna muhiimad gaara uleeyihiin fasalada 5-8aad.
- Todobaadka uhoreeya ee cutub walba waxaa lagu barta xirfado cusub, mowduucyo IWM.
- Todobaadka labaad waxaa xooga la saara kutaba barshada xirfadaha cusub, todobaadka saddexaadna waxa xooga la saara ku dhaqanka iyo qiimeynta xirfadaha cusub ee labartay.
- Qoraalada akhriska ahi waa muhiim qeyb walba oo kamida cashirada agabka cusub ee afka- hooyo,
- Wax qabadyada waxaa loo diyaariyay qaab ardayda ka caawinaya ku tababarshada qoraalka taas oo kakooban qorida xarfaha ila qorida laga gaadhahayo qoraalada dabrimaha iyo curisyada dhaadheer,
- Waxqabadyada qoraalka kuma jiraan oo kaliya qaybaha cashirada qoraalka, waxaa kale oo ay kujiraan qeybaha kaleto ee cashirka sida eray bixinta, barashada erayada, fahanka akhriska, fahanka dhageysiga IWM.
- Akhriska iyo qoraalku waxa ay si joogta ah ugu soonoqnoqdaan dhamaan qeybaha kala duwan ee cashirka.
- Agabka manhajka waxaa loo diyaariyay inuu ka caawiyo ardayda barshada akhriska iyadoo istcmaalaya sheekooyin fudud (fasalada 1-4aad) iyo barshada akhriska iyadoo la adeegsanayo qoraalo iyo sheekooyin dhaadheer (fasalada 5-8aad).

3.1.3 Habka barista tartiib-tartiibta ah

Habka barista ee tartiib-tartiibta ah waa qaab muhiim ah oo loo adeegsado agabka manhajka cusub ee afka-hooyo. Waxaad ubahaantahay in barayaasha afka-hooyo ay ardayda u muujiyaan xirfadaha luuqada kadibna si tartiib tartiib ah ay ardaydu ubartaan xirfadaha.

Qaabkani waxa uu muujinahaya in xirfadaha luuqada loo barto si cad oo aayar aayar ah. Sidaa awgeed barayaasha afka-hooyo waxay ardayda tusaan sida loo qabto hawlgalada iyadoo marka hore baruhu tusayo (AAN SAMEEYO) kadib uu la sameynayo ardayda(AAN WADA SAMEYNO) ugu danbeeyna ardaydu ay kaligood samaynahayaan (IDINKU SAMEYA)Waxaa looga danleeyahay in la hubiyo kaqaybgalka ardayda iyo baraha loona hubiyo fahanka ardayda inta lagu jiro baris-barshada.

Mid kamida qodobada muhiimka ah ee aytahy in tababartayaashu ay fahmaan marka la hirgalinayo manhajkan cusub ee afka-hooyo ayaa ah barista tartiib-tartiibta ah. doodaa macnaha barista tartiib-tartiibta ah iyo garashada saameynta ay kuleedahay qaabka barista ee baraha waa mid aad muhiim u ah inta lagu jiro geedi socodka hagida. Sidaas darteed adiga iyo lahaghuba kadooada macnahan soosocda ra'yigiinana kadhiibta.

Dooda Hagaha iyo Lahagaha ee Habka Barista Fiican

Muhiimada ay leedahay Habka Barista Fiican

Habka barista fiican waa mid ina siinaysa taageero ama caawimo baris-barasho oo taxane ah iyadoo tusmaooyinka loo xulanayo qaab xidhiidh ah oo macquul ah iyo tasmada oo qayb-qaybiyo cutubyo baris-barasho oo haboon. Barista iyo barashada luuqada afka hooyo waa mid ku salaysan qeexitaan cad iyo soo bandhig xirfadeed (Isku-xidh, kala saarid, soo koobid iwm). Waxaana xiga kutababarasho kudhisan taageero iyo jawaab celin wakhti ah (Archer and Hughes, 2011, p, 3).

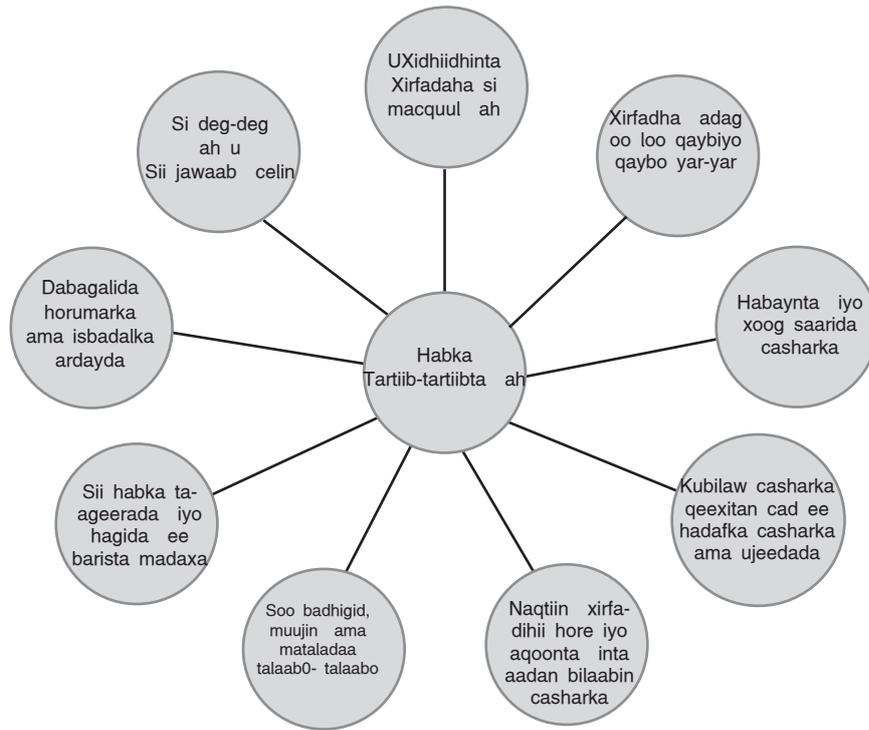
Waxa jira fikrado muhiim ah kuwaas oo aan ka fahmi karo sharaxaada aan kor kusoo sheegnay ee habka tartiib-tartiibta ah. Inagoo raacayna dooda kor aynu ku soo sheegnay ee lahagaha, waa muhiim in aan garano qayb kamida habka barista iyo mabaadiida uu u habaysan yahay agabka manhajka luuqada afka hooyo. Maadaamo, lahaguhu waa inuu gartaa qaybaha ugu muhiimsan ee sharaxaada aan kor ku xusnay, lana qiimeeyo sidii aay u saamyanaayan qaabkooda waxbarista.

Qodobada ugu muhiimsan ee sharaxaada sare iyo saamaynta ay ku leeyihiin barista buuga ardayga ee luuqada afka hooyo

Sida aan ku arki doono jaantuska soo socda, barista tartiib-tartiibta ahi waa mid leh mabaadii badan inkastoo kuwa ugu muhiimsan ee laga adeegsado Itoobiya ay yihiin “AAN SAMEEYO”, “AAN WADA SAMAYNO” iyo “IDINKU SAMEEYA”.

1. AAN SAMEEYO-baruhu wuxuu muujin ama tusi ardayda siidii ay u isticmaali lahayen xirfadaha cusub. Baruhu isago matalaya , kuna cel-celinaya ayuu ardayda tusi doona xirfadaha.
2. AAN WADA SAMAYNO- baruhu wuxuu ku hagi doona ardayda inay sameeyan xirfadaha. Waa ku tababarsho hagiid ah taas oo ay ka qayb qaadanayaan baraha iyo ardaydu si ay wada jir ugu joogteeyaan ku tababarashada xirfada. Habka “AAN WADA SAMAYNO” wuxuu inna siinayaa ficil muuqda, mid hadal ah iyo mid aragti ah oo deg-deg ah.
3. IDINKU SAMEEYA- heerkan ardayda ayaa iskood ugu cel-celinaya. Doorarka baraha ee heerkan waa mid hubinaya barashada ardayda ama fahankooda islamarkaana sida ay u samaynaayan iyagoo kaligood ah.

(Archer and Hughes, 2011) waxay ogaadeen 16 hab ama nooc oo ah qaabka barista tartiib-tartiibta ah. Shaxda hoos ku cad wuxuu muujinayaa 9 hab oo loo doortay barista tartiib-tartiibta ah kuwaas oo loo adeegsaday marki la diyaarinayay buuga ardayga iyo hagaha baraha ee manhajka ee afka hooyo ee dugsiyada hoose.

Jaantuska 2: Qaybaha Habka Tartiib-tartiibta ah

Hagaha qaaliga ahow/ahey,

Adiga iyo lahaguhu, ka dooda qayba hahabka tartiib-tartiibta ee kor ku xusan. Miyay jiraan qaybo u bahaan sharaxaad dheeraad ah? Hadii ay jiraan, fadlan ogow qaybhaas kana dooda qaybhaas xiliga kulanka kooxda ee hagaha iyo lahagaha.

Faahfaahinta fikradaha iyo isticmaalkooda: darsida hagaha baraha iyo diyaarinta casharka adigoo dooranaya kana dooranaya cutub mid kamida tilmaamaha baraha ee loo diyaariyay dugsiyada fasalada hoose, waxaad daraasaad ku samayasaa habka barista ee ku jira buuga tilmaame bare kadibna diyaari cashar hal xiisad ah kuwaas oo aad ku muujiiso qaybaha sare intooda badan.

3.1.4. Qaybaha Iyo Farsamooyinka Barida Akhriska Wanaagsan

Hagista waxaa kamida taageero xirfadeed oo la siiyo lahagaha. Hagaha fiican waa mid xirfad uleh muujinta farsamooyinka barista, wuxuuna fahansiiyaa sababata akhriska iyo qoraalka loogu dhigo dugsiyada. Waxaa kale oo muhiim ah in barayaasha luuqada afka hooyo si fiican u fahan san yihiin qaybaha barista akhriska iyo qoraalka si ay si fiican ugu baraan ardayda tusmooyinka kujira buuga ardayga ee dugsiyada hoose. Qaybaha hoose, waxaa xooga la saaray xirfadaha iyo aqoonta baraha taas oo muhiim u ah caawinta dhamaan ardayda si ay u bartaan akhriska, waxna u akhriyaan si ay wax uga bartaan.

Hagaha qaaliga ahow/ahey,

Marka lagu jiro habka hagista, qaybahan soo soocda waa in si faahfaahsan loogu sharaxaa lahagaha. Fahanaka barayaasha luuqada afka hooyo eek u sahabsan qaybaha akhriska iyo qoraalka ayaa ah mid muhiim u ah hirgalinta manhajka luuqada afka hooyo ee dugsiyada hoose. Adiga iyo lahaguhu ma dhamayn doontaan bog walba oo kamida qaybtan: laakin waxaa loo bahan yahay inad xaqiijiso in

lahagugu si fiican u fahmayo qayb walba oo kamida qaybaha manhajka. Sidaawgeed, waxaa muhiim ah inaad kala doodad lahegeheena qayb walba oo kamida qaybaha akhriska iyo barista islamarkaana aad si fiican oo qoto dheer aad u fahantaan. Tani aad ayay muhiim u tahay, inay isbadasho habka baruhu wax u barayo waxay u baahan tahay aqoonta iyo fahanka fikradaha. Sidaa darted, barayaash fasalada 1-4 , waxaad barayasa shanta qaybood ee uhoreysa sidoo kale, fasalda 5-8 adiga iyo lahaguhu waxaad baranaysaan 7da qaybood ee soo socda.

3.1.4.1 Barista Barashada Dhawaaqa Xarfaha

Barshada dhawaaqu waa awooda lagu maqlo, kala saaro dhawaaqa erayda. Barashada dhawaaqu wuxu aasaas u yahay barashada akhriska waxayna caruurta ka caawisaa inay fahmaan ereyada lagu hadlo inay ka samaysan yihiin dhawaaq isku xidhan marka lagu dhawaaqayo xarfaha. Wuxuu ka kooban yahay xirfadaha hadalka iyo samaynta codadka kala duwan ee erayada, ukala saarida erayada ee dhawaaqyada, isku xidhka codadka kala duwan iyo garashada jaangoynta xarfaha . Bare walba oo luuqada dhigaa waa inuu fahmaa dhawaaqa xarfaha, uuna awoodaa inuu kelidii bari karo ardayda.

Barashada dhawaaqa eraygu waxay ka caawisaa caruurta barashada erayo cusub iyagoo isku xidhaya muuqaalka xarfka ee qoran, dhawaaqiisa iyo macnihiisa. Geedisocodkani wuxuu u baahan yahay in la xoojiyo barashada erayada ee dhawaaqa xarfaha. Si taas loo gaadho, waa in aynu dhaqan galinaa qodobadan soo socda:

- Marka aad diyaarinayso casharka barashada dhawaaqa erayada, horaysii xarfaha fudud kadibna kuwa adag dambaysii (jaangoynta, kala saarida jumlada, isku-xidhka dhawaaqa erayga garashada dhawaaqa xarfaha hore, garashada dhawaaqa xarfaha dambe, garashada dhawaaqa xarfaha dhexe, isku-xidhka iyo kala saarida
- Marka aad casharka barayso, xooga saar dhawaaqa xaraf ama laba xaraf.
- Xasuusnaw barashada dhawaaqa xarfka kuma jiraan Laakiin barashadeedu wuxuu fiicnaada ama fududaadaa marka casharka barida dhawaaqa xarfaha lagu xigsiiyo barida erayada laguna xidhiidhiyo akhriska iyo qoraalka.
- Marka aad barayso caruurta dhawaaqa xarfaha, u kooxee saddex ilaa afar caruura ah kooxdiiba, kali kalian waad u bari kartaa .

Hagaha Qaaliga ahow,

Qodobada sare, si fiican ma u fahmay lahaguhu? Maxay kula tahay sababata loogu bilaabo jaangoynta dhawaaqa marka la barayo dhawaaqa xarfaha? Kuwan soo socda, tee baa u fudud caruurta: jumlada oo loo kala saaro erayo mise erayga oo loo kala saaro dhawaaqyo? Si faahfaahsan uga dooda sida ay ardaydaiyo baruhu u wada baran karaan heerarka kala duwan ee barashada dhawaaqa xarfka ee kor lagu xusay. Xasuusnaw in marka la barayo dhawaaqa xarfka la adeegsado hadal. Waxa hoos ku yaal qaar kamida hawlgalada barashada dhawaaqa xarfaha ee barayaasha afka hooyo ay fasalka kula wadaagi karaan ardayda. Adiga iyo lahaguhu marba midkiin ka wada shaqeeya su'aal walba (midna su'aasha ayuu waydiin kan kalena wuu jawaabayaa).

- Waa maxay dhawaaqa u horeeya Madaw?
- Waa maxay dhawaaqa u dambeeya Miis?
- Erayadan isugu xidh sida dhawaaqoodu u jaango'ayo: xiisad, digaag, barkad, buug,
- Erayga aroorin muxuu noqonayaa marka laga reebi xarafka \a\
- Muxuu noqonayaa eraygu hadaad ku darto \f\ bilawga erayga asalka ?
- Erayga booska hadaan ku badalno bilawga dhawaaqa \h\ sheeg erayga cusub.
- Weedhani imisa eray ayay ka kooban tahay; \isagu wuxuu aaday dugsiga\. Ku tus sacab
- Erayga \bisad\ u qaybi dhawaaqyo?
- Isku xidh dhawaaqyada \o'r\o'd\

Hagaha Qaaliga ahow/ahey,

Shaxdan hoose waxa la rabaa adiga iyo lahaguhu inaad wada buuxisaan kuna lifaaqdaan diwaanka lahagaha. Lahaguhu waa inuu tusaale ka sameeyaa qayb walba oo kamida barashada dhawaaqa xarfaha. Waxaa uu ka soo qaadan karaa buuga ardayga ee dugsiyada hoose.

Qaybaha Barida Dhawaaqa Xarfaka	Tusaalayaal
Jaangoynta	
Qaybinta weedha	
Isku-xidhka qaybaha dhawaaqa erayga	
Qaybinta qaybaha dhawaaqa erayga	
Muujinta dhawaaqa xarfaka hore	
Isku aadinta dhawaaqa xarfaha hore	Erayadee ayaa isku cod ku bilaabma: qalin, qabaw, qorax?
Muujinta dhawaaqa xarfaka dambe	Tusaalayaal
Isku aadinta dhawaaqa xarfaka dambe	
Muujinta dhawaaqa xarfaha dhexe	
Isku aadinta dhawaaqa xarfaka dhexe	
Isku-xidhka dhawaaqa xarfaha	
Qaybinta dhawaaqa xarfaha	
Qarinta dhawaaqa xarfaha	
Badalida dhawaaqa xarfaha	

Hagaha qaaliga ahow,

Waxa muhiim ah inaad ogaato marka aad dhigayso barashada dhawaaqa xarfaha, waxa markiiba ku xiga barashada xarfaka iyo dhawaaqiisa. Qaybtan soo socota ayaa sharaxaysa barista xarfaka iyo dhawaaqiisa.

3.1.4.2 Barista Xarafka iyo Dhawaaqiisa

Barashada xarafka iyo dhawaaqiisa waa awooda la iskugu aadiyo xarfaha iyo dhawaaqooda, waa habka ama qaabka luuqada hadalka loogu badalo qoraal. Waxay ku bilaabantaa barashada xarfaha, kadib in la fahmo xidhiidhka udhaxeeya xarafka iyo dhawaaqiisa kadib xarfaha oo la isku xidho si loo akhriyo erayada. Caruurta waxaa kaleeto oo ay baran karaan in ay isku xidhaan dhawaaqa erayga iyo qurubyada. Barashada xarafka iyo dhawaaqiisa waxaa kaleeto oo kamida higaadinta erayada. Qaabka barista ee lagu horumariyo barashada dhawaaqa xarfaha waxaa loo yaqaana dhawaaqa.

Barashada xarfaha iyo dhawaaqiisa aradayada waxey kacaawisaa;

- ▶ In ay si dhakhsa ah ugartaan xarfaha ay barteen
- ▶ In ay kala gartaan isku xidhka iyo kala saarida dhawaaqyada, xarfaha, iyo qurubyada si akhriskoodu ufiicnaado.
- ▶ In ay kaligood wax higaadinkaraan
- ▶ In ay isku xidhaan kala saari karaana erayada cusub
- ▶ In ay erayada ukala saari karaan dhawaaqyo, qurubyo si ay erayaga ugu higaadinkaraan si sax ah.

Si loo gaadho ujeedooyinka barista xarfaha iyo dhawaaqyo waa in ay noqoto mid habaysan, tartiib tartiib ardayduna si joogta ah ugu tababartaan. Tani waa xirfad muhiim ah oo ardayda ka caawisa in ay bartaan akhriska iyo higaada. Sida sare lugu soo xusay daraasadyo ayaa muujinaya in barista barashada xarafka iyo dhawaaqiisu in ay tahay in xooga la saaro qodobada soosocda;

Qodobada Muhiimka ah ee Barista Xarafka iyo Dhawaaqiisa (honig,dimond,and Gutlohl,2000)

- Adeegso nidaam habeysan marka aad barayso dhawaaqa xarafka adigoo isticmaalaya xidhiidh
- sifican u qeexan.
- Marka hore bar xarfaha had iyo jeer la isticmaalo.
- Xarfaha isku midka ah dib u habee si aadan ugu barin mudo yar gudohood.
- Ardayda si agab usahlaya in ay joogteeyan ama ku tababartaan iyago isticmaalaya aqoontooda marka ay wax qorahayaana waxna akhrinayaan.
- Adeegso sheekooyinka ardaydu kaligood akhrinkaraan kuwaas oo kakooban erayo badan oo laka saar saari karo iyadoo la isticmaalayo xidhiidhka xarafka iyo dhawaaqa xarfaha ee ardaydu barteen iyo kuwa aybaranayaan.

Hagaha qaaliga ahow/aheey

Su'aalahaan soosocda adiga iyo lahaygu kawada shaqeeya.

- Ardaydaada fasalka kowaad imisa kamida ayaa garankara qorina kara dhamaan xarfaha luuqadooda? fasalka labaadna imisa arday oo kamida ayaa garankara qorina kara xarafka luuqadooda?
- Hadii ay jiraan arday ay ku adagtahay garashada xarfuhu, qodobada sare lugu xusay mid keebaaku haboon inuu adeegsado baruhu si uu ucaawiyo ardayda?
- Adiga hage ahaan,maxaad tusi kartaa lahayga hadii qaar kamida ardaydaada ay ku adagtahay garashada xarfaha iyo dhawaaqooda? Adigoo samaynaya tusaale mala awaal ah , waa inaad gaadhaa xalkeeda.

Fasalka kowaad, ardayda waxaa labaraa in ay ku dhawaaqaan erayada iyagoo ku aadinaya dhawaaqoda kadibna isku-xidhahaya dhawaaqyada si ay usameeyaan eray. Marka ay ugu gudbaan fasalka labaad ardaydu waxay bartaan isku-xidhka iyo kalasaarida qeybaha erayga kaas oo ka balaadhan kala saarida dhawaaqa codadka. Sida awgeed waxay bilaabi doonan barashada erayo dhawaaqyo badan leh iyo qurubyo.

Hagaha qaaliga ahow/aheey

Adiga iyo lahaguhu kala saara oo isku xidha erayada soosocda qurubyadooda kana dooda sida kala saarida iyo isku xidhka qurubyadu ardayada ooga caawiso barshada akhriska.

Kubadacagta	shaqeeyay
Soodajiye	nacayb
Aan macquul ahayn	xuruufaha kahor
Laxasuustay	si ficil ah
Aan sax ahayn	
Aan awoodin	
Nasiib daro	
gabadh	
wiilal	

Hagaha qaaliga ahow/aheey

Lahaguhu ha qoro qodobada soosocda hana kudaro diiwaanka lahagaha.

Adoo kaduulaya waxqabadyada iyo doodaha aad ku aragteen qaybtan, qor saddex dabrinood oo kusaabsan muhiimada barashada xarafka iyo dhawaaqiisa, habka barida ee barayaashu adeegsankaraan si ay utaageeraan ardayda iyo dhibaatooyinka xarfaha iyo dhawaaqooda eed ku aragto dugsiga iyo xalka aad soo jeedinlaheydeen

3.1.4.3 Barida Faseexada

Faseexadu waa awooda lagu akhriyo erayada si toos ah iyadaon xooga lasaaraynin fahanka. Waa awooda wax loogu akhriyo si sax ah, lehna xawaare iyo sharaxaad haboon. Ardayda/dadka aanan faseexada fiican lahayn waxaa ku adkaata fahanka qoraalada, sidaa awgeed faseexadu waxeey shuruud utahay fahanka qoraalada.

In si aamus ah kalina ah loo akhriyo ma aho mid iyadu kaligeed kor uqaadaysa barashada akhriska (Carver and Liebert, 1995) waxaa muhiim ah in kor loo akhriyo taaso lagu ogaankaro luguna qiimeynkaro isbadelka ardaydu sameynayaan. Si taas loo sameeyo, qaababkan barista ee soosocda ayaa ka taageraya ardayada in ay horumariyaan faseexadooda.

Shaxda 4: Qaababka Barista Faseexada

Qaabka Barista	Ku tababarshada Barista
Kucel-celinta akhriska	Ardayda oo laga yeelo inay akhriyaan hadana dib u akhriyaan ama ku cel-celiyaan dhud, sheeko, ama qoraal ilaa inta ay faseexo fiican ka gaadhayaan.
Hagida ku cel-celinta akhriska afka	Barayaasha ayaa ardayda waydiinaya inay akhriyaan sheekooyin ama dhud iyagoo barayaashu tusayaan ama u akhrinayaa si faseex ah, una sheegayaan ardayda erayda ku cusub isagoon baruhu ka filayn ardayda inay akhriyaan. Taageerada waxay ka imanaysa barayaasha, ardayda ama waalidka. hordhaca dhuda, kadib baraha ayaa akhrinaya dhuda, kadibna ardayda ayaa u akhrinaya iyago kor
Wada akhriska (laba qof)	Dooro qoraalka akhriska ee lagu xilsaaray isla markaana bar ardayda: <ul style="list-style-type: none"> • Ardayda laba-laba u kooxee • Tus ama umuuji habka si loo xaqiijiyo inay ardayadu fahmeen sida lo isticmaalo habka.
Kuwada dhawaaqida akhriska	Ardaydu fasalka dhexdiisa ayay si wada jir ah ugu wada dhawaaqayaan qoraalka ama dhuda, waxaana muhiim ah taageerada iyo dabagalka baraha.
Ka daba akhrin	Baraha, dhiga ama waalidka ayaa akhrinaya qayb kamida sheekada, dhuda, weedha kadib ardayduna way kadaba akhrinayaan qoraalkaas. Waxaana macquul ah in kolba ardayda akhriyo.

Howlgalka Qiimaynta Faseexada

Qiimaynta faseexada ardayda waxay muhiim u tahay barista xirfado barayaasha luuqada Afka hooyo ee dugsiyada hoose shaxdan soo socota waxay inoo muujinaysaa qadobada muhiimka ah ee looga baahan yahay qiimaynta faseexada. Hadaba si wada jir ah ha uqiimeyaan tababaraha laba kamid ah ardayda idinka oo a raacya qodobadan hoos ku xusan isla marka warbixinta kulifaaqaya faylka hagaha .

1. Imisa eray ayaa loo akhriyay ama iyadu ku akhriday daqiiqadiiba?
2. Isla markaana waa maxay heerka saxnaantu? Xawaare erayada sida saxda ah loo akhriyay X 60 ilbidhiqsi oo looqaybiyay wadaarta wakhtiga uu adeegsaday? Cabbirka saxnaantu erayada sida saxda ah loo akhriyay X100 oo looqaybiyay wadarta guud ee tirade erayada?
3. Hadaba aynu kor ku soo sheegnay ee faseex ah mid kee ayaad kula talin lahayd in uu ardaygu adeegsado? Sababtu se maxay tahay?

Fadlan adeegso tilmamaha soo socda si aad uqiimayso ardayga adiga oo u kala saaraya heer aad u sareeya

- Faseex u akhrinta Astaamaha qoraalka.
- Faseexa u akhrinta sifooyinka qoraalka.
- Faseexa u akhri erayada.

Heerka aad u fiican 3

- Faseexa u akhrinta astaaamaha qoraalka iyada oo qalad yari ku jiro.
- Faseexa u akhrinta dhamaan si fooyinka qoraal ka.
- Faseexa u akhrinta dhamaan erayada.

Heerka fiican 2

- Faseexa u akhrinta Astaamaha qoraalka iyada oo ardaydu qayb khaldaysa
- Faseexa u akhrinta si fooyinka qoraalka taas oo uu arday qayb khadayo
- Faseexa u akhrinta qayb la khaldayo
- Faseexa u akhrinta erayada si aan dhamaystirnayn

Heer aad u hooseeya 1

- U akhrinta astaaamaha qoraalka si khaldan
- U akhrinta sifooyinka qoraalka si aan sax ahayn
- Ku adkaan shaha erayada marka ardaygu akhriyayo

3.1.4.4: Barista Eraybixinta

Eray bixinta waxaa loo baran karaa si toos ah ama si aan toos ahayn. Waa aqoonta iyo macnaha eraygu uu xambaarsanayahay. Ardaydu waxay u baahanyihiin in ay helaan fursado badan iyo fir fir cooni dheeraad ah si ay u dhisaan eray bixintooda cadaaymaha daraasaadyo lasameeyay ayaa waxay mujinaysaa in ay jiraan xeelada fara badan oo ay barayaashu adeegsan karaan si ay u kobciyaan aan eray bixinta ardayda (waxaa laga soo xigtay : national reading paual, 200).

Qodoobadan soo socda ayaa waxay inoo muujinayaan liistada hawlgalada kobcinaya barashada eraybixinta erayada cusub iyago qoraya ama kasameynay weedho iyaga oo tusaale ka bixinaya, isku aadinta erayada iwm.

- Laxidhiidhintu erayaa cusub loo yaqaano
- U adeegso erayada cusub maanayaalka kaladuwan
- Sii erayada cusub
- Bar ardayda xeeladaha adeegsiga erayga

Adeegsiga Xeerka Sare ku xusan

Tababaraha qaaliga ahaw/ahay ka wada dooda adiga iyo tababartuhu xeerka aynu kor ku soo sheegnay islamarkaana si wada jir ah u curiya xaalda jawi kulaha boon midkasta.

Agabka ama buugaagta manhajka cusub ee dugsiyada hoose eraybixinta lagu soo bandhigayo luuqad afeedka iyo kuwa wax barashada. Eray bixinta luuqad afeedka wax erayada aynu fahno marka aynu dhagaysanay qofka iyo erayada aynu adeegsano marka aan lahadlayno dadka kala. Eray binta waxbarashadu waa erayada aynu adeegsanayno doodaha iyo qoraalada waxbarashada adiga iyo lahaagugu ka wada doodaha faraqa u dheexeya eraybixinta luuqada afeedka iyo ta waxbarashada iyo sidoo kale eraybixinta waxbarashada ay muhiimka uu tahay barashada maadooyinka kala iyo doorka laga filaya baruhu in uu kaciyaaro si ay u kabcado waxbarashada eray bixinta erayadu.

3.1.4.5 Barista Qoraalka

Qoraalku waa marka aynu fikirado ha luuqada aynu adeegsanayno qoraal si loogu wada xidhiidho wa geedi socodka ama waa adeegsiga astaamaha (xuruufta B T Jada) astaamaha qoraalka iyo kaladuwaninta erayada) si loogu wada xidhiidho fikirada heena iyo

Waxaa tige xeelada kala duwanan oo aynu u adeegsano barista qoraalka xeelada oo aynu u adeegsano barista qoraalka xeelada hoos waxaa kamid ah: qoraal tusaale ah, qoraal wadaag ah, qoraal hage ah, iyo qoraal madaxbanaan.

- Qoraalka tusaalaha ahi waa qoraal ka uu baruhu ku saa baadhigo barista xeelada iyo dabecadaha marka ay ardaydu qoraal samaynayaa
- Qoraal wadaag ah: waa kobcinta qoraalka baraha iyo ardayga ay sida wada jirka ah usameeyaan marka hore ardayda ayaa fikirka bilaabaysa kaidbna baraha ayaa qoraya isaga/iyada oo la kaashanaya ardayda. Baruhu waxa uu ardayda ka waydiinkaraa su'aalo si uu u ogaado fikirka ardayda.
- Qoraal Hogan: waa mid inta badan fursad u siinayo ardaydu inay hawsha qabtaan halka uu baruhu ka caawinayo ardayda marka ay wax qorayaan si madax banana. Baruhu waa in uu yareeyaa taageerida u ardayda siinayo si ardaydu , usoo bandhigaan kalsoonidooda iyo awoodada ay u leeyihiin qoristu qoraalka macna buuxa leh.
- Qoraal madax baan : waa midka ay ardaydu si iskood ah oo aan kalalahyn baraha

Xeeladaha aynu kor ku soo sheegnay waxaa ay ku xusanyihiin buugaagta luuqada Afsoomaaliga ee dugsiyada hoose. Hadii aa xitaa laga lehi kalin tabahani aad ayey muhiim ugu yihiin marka aad baraysi qoraalka si aad u dhaqan galisan xeelada dahan adigoo iyo lahaagaha waa in aad xooga saartaan heerka fasalka ardayda iyo kortida qoraalkooda iyo sida ay ardayda ugu caawinayso xirfada kobcinta qoraalka ardayda.

Barasho wada jir ah

Tababaraha qaliga ahow/ahay noocayada dabrimaha qoraalku waa (dabrin sharaxaad ah, ma dhab ah, warin ah iyo mid dood ah) adiga oo ku salaynaya aqoontaadii hore ee xirfada barista qoraalka isla markaana waraysi layeelanaya barhayaasha kale, isku habee xeeladaha kala duwan ee lagu kobcinayo afar qaybood dabrimaha mid kastana tusaale kabixi adiga oo adeegsanaya buugag luuqadeda afsoomaliga ee dugsiyada hoose.

Marka ay ardaydu ku tababraynayaan qoraal ka waxaa jira marxalado ay ku qorayaan ardayda dugsiyada hoose.

Marxalada hoos waxaa lagu soo koobay jaantuuskan soosocda.

**B. qoraal ka hore xulashada mawduuca mid adigu aad doo-
ratay**

- Mid lagu siiyay
- Deji/qor ujeedada qoraalka adeegso jaan tuus qoraal
- Ga aano nooca uu yaahy qoraalka aad qorayso
- Soo koobida warbixinta dhagaystayaasha
- Isku habee fikaaga oo isku uruuri fikirka
- Habaynta xogta qoraalka
- Isku aadinta xogta kala sarida iyo dib u ahayn

T. Qoraal qanyo

- Xooga saar dulucda/ujeeda halki add xooxa
- Ka saari lahayd saxnaanta/hufnaanta

J. Dib ufiirin

- Dib u akhri Qoraalka qabyada ah lawadaag qoraalka kooxaha
- Ee dib fiirinaya qoraal kooda same isbedalada muhiim-ka ah
- Dib u akhri qoraal aad qortay

X tifaq tirid

- Hubi in dhamaan weedhahu ay saxan yihiin
- Ka sax higaada xarafah iyo Astaanta qoraalka
- Badel erayayda aan si sax ah loo adeegsan

KH Dabeecad

- Soosaar qoraalka kamadambayta ah
- Lawadaag qoraalkaaga dhagaystayaasha

Jaantuusaka 3aad : marxaladahaqoraalka ee lagu kabcinayo waxbarashada dugsiyada hoose.

3.1.4.6 Barista Fahanka Akhriska

Fahanaka akhriska waxaan ku qeexi karnaa waa awooda ama kartida Akhriska qoraalka iyo fahan macnaha qoraalka arintaas oo noqonayso ujeedada ugu muhiimsan ee akhriska fahanku waxa uu la xidhiidha in ardaygu uu fahmo macnahayga iyada aqoontiisa hore ee u leeyahay mawduuca qoraalka akhriska warbixinta qoraalka.

Cadaynta dulucda ugu muhiimsan fikirada iyo samaynta xogta aan sida tooska ah laagu cadayn qoraalka gudihiisa. Halkan fahanka guud ee aynu ka qaadanaynaa wuxuu noqonayaa .

Ardaydu marka ay akhriyaan dulucda qoraalka ma aha oo kaliya inay akhriyaan ee waa in ay fahmaan qoraalka isla markaana waa in ay su'aalo iska waydiiyaan. Fahanka waxa uu ka taageeraya ardayda in ay kobciyaan xeeladooda baris barasho isla markaana waxaa u fududaanaya in ay fahmaan qoraalka xeeladahan ayaa waxaa loogu yeedhaa tabaha fahnka.

Maadama oo ay tahay ujeeda ugu weyn akhrisku in ay fahmaan macnaha barayaasha luuqada Afsoomaaligu waa in ay xooga saaraan barista fahanka akhriska sidaas oo ay tahay barista fahnku waxay u baahan tahay xeelada kala duwan ama xeeladaha laxidhiidha howlgalka akhriska kohor, marka lagu gudajiro akhriska iyo akhriska ka dibn. Sida aad ku soo aragteen tilmaame baraha ama tababrada barayaasha luuqada Afsoomaaligu waxay adeegsan karaan xeelado kala duwan oo ku saabsan saddexda mar xaladood ee barista fahnka akhriska.

Tababaraha qaaliga ahow/ahay shaxdan soo socota waxaa lagu muujinyey xeeladaha akhriska adiga iyo lahaagahaduba ka wada dooda dhamaan xeeladaha la adeegsan karo kadibna ku muujiyo jaan tuuskan soo socda.

Kala saarida qaabdhismeedka qoraalka.	Saamaynta isku xidhka qoraalka
Qiimayn	soo koobid
Ukuurgalida fahanka	soo daahid
Ka fikiro	sii wad akhriska
Dib u akhri	kalsarida iyo dib usheegida fikiradaha
Muhiinka ah	aragti
Kor uqaadida aqoonta hore	sookoobid
Ururisid	barista ka hor erayda muhiimka ah
Astaanta sheekada	isku xidhka aqoonta erayada
Cashir qoris	ujeedada/dulucda
Jaantuus	su'aal iyo jawab
Jaantus habeeyay	

Xeelada Akhriska

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Marka lagu gudo jiro Xeeladaha Akhriska

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Xeeladaha Akhriska Kadib

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Xeeladee ayaa hal mar wax ka badan la adeegsaday? Iyada oo fahanka ay xeeladahani leeyihiin ay aad muhiim u tahay hadana waxaa aad u muhiim u ah si dii aan u adeegsan lahayn fahanka barista. Sidaa darteed, tusaale ku filan la siiyo aad ayey muhiim u tahay.

Hagaha qaaliga ahaw/ahey

Si aynu u meel marino habkan / xeeladahan, waxaa lagama maarmaan ah in tusaale laga siiyo Lahagaha iyada oo la soo qaadanayo laba cashar oo kujira luuqada Afkahooyo si aynu u baro fahanka akhriska. Marka aad u kuur galaysid tababartuhu waa in uu jawaab celin kabixiyaa isaga ama iyada oo qoraal ahaan ku muujinaya.

3.1.4.7. Barista Luuqad afeedda (Dhagaysiga iyo Hadalka)

Luuqad afeedu waa xirfad / waa hab u sahla carruurta xirfada hadalka iyo dhegaysiga luuqada afka hooyo marka ay joogaan dugsia iyo guriga. Dhagaysigu waa awooda ay ku kala saaraan islamarkaana u sahaha in ay fahmaan waxa ay dadku ku hadlayaan iyo macnaha uu hadalkaasi xambaarsanyahay. Habkani waxa uu ku saabsanyahay fahanka lajhada lagu hadlayo, astaamaha qoraalka, Naxwaha, eraybixinta iyo dhuuxida macnaha hadalka.

Sida fahanka akhriska oo kale, ayaa fahanka dhegaysiguna uu ku saabsanyahay ama uu ka taakuleeyaa ardayda kobcinta xirfadaha yaryar ee soosocda. Waxaana ka mid ah :

- ▶ Saadaalinta hadalka ay dadku ku hadlayaan.
- ▶ Saadaalinta macnaha erayada cusub ama weedhaha.
- ▶ Adeesiga aqoonta shaqsi uu leeyahay taas oo u sahlaya fahanka.
- ▶ Kala saarida qodobada la xidhiidha iyo kuwa aan la xidhiidhin xogta.
- ▶ Hanashada qodobada la xidhiidha (iyada oo la soo koobayo).
- ▶ Aqoonsiga tilmaamaha hadalka (tusaale: sifiican, Alla, Hadda, ugudambayntii, i.w.m..)
- ▶ Aqoonsiga xidhiidhiya yaasha hadalka .
- ▶ Fahanka codadka kala duwan ku waas oo sahlaya ama bixinaya tilmaan.
- ▶ Fahanka xogaha aan ku jirin qoraalka(tusaale: ujeedada qofka hadlaya)

Xirfadaha dhegaysiga waxaa aynu u barankaraa inaga oo raacayna sadexda marxaladood ee fahanka barista dhegaysiga sida: dhegaysiga kahor, marka lagu gudojiro dhagaysiga iyo dhagaysiga kadib.

Ujeedada marxaladaha dhegaysiga kahor waa:

- Soojiidashada rabitaanka ardayda.
- Adeegsiga aqoonta hore ee ardayda.
- Barista erayada mu hiimka u ah fahanka.
- Fahansiinta ardayda nooca qoraalka ay dhagaysandoonaan

Ujeedada marxa lada dhagaysiga kahor waa mid ka caawinaysa ardayda xirfadooda fahanka eek u saabsan fariinta ay gudbiynayso luuqada lagu hadlayaa. Ardaydu waa in ay dhegaystaan si ay u fahmaan dulucda iyo tilmaamaha macnaha hadalka. Ujeedada marxalada dhegaysiga kadib waa qiimaynta sida ay ardaydu u fahmeen waxa ay dhagaysteen. Tani waxa ay ka caawinaysaa in ay isku xidhaan dhagaysiga ka hor , marka aykuguda jiraan dhagaysiga iyo dhagaysiga ka dib.

Hagaha qaaliga ahaw/ahey:

Iyada oo lagu salaynayo falanqaynta hagaha baraha, adiga iyo haguho soo bandhiga hawlgalo ku saabsan sadexda marxaladood ee dhagaysiga? Idinka oo raacaya tusaalayaashan hoos ku xusan:

- Qorista cashirada lagama maarmaanka ah .
- La xidhiidhi aqoontaadii hore/ ku sale aqoontaadiihore.
- Dib u fiiri.
- Saadaalin.
- Kajawaabista su'aalaha dhagaysiga ah.
- Sookoobid.
- Barista erayada muhiimka ah.
- Dhagaysiga dulucda

Luuqad afeeda sidoo kale waxaa ku jira barista xirfadaha hadalka inaga oo raacayna muqararka iyo tilmaame baraha luuqada Afsoomaaliga dugsiyada hoose ayaa tabahan baris-barasho ee soo socda waxay inoo muu jinayaan xirfadaha barista hadalka.

Shaxda 5aad: xirfadaha hadalka

- Dood kooxeed kooban
- Sookoobid
- Sheeko kucelin
- U sheegida khibradaha shakhsi
- Usheegida sheekoyinka bulshadu wadaagto, khibradaha shakhsiyaadka iyo dhacdooyinka
- Ku celinta dhawaaqa akhriska
- Sadaal
- Dood
- fikir qorid
- su'aal iyo jawaab
- sharax/caddey
- matalid
- caddeynta
- faah 'faahinta sababaynta fikiradaha
- wadahal

Waxaa muhiim ah xusussashada barista xirfadaha manhajka Afsoomaliga ee dugsiyada hoose uu raaco xeelad ka kooban hal ama laba cashar oo la dhigayo 40 daqiiqadood oo casharka ah. Sidoo kale xirfadaha dhagaysiga iyo hadalka waxaa lagu bari kara hab isku xidhan taas oo ardaydu ay dhagaysanayso sheeko marka uu baruhu akhrinayo sheekada .

Hadaba waxa mudnaan leh in adiga iyo lahaygu aad si qooto dheer ugu doodaan xeeladaha waxbarista hadalka ee kor lagu xusay. Waxa aad dooda ku xoojinaysaa addiga oo xignaya muqararka iyo tilmamaha bare ee afka soomaaliga dugsiyada hoose

Barista Naxwaha

Waxaa jira laba hab oo loo adeegsado nidaamka barista naxwaha ee manhajka luuqada afka hooyo ee dugsiyada hoose; Hababka barista naxwaha qeexan iyo mid maldahan. Sida uu sheegay Scott (1990),

habka barista naxwaha qeexan waxey si taxdarleh xooga u saaraysaa nidaamka barashada xeerarka naxwaha iyadoo la adeegsanahayo habka darsida macquulka ah si loo fahmo qaabdhismeedka iyo habeynta luuqada. Barista naxwaha dadban, dhanka kaleeto, xeerarka naxwaha ama mabaadii'da waa in ay ahaato mid macno buuxa leh oo qaabkeedana lafahmi karo, sidaas darteed xeerarka iyo qaabdhismeedyada luuqada af-soomaaliga ayaa ah mid si wanaagsan loo bartay. Habka barista naxwaha waxa kaleeto oo loo qeybin karaa kuwo fikir ubaahan iyo kuwo aan ubaahneyn. Kuwa aan fikirka ubaahneyn, naxwaha waxaa lagu soo bandhigayaa qeybta akhriska ama dhageysiga qoraalka kujira, kadibna baraha iyo ardayduba waxeey raacayaan qaabdhismeedyada iyo xeerarka kujira qoraalka, marka aan sameynayno ukuur galida dhabta ah iyo khibradaha aan uleenahay xeerarka xaaladaha qaarkood, sidaas darteed maabaadida iyo xeerarka guud waxey noqonayaan kuwo laga tixraacayo xaalada. Habka ka fikirka ubaahan ee naxwaha waxaa si toos ah loogu barayaa ardayda inagoo adeegsanayna habka kor ilaa hoos, taasoo barruhu ama buugga ardayada ay si qeexan loogu soo bandhigay xeerarka guud, mabaadiida iyo qaabdhismeedyada, kadibna ardaydu waxey kutababaranayaan mabaadii'da iyo xeerarka naxwaha. Buuggagta ardayada ee fasalada 1-4 ee dugsiyada hoose, naxwaha waxaa loo baranayaa habka kafikirka ubaahan iyadoo la adeegsanahayo iskuxidhka xeerarka iyo mabaadii'da luuqada ee sheekooyinka, dhudaha iyo warinta. Habka manhajka luuqada afka hooyo ee fasalada 5-8aad, waxaa xooga lasaarahaya habka qeexan ee barista naxwaha inkasta oo ay muhiimtahay in la soo bandhigo naxwaha iyadoo la adeegsanahayo dhudo iyo sheekooyin.

Fahanka balaadhan ee labada hab ee barista naxwaha

Hagayaasha qaaliga ahow/ahey

Sida uu yahay habraaca geedi socodka hagista barashada naxwaha, isbarbardhiga iyo kala soocida barista naxwaha ayaa ah mid naga caawiya iyadoo la darsayo waxa uukakoobanyahay habka la isku baray naxwaha ee buugga ardayda luuqada afka hooyo ee fasalada 1-4 aad iyo 5-8 aad. Adiga iyo lahaagaha ayaa xulanahaya qeeybaha naxwaha ee labada heer ee manhajka luuqada afka hooyo, waa in la darsaa lagana dooda qeybaha naxwaha ee lasoo bartay. Waxaa kaleeto oo muhiim ah in aan ogaano sababta loogu adeegsaday fasalada heerarka hoose iyo sababta kaleeto ee habka qeexan loogu adeegsaday fasalada 5-8aad. Inagoo ka duulayna daraasadyada, lahaaguhu waa inuu warbixin dhameystiran ka soo qora faaiidooyinka iyo faaiido darada ay leeyihiin labadan hab iyo cashirada ubaahan tixgalinta gaarka ah ee xiliga labarayo ardayada naxwaha dugsiyada hoose.

Habaynta Cashirada Naxwaha ah iyadoo la adeegsanahayo habka maldahan iyo kan qeexan

Lahagaha qaaliga ahow/ahey

Sida ay tahay habraaca geedi socodka, lahaagaha ayaa loo kuur galahayaa sida ay udhigahayaan naxwaha fasalada 1-4 iyo 5-8. Inagoo ka duulayna buugga tilmaame bare iyo sharaxaada aan kor kusoo xusnay ee buugga, lahaagaha waa in uu habeeyo cashirada marka uu barahayo ardayda xeerarka naxwaha ee fasalada kalagadisan, waa inuu adeegsadaa hababka qeexan iyo kuwa maldahan ee barista naxwaha. Adiga iyo lahaagaha waa inaad ukuur gashaan jawaab bixinta fahanka xeerarka naxwaha isla mar ahaantaana

aad soo gudbisaan warbixin kusaabsan waxa lagabartay barista naxwaha ee hababka qeexan iyo kuwa maldahan.

Sameynta cilmi-baadhis waxbarasho oo heerkeedu hooseeyo, Cilmi baadhis kooban Lahagaha qaaliga ahaw/ ahey

Inagoo kaduulayna daraasadka buugga ardayda, adiga iyo lahagaha ayaa sameynahaya cilmi baadhis waxbarasho oo heerkeedu hooseeyo si aad isu barbardhigto habka ugu haboon ee barista naxwaha. Cadeymaha barista luuqada ayaa ah mid ina tusaysa in barashada naxwaha loo adeegsado labada habood ee barista naxwaha halki hal nooc kaliya la adeegsanlahaa. Barayaashu waa in ay adeegsadaan labada habood ee barista naxwaha iyagoo eegahaya heerka ardayda iyo habraaca shuruucda barista naxwaha. Inkasta oo habka barista naxwaha lagu sharxay buuggta ardayda ee dugsiyada hoose, adiga iyo lahaguhuba waxaad sameynkartaan cilmi baadhis heerkeedu hooseeyo oo ku saabsan habka barista naxwuhu in uu kor uqaadayo barashada ardayda iyo habka barista naxwaha ee ardaydu doorbidayaan in ay wax kubartaan. Ku qor warbixinta cilmi baadhistii aad sameysay ee buugga diiwaankaga qoraalka.

Qeybtan, lahaguhu wuxuu ubaahanyahay sidoo kaleeto inuu si fiican ugu tababarto hababka sixida naxwaha ee kuxusan manhajka dugsiyada hoose iyo sidii tan loo adeegsanlahaa si aradayda looga caawiyo horumarinta akhriska iyo qoraalka.

3.1.5 Casharka fasalka oo noqda mid ka jawaaba ama muujinaya sinaanshaha caynta

Baraha u dhago-nugul sinaanshaha caynta waxaa looga baahanyahay in uu fiiro gaar ah siiyo/aysiiso agabyadda baris-barasho ee uu u adeegsanayo/ ay u adeegsanayaso ama ku adeegsnayo fasalaka gudhihiisa, habayinta fasalka, casharadda fasalka iyo gabood-falada galmada

Hadaba baraha mudnaanta siiya cayntu waa:

- In uu dib- u hubin ku sameeyo agabyadda waxbarasho ee uu adeegsanayo /adeegsanayso in ay ku wada jiraan labka iyo dhidigu, sawiradda iyo magacyada qoraaladaada ku jira.
- Ma aha in uu adeegsado erayo iyo ficilo luuqadeed oo ku lid ah sinaanta caynta
- Iska daa adeegsiga maah'maahda qaldan, halkudhagyada iyo kaftanka lagu yasaayo ama lagu amaanayo cayn (jinsi) qudha.
- Adeegso magac u yaal u dhaxeeya labaka iyo dhiddiga inta aad adeegsan lahayd magac u yaal labka ama dhidiga kaliya ka hadlaya.
- Sii dhiirigalin siman dhamaan ardayda.
- Hubi in habka ay ardaydu u fadhido uu yahay mid sahlaya in si fir-fircoon uga qayb qaataan
- hawl galada fasalka gudhihiisa .
- Sii fursado kala duwan ardayda isugu jirta labaka iyo dhidiga .
- Kala sii ardayda fursado iyo shaqooyin kala duwan oo aan cidna lid ku ahayn marka a ysamaynayaan shaqo kooxeedka.

- Waa in aad ka caawisaa labka iyo dhidigaba isbadalada la'xidhiidha muuqaalkooda/jidhkooda iyo dareenkooda ay dareemayaan
- Waa in uu kala shaqeeyo waalidka, la taliyaasha iyo gudiga isku dhafka ah ee waalidiinta, barayaasha iyo ardayda, sidii loo caawin lahaa wiilasha iyo gabdhaha dib u dhacsan

Hagaha qaaliga ahaw/ahey

Mid kamid ah baadhitaanada dareen u yeelashada caynta luuqada afka hooyo waa in loo kuurgalo dhamaan wada xidhiidhka ka dhaca fasalka gudihisa. Hadaba waxaa loobaahnayahay in adiga iyo lahaguhu aad diyaarisaan qaabdhismeedka u kuurgalka isla markaasna aad ku hawlgashaan marka uu midkiin ka kale u kuurgalayo fasalkiisa. Kadib idinka oo ka duulaya labada u-kuurgal falanqeyya dareenkiina caymeed. Falanqeyntaasina waa in ay noqoto mid lagu kaydiyo diiwanka lahagaha.

3.1.6. barista tabaha wax barashada loodhanyahay

Sababo badan ayaa keena guuldarada hooseysa ee akhriska. Kuwa ugu muhiimsana waa:

- B. akhris ku dayasho mudan iyo khibradda nolasha
- T. barashada xirfada akhriska
- J. hanaanka aragtida fiican
- x. waxbarashada dadka naafada ah

Dhibaa tooyinka ugu badan ee akhriska waxa lagu xalinkaraa in ardayda lasiiyo baris fiican oo waxtar leh isla markaana si dhab ah looga hawlgalo waxbarashada fasalada hoose ee dugsiga. Barayaasha akhriska waxtarka leh waxaa ay sameeyaan laqabdsiinta waxbarashada iyaga oo samaynaya qaab isbadalo leh oo ka caawiya ardayda kala duwan Akhriskooda.

Waxaa jira xeelado barisbarasho oo ka caawinaysa ardayda caqabdhaha akhriska

B. kala saarida habka barista: halqaab kaliya looma wada adeegsan karo dhamaan.

Barayaashu waa inay adeegsadaan iyaga oo ka duulaya baahida kala duwan ee hab-baris barasho oo kaladuwan oo ka cawiya ardayda fahanka waxbarashada, sida in ardayda kooxoyaryar laysugu xidho si looga haqab tiro baahidooda waxbarasho. Marka hore baraha ayaa ardayda usheegaya habka ay kooxahaan uga wada shaqaynayaan ka dibna kooxkasta waxa ay soo bandhigi doontaa waxa ay qoreen. In kasta oo akhrisku uu aas aas u yahay waxbarashada manhaj tayeysan, hadana barayaashu waxay u baahan doonaan in ay laqabsadaan ama ay wax ka ogaadaan meelaha ardayda ku adag iyo ardayda heerkooda fahanku uu aad ka u sareeyo iyo kuwa uu hooseeyo. Tusaale marka ay ardaydu si madax banaan ay hawsha u qabanayaan ardayda ku liita dhinaca eray bixinta waxa ay fahmikaraan marka ardayda laysugu xidho koox-koox . Waxbarashada tayeysan waa mida ardayga ka caawisa caqabadaha ama fahan daro kaga timaada waxbarashada gaar ahaan dhinaca akhriska sida:

B.) Barista xeeladaha ku haboon baahida waxbarashada ee ardayga taas oo lagu ogaanayo fahanka ardayga inta uu gaadhsiisanyahay

- T.) barista hab-baris barasho oo aad u faah faahsan

J.) in kor looqaado habka ku tababarashada ardayga

X.) in la siiyo qoraal ku haboon baris barashada ardayga gaar ahaan heerka akhriska(heerka fahanka ugu haboon)

KH). U kuurgalida heerka fahanka ardayda iyo xeeladaha dib u barista hadii ay laga mamaarmaan noqoto.

T. Siinta Xeelado Baris-barasho

Habka baris barashada ugu fiican waa habka ugu fudud ee ardayga lagu fahansiin karo xirfadaha aadka u adag. Habka isku xidhka xuruufta iyo in si faah faahsan ay u qoraan iyada oo loo eegayo in ardaygu uu san lakulmin caqabado dhinaca baris barashada ah. In ardaygu uu fikrado cusub uu barto ayaa waxay macnaheedu noqonaysaa inay barto/ barato xirfada aqooneed ee cusub, casharada ardaygu uu baranayo waxa ay had iyo jeer xidhiidh la leeyihiin casharadii ay horay u soo barten.

J. In kor loo Qaado Fursadaha ku Taba barashada

Manhajka qoran ee akhriska waa in ay kujiraan hawl galada ku tababarashada si ardayda fahankoodu hooseeyo ay uga caawiso in sifiican ay wax u fahmaan iyo xeeladaha baris-barasho. Ardayda fahanka kuliidata had iyo jeer waxay u baahan yihiin taageero dheeri ah iyo tababar si ay si iskood ah ay ugu akhristaan. Ardaydu marka taba-baranayaan ama laylis ay ka shaqaynayaan baruhu waa in uu jawaab celin ka siiyaa habka ay uga shaqaynayaan. Ardayda waa in marka jawaabcelin baruhu uu siinayo in ay noqoto mid dhiirgalin leh. Ardaygu waxa ay noqonaysaa in jawaabcelin la siiyo si uu ugu dhiirado in uu si haboon uga shaqeeyo. Ardayda waa inay Ogaadaan ama waxay ubaahan yihiin inay ogadaan khaladaadka ay sameeyaan. Hadii lasiin waayo jawaab celin sax ah, waxa ardaygu sii wadayaa khaladaadkii uu horay ugujiray. Ugu dambayntii ardayda kuliidata fahanka akhrisku waxay u baahan yihiin inay helaan taageero iyo in la siiyo tijaabooyin farabadan si ay u bartaan adeesiga xeeladaha iyo xirfadaha akhriska. Habka ugu fiican ee ardaygu uu ku fahmi karo akhriska fasalka gudahiisa ayaa waxay tahay in si wada jir ah ama lamaane ah ay u tababartaan si ardaygaasi uu u fahmo xirfada ku tababarashada akhriska

X. Adeesiga xeeladaha iyo xirfadaha macnaha qoraalka

Ujeedada ugu wayn ee akhriska qoraalku waa in aynu fahanaa macnaha qoraalka, sidoo kale in aynu wax qorno ayaa waxay macnaheedu tahay in aynu fahno qoraalka, aad iyo aad ayay muhiim utahay in ardaydu ay helaan fursad ay ku adeegsan karaan erayada iyo in ay higaadiyaan marka ay wax akhriyaan. Halkan baruhu waa in uu ka taageeraa ardayda isla markaana uu jawaab celin kasiyaa marka ardaygu uu wax qorayo waxana akhrinayo

Kh. Ukuur galidda Fahanka Ardayda

Dugsigu marka uu leeyahay hab baris barasho fiican, ardaydu waxa ay helayaan qiimayn ku haboon (waxbarasho fiican) isla markaana si fudud ayuu baruh uu kormeeri karaa ardayda. Habka qiimaynta waxaa ku jira in la qiimeeyo habka akhriska ardayga iyad oo la qiimaynayo wakhtiga ay ku qadatay in uu wax ku akhriyo. Kadibna natiijada ayaa ay tahay in la qoro, sidaa darteed barayaasha, waalidiinta

iyo ardayda heerkooda fahanka in la ogaado. barayaashu waa in ay dardargaliyaan habka ugu haboon ee ardayda fahankoodu u kobcayo. barayaasha dugsiga waa in ay ardayda siiyaan ama ay isugu xidhaan kooxo si ay u xaqiijiyaan heerka fahanka ardayda ee dugsiyada hoose.

3.2. Taageerada: Tababartayaasha Luuqada Afsoomaaliga

3.2.1 Cadaynta Baahida Tababarista

Baahidu waa waxa aynu rajaynayno in aynu helno. Baahida tababarashadu waxay kusaabsantahay baahida loo qabo Aqoonta baraha , xirfadaha loogutalogalay in lagu kobciyo ama lagaga taageero lahayda qimaynta baahida tababarashada waa dadaal ka aynu ku muujinayno kor uqaadida xirfada barayaasha. Dhinaca kala qimaynta baahida tababarku waxay inaga caawisaa in aynu aqoonsano heerka ay gaadhsiisan tahay aqoonta lagafilayo lahayda, xirfada iyo kartida ama aqoonta laga filayo lahayda. Fahanka ama udhug yeelashada baahida kala duwan ee tababartuhu aad ayay muhiim u tahay in si sax ah loogu qeexo ujeedooyinka iyo faa'iidooyinka tababarka maadaama qorshaheenu ama ujeedadeenu ay tahay sidii ay nu u tababrilahayn isla markaana aynu kor ugu qaadi lahayn tababarka lahayda. Sidaa darteed waa inaad ogaankartaa isla markaana aad qimayn kartaa heerka ay gaadh siisnatahay baahida wax barasho ee lahaydu. Si ay u kobcado aqoonta uu ku hawl galayo lahaydu (fadlan tixraac lifaaqa T si kor loogu qaado aqoonta lahayda) lahayda waxa lagula talinayaa in ay kafikiraan qodobadan soosocda ee ku saabsan barnaamijka ku tababarista: marka hore qiimee baahida tababarashada si aad u ogaato baahida lahayda, xirfad ahaan iyo shaqsi ahaanba lahayda waxaa lagafilayaa in uu noqdo mid layimaada firfircooni dheeraad ah . Adiga oo kaduulaya qimaynta baahida waxbarashada ee aad samaysay si aad u siiso qorshayaal aad ku kobcinayso lahayda. Hada waxa aynu soo qaadanaaynaa labadan su'aalood ee soosocda eek u saabsan tababarka:

- (i) habkee ayaa lahaydu u fududayn karaa habka qimaynta baahida lahayda?
- (ii) sidee ayuu wax uga badaliskaraa natiijada qimaynta baahida lahayda is la markaana ficil noocee ah ayaa laga filayaa lahayda?

Su'aasha koobaad waxa ay ku saabsantahay buuga tababarka baraha luuqada afka hooyo halka su'aasha labaadna ay ku saabsantahay xaqiijinta tababarka. Qimaynta baahida tababarku waxay laxidhiidhaa xeeladaha uu adeegsanayo lahaydu si uu ururiyo xog ku saabsan fahanka lahayda(tayada qofka) is la markaana uu xaqiijiyo fahanka ama aqoonta lahayda iyo waliba kor uqaadista aqoonta lahayda. Xeeladaha waxaa ka mid ah in laga duulo xogta laga helay lahayda iyo qimaynta uu lahaydu sameyey.

Hagaha qaaliga ahow/ahey

Hagaha qaaliga ahow/ahey: ka soo qaad waxaa lagu magacaabay in aad tababarto mid ka mid ah barayaasha luuqada Afka hooyo ee waaxdiina, halkee ayaad kabilaabi lahayd si aad tababar u siiso?

Maalinta laad: Si aad u tababarto waa in aad adeegsataa talaabooyinkan:

1. Marka hore waa in aad lakulantaa lahayda, fahansii doorka iyo masuuliyada (hagge) adiga oo ka duulaya qaab dhismeedka tababarka akhriska luuqada Afka-hooyo iyo buuga tababarka luuqada Afk-soomaaliga loogu talo galay

2. Isku day in aad hesho xog ku saabsan taba barka(hadii aadan horay u aqoon) xogtaas waxaa ka mid ah: habka loo bixinayo/ loosamaynayo tababarka, kobcinta & dadaalka kor loogu qadayo xirfada lahayaha. Waxaa sidoo kale loobaahanyahay in aad tixraacdo Diiwaanka xog ururinta (CPD), ntiiyooyinka qiimaynta in waraysi aad la samayso xubnaha ay khusayso maamulka dugsiga i.w.m . Sidaa darteed waxaa lagamamaarmaan ah in sida ugu hooon loo taba baro lahayaha.
3. Isku day in aad soo dhawayso maalinta u horaysa lahayaha. Habkani waa midka ugu fiican ee loo baahanyahay in aad marwalba ku dhaqanto. Iskuday in aad adeegsato xogta aad heshay ee ku saabsan lahayaha. Sii fursado wadajir ah sii wax loogu barto iyo siinta jawi baris-barasho oo ku haboon isaga ama iyada.
4. Intabadan haguha waa in uu dhagaystaa lahayaha halkii uu inbadan ka hadlilahaa. waydii lahayaha fikirkiisa ku aadan barnaamijka tababarka. Adeegso fursado kuu sahlaya in aad si haboon uga jawaabo habsimi u socodka barnaamijka tababarka.
5. Si tartiib-tartiib ah u guda gala doodaha casharada ee ku saabsan buuga luuqada Af-soomaaliga iyada xooga lasaarayo”qaybaha Akhriska iyo habka baris-barashada “kadibna wa inaad u kuurgashaa in lahayahu uu wax fahmay iyo inkale iyo sidii uu umeel marinlahaa/ umeelmarin lahayd hawlaha barisbarasho ee laga filayo. Waydii su’aalahaan so socda:

B. Waa maxay waxyaabaha kugu cusub ee aad ku aragtay casharada ku saabsan buuga. Luuqada Afsoomaliga?

T. Ma ku faraxsantahay casharadaas?

j. Xirfadaha qaybaha akhriska ee kusaabsan casharada kaal duwan: mayihiin kuwo faa’iido leh?

X. Habka baris-barasho ee looyaqaano aan sameeyo, aynu wada samayno iyo idinku sameey ma yahay mid ku haboon in aynu si fiican ubaro akhriska iyo qoralka?

KH. Adiga oo fikirkaaga kadhiibanaya, manhajka cusub ee luuqada Af-soomaaligu mayahay mid Sidii loogu talagalay uga hirgalay dugsigiina? Maxay yihiin caqabadaha aad la kulanteen sidee ayaa se looxalin karaa caqabadaha hoose? Iwm

6. Haguha waa in uu buxiyaa foomka (habraaca) ku saabsan kartidiisa/kartideeda iyo wax uu kafilayo ama ay ka filayso xidhiidhka ku tababarashada. Sida su’aalaha lagu qeexay/ku qeexan qodobaka 5aad ee aynu kor ku soo sheegnay ayaa waxa uu kaacaawiniyaa inaad ka jawaabto su’aalahaan, sidoo kale waxaad adeegsan kartaa habraaca (foomkan) soo socda.

B. Habraaca Qiimaynta rabitaanka (xog dhiibasho)				Habraaca 001
Magaca lahaggaha:				Taariikh:
Qodobada cusub ee kujira casharada luuqada Afka hooyo	Meelaha dhibku kajiro	Meelaha aan dhibku ka jirin	Aan la adeeg sankarin	Faalo kusaabsan qodobo gaar ah
1. Ku takhasusida/fahmida qaybaha kala duwan ee akhriska i. barashada dhawaaqa xarafka. ii. Barashada isku xidhka xarafka iyo dhawaaqisa iii. Faseexada iv. Eraybixinta v. Fahanka akhriska vi. Fahanka dhegaysiga vii. Qoraalka viii. naxwaha				
2. adeegsiga hab baris barasho oo faah- faahsan i. Aan sameeyo ii. Aynu wada samayno iii. Idinku sameeya				
3. adeegsiga hab baris-barasho oo kaladuwan				
4. adeegsiga ama qoondayta kaabayaasha baris- barasho ee lagu xoojinayo barista luuqada afka hooyo				

Tax hadii ay jirto qaybo aanad sifican ufahmin oo kugu adag _____

_____ Inkastoo ay fiicnaanlahayd in sida ugu dhakhsobadan aad ubuuxiso foomka(habraaca) waxaa uu haguha uqaadan karaa foomka guriga si uu u soo buuxiyo, kadibna waa in uu keenaa kulanka xiga(adiga oo qiimayn kusamaynaya

7. U sheeg kulanka danbe waxa uu kusaabsanyahay (uu kuurgalidda fasalka) ha ilaawin inaad xu suusiso lahaggaha doodihii maanta waxa ay ku saabsanaayeen.

Tilmaamo kaa taageeraya wax qabadka: qabo ugu yaraan shaqooyinkan soo socda ka hor kulanka xiga. waxaad samaysaa qiimayn adag oo ku saabsan xogta lahelay kulanka maalinka koowaad adiga oo xooga saaraya in aad soo saarto dul duleelaha meelaha loo baahan yahay in laga tababaro. kuwan soo socda waa su'aalo aad u baahan tahay in aad waydiiso naftaada.

- ◊ Wa maxay waxyaabaha aan u qaatay in ay yihiin dul-duleelo kuwaasoo ubaahan in la iga tababaro?
- ◊ Dul duleelahan kuwee xooga lagu saari doonaa kulanka xiga?
- ◊ Maxaa xog oo dheeraad ah oon ubaahanahay in aan ku xoojiyo gabagabada?
- ◊ Xageen ka heli karaa macluumaadkan?

Maalinta 2aad: haddii natiijada maalinta koowaad ay cadaynayso awooda Lahagaha isla markaana manhajka luuqada afka hooyo ay khusayso, shaqooyinka maalinka 2aad waxay noqanyaan u kuurgalida fasalka gudhihiisa.

1. Udiyaar garow:

B. Diyaari kulan u kuurgalida ka horeeya: si kooban oogu sheeg lahagaha ujeedada booqashada. Tani waxay dhici karaysaa in aad u sheegto islamaalinkaad qorshaysatay inaad u kuur gaasho fasalka ama kahorba.

T. waxaad kalood ogaataa xidhmooyinka muhiinka ah ee cashirka maalinka. Udiyaar garoow casharka adoo naqtiin ku sameynaya hagaha baraha iyo buuga ardayga labadaba. Tani waxay muhiim utahay in la ogaado doorka baraha iyadoo la barbar dhigayo wixii uu qabtay/qabatay

1. Waxaad diyaarsataa qaab aad casharka ugu kuur gashid, si cadna aad ugu fahantid muhiimada xidhmooyinka marka loo eego hagaha baraha(waxaad eegtaa habka ukuurgalida-lifaaqa II&III)
2. U kuurgal casharka adiga oo isticmaalaya habka ukuurgalida cashirka. ogsoonow cashir kasta oo muhiim ah fasalka gudhihiisa ujeedadiisuna tahay in la ogaado waxa uu lahaguhu awoodo in uu qabto iyado loo eegayo wixii laga rajaynayay dhinaca hagaha barayaasha luuqada afka hooyo.
3. Qaado qadar daqiiqado ah ka hor kulanka u kuurgalida aad la leedahay lahagaha si aad uga doodaan wixii si fiican u qabsoomay iyo wixii ubaahan haagaajin. waxaad samaysaa diyaar garoow dag-dagah oo kulanka u kuurgalida kabacdi ah adiga oo isku habaynaya qodobadaada.
4. la kulan lahagaha u kuurgalid kadib. ujeedada kulankani waa in loo soo jeediyo lahagaha wixii loo kuurgalay iyadoo lala xidhiidhinayo wixii qorshaysnaa.

Adigoo luuqad saaxiibtinima ah isticmaalaya waydii lahagaha in uu sharaxo ama sheego haddii ay jiraan wax gol daloolo ah oo u dhexeeya wuxuu tilmaamaha barruhu qeexayo iyo waxa xaqiiqada ah ee uu barruhu qabtay. tan ayaa waxay kaa ilaalinaysaa in aanad si dag-dag ah go,aan waxtarlahayn isaga qaadato.

Ogsoonow: in ay cadahay in hal wakhti ukuurgalid oo kaliya aadan helaynin macluumaad kugu filan oo kusaabsan doorka barranimo ee lahagahaaga. tusaale ahaan cashirku ma daboolayo xidhmooyinka akhrineed oo dhan,si kastaba ha ahaatee, marka lagu darro wixii aad ka heshay kulankii maalinta kowaad iyo warbixintii lahagahaaga waxaad helaysaa waxoogaa cadaymo ah. Kasakow, qorshaha hagista kaas oo ah in la diyaariyo isagoo lagu salaynayo warbixintan ayaa wuxu ubahanyahay in loo arko in uu muhiim yahay oo uusan ahayn mid fikriyan cidhiidhi ah.

Tilmaamo kaataageeraya waxqabadkaaaga: (ka hor kulanka xiga) waxaad samaysaa qiimayn adag oo ku saabsan warbixinada oo dhan (dood kooxeed ku saabsan lahaagaaga, u kuurgalid fasalka ah, warbixinta lahaagaaga, iyo xogta warbixin dhamays tiran). Ujeedaduna waxa weeye in lagu dhimo haddii ay jiraan wax dul-duleelo taageerida tababareed ah. Dul-duleeladan waxaa loo kala qaadi karaa sida dul duleelo aqooneed, fikirkaad arinka haysato iyo xirfadaha u baahan in xooga la saaro. Tani waxay u baahan tahay in si dheeraad ah loogu kurgalo haddii lagu xalin karo taageero tababareed.

Sidee baa lagu xalin karaa dul duleelaha barista luuqada afka hooyo adigoo isticmaalaya taageerida tababarida? Qaab dhismeedka kobcinta xirfada joogtada ah ee heer qaran(MOE,2009) wuxu xaqiiqsaday ina ya jiraan dul duleelo kuwaas oo ah qaabka maamulka. tusaale ahaan hadii barruhu uusan ardayda siinaynin tilmaan lamid ah tilmaanta uu tilmaamaha barruhu bixinayo sababo laxidhiidha buugta cashirka laga dheeganayo oo aan ku filnayn, waa dhiibato xaga maamulka ah oo loo baahan yahay in haguuhu kala shaqeeyo maamulka iskuulka.

Si kastaba ha ahaatee haddii uu haguuhu ogaado in lahaaga laftiisa uusan lahayn fahan ku filan oo xidhmooyinka akhriska ah ama sida looga taageero bartayaasha xidhmo kasta oo akhris ah, haguuhu wuxuu ogaan karaa in ay tahay meesha taageerada looga baahanyahay. Markaad agaato dul-duleelada muhiimka ah ee lagu siin karo taageerada tababarineed lafta ahaanteed, haguuhu wuxuu u baahan yahay in uu helo fursad uu kula gorfeeyo iyaga. hase ahaatee waxaad ubaahan tahay in aad soo bandhigto dul-duleeladan adiga oo isticmaalaya cadeymihii la soo uruuriyay. Fadlan xaqiiji in usan habkaagu niyad jabinay ama mooraal jab ku ahayn lahaaga.

kuwan soo socda waa hababka ugu wanagsan ee aad usoo bandhigi karto natijada:

- xusuusi ujeedada layliska adiga oo kor uqaadaya habka cusub ee barista luuqada afka hooyo una sii maraya qaabdhismeedka, dadaalka iyo iskaashiga lahaagaaga.
- xusuusi lahaaga in dhibaatooyinkan ayna kaligii khaas ku ahayn laakin lahaaga laftigiisu uu lahaan karo dul duleeladan oo kale wakhtiga cashir bixinta.
- ugu bandhig lahaaga qaab jilicsan.tusaale, markaan ukuur galayay cashirkaaga waan ku oгаа... (waxa uu lahaguuhu qabtay). Sidaa si lamid ah waxad cadaysay warbixintaadi... laakiin markaan diwaanka dhibcaha ardayda ee teeramkii u danbeeyay ogaaday... hadaba tan ayaa waxay ii cadaynaysaa... (dul-duleelo xaga aqoonta ah, xirfada ama fikrada aad arin ka haysto). Tani micno may abuursaysaa?

Kadib markii laga heshiiyo dul-duleeda muhiim ka ah waxaa loo kala hor marinayaa sida ay u kala mudan yihiin dul-duleeladaas sababta oo ah ma awoodi karaysid in aad xaliso dul-duleelada oo dhan. lahaguuhu wuxuu u baahan yahay in si firfircoon uu dajiyo sida ay ukula mudan yihiin iyadoo lagu salaynayo heerka adkaanshaha uu dareemayo/dareemayso, qiimaha muhiimka ah ee dul-duleelada (marka laga eego xaqiiq ahaanshaha barashada ardayda) iyo muuqaalka taageerida tababarida.

Xidhiidhka kusheeg heshiis qoraaleed- Ka dib markaad ogaato dul-duleelaha muhiimka ah iyo sida ay u kala mudan yihiin in loo kala hormariyo taageerida tababarida; lahaaga iyo lahaaghuba waxay

u baahanyihiin in ay sameeyaan heshiis kaaso cadaynaya qoraal kaydsan oo xidhiidhka soo jireenka ah. Hoos waxaa ku muujisan shax aad isticmaali karto.

Habka/foomka heshiiska tababarida	
Habka/foomka 002	
<p>Tababaridu waa “hel ama sii” khibrad ujeedadeedu tahay siinta khibrad mudnaansho iyo kudayashaba u leh bahwadaagta wada shaqaynaysa. Waa in ay bahwadaagtu xushmayaan midba midka kale waxkhtigiisa iyo ka go’naanshihiisaba. waxaan samaynay habkan/foomka soosocda si uu kaaga cawiyo in aad samayso jadwal kusaabsan kulamadaada.</p> <p>Fadlan buuxi foomkan kadibna sixiix hoostiisa. bahwadaag kasta waa in ay haysataa nuqul(koobi) midka kalana waa in la siyaa maamulaha/maamule ku xigeenka dugsiga.</p> <p>1.Lahage: _____</p> <p>2.Wakhtiga kulanka:i.e 10:00am,2:30pm,iwm: _____</p> <p>3.Maalinka ladoonayo in la kulmo: _____</p> <p>4.Cadadka kulamada(i.e tobdobeedkiiba hal kulan,ama todabaadka intaad ka karto:_____</p> <p>5.Caadiyan waxaan kulmaynaa _____ daqiiqado _____</p> <p>6.Habka ugu wanaagsan ee loola xidhiidhi karo haguhu waa _____ ama _____</p> <p>7.Habka ugu wanaagsan ee loola xidhiidhi karo lahaguhu waa _____ ama _____</p> <p>8.Hadii ay soo shaac baxaan dhacdooyin aan horay loo arag isla markaana khasab noqoto in labadalo jadwalka waxaan ugu yaraan siinaynaa bahwadaagta tababarka bixinaysa sacaadood oo ogaysiis ah hadday macquultahay.</p> <p>Saxiixa hagaha _____ Saxiixa lahagaha _____</p> <p>Taariikhda _____ Taariikhda _____</p>	

3.2.2 Qorshaynta Taageerida Tabarrida Luuqada Afka-hooyo

Qorshayntu ,sidaad ogtahayba waa go’aan aan ku sadaalinayno waxa aan doonayo in aan qabano. Go’aankani ugu yaraan wuxuu ku sabsanyahay 7 dan su’aalood ee soosocda:

- Maxaa la qabanayaa? Sababtee loo qabanayaa? Sidee loo qabanayaa? Goormaa la qabayaa?
- Maxaa loo qabanayaa? Intee in le’eg baa la qabanayaa?
- Side loo xaqiijinaya in ujeedadii rumowday?

Hada waxaad diyar u tahay in aad isu keento jawaabaha su’aalahan adigoo ku salaynaya kala saraynta baahiyaha lagu cadeeyay tababarida barraha luuqada afka hooyo ee kor lagu xusay. Qorshaynta hawshaada tababareed waxay kaa caawin doontaa in aad xaqiijiso in aad awoodo u leedahay in aad si dhamaystiran u taageerto saaxiibkaa(lahagaha) sidaa darteed wuxuu/waxay awoodi doonaa/doontaa in uu si dhamaystiran ugu adeego ardaydiisa. Qorshaynta waxay kuu sahashaa in aad samaysato qorshe

hage ah sidaad u maaraynayso, uga shaqaynayso ama u qiimaynayso barnaamijkaaga tababareed. Fadlan maskaxda ku hay in aad dib u habayn ku samayn karayso qorshahaaga markasta oo ay xaaladu isbadasho.

Qorshayntaadu ha ku salaysnaato lahaagaha laakiin haku salayn haagaha.

Qorshaynta xidhiidhka tababaridu waxay ubaahantahay in ay noqoto shaqo si wada jir ah loo qabto, taas oo u dhaxaysa adiga iyo lahaagahaaga. Nasiib wanaag tani ma noqonayso mid adag kadib markaad kala heshiiso lahaagahaaga meelaha u baahan in xooga lasaaro(i,e dul-duleelada uu leeyahay lahaaguhu). Waxaad horay u qaadi kartaa hal ama laba talaabo oo kaa caawinaya lahaagaha in uu qayb ka noqdo nidaamka qorshaynta. waxaad isticmaali karaysaa shaxdan soo socota.

Meelaha u baahan in kor loo qaado	1.----- 2.----- 3.-----
Maxaan sameyn doonaa si aan meelahan isaga hagaajino?	1.----- 2.----- 3.-----
Sidee ayaan ku ogaan doonaa hadii aan ahay mid guulaystay?	1.----- 2.----- 3.-----

Meelaha kor loo qaadayo waxay noqon karayaan meelaha loo baahanyahay in mudnaanta kala hormarinta lasiiyo ee lagu ogaaday baahida qiimaynta layliska. Kadibna lahaagaha ayaa qaadanaya wakhti uu kaga fikirayo hawl kasta oo ah xirfad horumarineed ee uu u baahan yahay in uu ku hormariyo dul duleelaha la cadeeyay. Tani ayaa waxay u noqonaysaa gashi soosaarida hawlaha qorshaynta

Qorshaynta ku lug leh talaabooyinka isdaba jooga- ah

Sidaad ogtahay qorshayntu waa talaabooyin isdaba joog ah. si lagu xusuusiyo taas Kuwii ugu ka dhaxeeya xidhmooyinka kala duwan.

Tallaabada 1aad: samayso bartilmameed cad: in aad ujeedooyin cad isla markaana xaqiiqo ah maskaxda ku haysato waxay kaa caawinaysaa in aad samayso qorshe tababareed khaas ah kaasoo kuu sahlaya In ay kajawaabto bahiyahaaga iyo rajadaadaba. haddaba meel kasta oo u baahan in loo kala hormariyo sida ay muhiimada u kala leeyihiin ee lagu sheegay daraasaadka baahida, fadlan samee (adiga iyo lahaagahaaga) ujeedo cad taasoo si dhab ah u qeexaysa rajada waxa soo bixi doona.

Fadlan ogsoonaw: ujeedada wanaagsan waxaaan ula jeednaa:

- (Mid khaas ah): ujeedooyinka khaaska ah waxay fursad fican u haystaan in lagu dhameystiro wakhti ku haboon marka loo barbar dhigo ujeedooyinka guud.
- (Mid la cabbiri karo): waxay samaysaa shuruudo cad oo lagu cabbirayo ujeedo kasta oo lasamaystay si loo gaadho.
- (Mid la gaadhi karo: markaad samaysato ujeedooyinkaaga kuwaas oo muhiim kuu ah adiga, waxaad samaynaysaa jidadka ugu dhaw ee aad u malaynso in ay kuugu rumoobayaan.
- (Mid xaqiiqo ah) si ay xaqiiqo u noqoto ujeedadu waa in ay matashaa xaqiiqada ah in aad danaynayso diyaarna aad u tahay in aad wax qabato.
- (Mid wakhti ku salaysan): ujeedadu waxay noqonaysaa mid ku hareeraysan jaan gooynta wakhtiga, haddii aysan jirin jaan gooynta wakhtigu waxay lamid tahay in aysan wax muhiimada ah lahayn.

Tallaabda 2aad: Cadee waxqabadka: adiga oo kala shaqaynaya lahagaaga, cadee ujeedooyinka kala duwan ee khaaska ah ee uu lahaguhu qaban karo si uu u gaadho ujeedooyinkii la dhigay. hawlgaladan waa isku darka wixii adiga iyo lahaguhu si wada jir ah u wada qabateen (tusaale, shaqo iyo gorfayn si wada jir ah loo wada qabtay oo ku saabsan xidhmooyinka kala duwan ee akhriska). waxaa uu lahaguhu kaligii qabanayo(tusaale u xilsaarida habraaca shaqo ee akhriska) iyo waxa aad qabataba si aad u taageerto lahagaha horumarintiisa lafteeda(tusaale, tusida sida loogu dabakho tilmaamo kala duwan). Nooca shaqo ee aad qorshaysay Ayaa waxay go'aamisaa goobta iyo wakhtiga xidhiidhka tababarida.

Talaabada 3aad: Cadee gashiga aad u baahan tahay: hagaha iyo lahaguhuba waa in ay cadeeyaan, qoraana taageerida loo baahan yahay si loo meel mariyo shaqooyinkii qorshaysnaa. tani waxaa kamid ah saxiibada kale, wakhtiga ama khayraadka lacagta.

Tallabad 4aad: Samee cadaymo tilmaamaya waxqabadka(daliilaha): hagaha iyo lahagahaba waxay cadeynayaan habka iyo shuruudaha lagu cabbirayo waxqabadka. Tusaale ahaan in la cabiro wax qabadka ama isbadalka aqoonta lahagaha ee shanta xidhmood ee akhriska (fasalada 1aad-4aad). jawaab celin dadban ama u kuurgalid cashir ah ayaa la soo jeedin karaa

Talaabada 5aad: Qorshee wakhtiga iyo meesha aad doonayso in aad gaadho: hagaha iyo lahagahaba waa in ay si wada jir ah u sameeyaan dhamaystirka shaqo kasta oo la qorsheeyay wakhtigeeda. sidoo kale waa in ay sameeyaan wakhti ay ku dhamaystirayaan guud ahaan dhamaan shaqooyinkii qorshaysnaa. Tusaale ahaan hagaha iyo lahagahaba waxay qorshaysanayaan shan bilood oo ay si muhiim ah kor oogu qaadayaan aas aaska aqoonta lahagaha ee shanta xidhmood ee akhriska. waxaa kaloo ay samaynayaan bisha 2aad, 3aad iyo 4aad ba meel laga duulo si ay u dhamaystiraan shaqooyinka kala duwan, fursadna u siiyaan in ay isbadal keenaan.

Shaqa qorsheedka hagaha fasalada hoose ee barayasha luuqada afka hooyo. Foomka 003				
Magaca hagaha: _____ Magaca lahagaha: _____ Sanad dugsiyeedka: _____				
Magaca dugsiga: _____ Darajada fasalka: _____				
Aqoonta loo baahanyahay in lagaadho/xirfada oo la dhiso/ fikiradaha oo la horumariyo si loo gaadho ujeedada xirfada(maxaa waajib ah in la helo la hormariyo)	Tallaabooyinka waxqabadka (seebaa kuwan loo gadhi karaa loo dhisi karaa ama loo hormarin karaa)	Kaabayaasha loo baahanyahay (kasakow caawimaada hagaha maxaa kaabayaal dheraad ah oo loo baahanyahay?)	Maxaa cadaymo ah oo cadaynaya horumarkan ama waxyaabaha la gadhay?	Taariikhda dhamaystir wax qabadka (goormay noqonaysaa)
Ujeedada 1aad	Waxqabadka 1aad Wax qabadka 2aad			
Ujeedada 2aad	Waxqabadlka 1aad Waxqabadlka 2aad			
Saxiixa hagaha: _____		Taariikhda _____		
Saxiixa lahagaha: _____		Taariikhda _____		

Xusuusnoow: ujeedooyinka tirooyinka iyo tiraoyinka waxqabadkaba waa in ay si wada jir ah u go'aan sadaan labada qayboodba.

3.2.3. Howlgalada taageerida tababarineed ee luuqada afka hooyo

3.2.3.1: U kuurgalida cashirka

U kuurgalida cashirka waxay leedahay ujeedooyin badan wakhtiga tababarida luuqada afka hooyo waxaana ka mid ah.

- Cadee baahiyaha tababareed ee lahagaha. sida lagu soo sheegay qorshada horumarinta tababarka u kuurgalida cashirka u isticmaali karo in uu cadeeyo baahiyaha horumarineed ee xirfada lahagaha meelahee u baahan in isbadal lagu sameeyo?
- Soo ururi macluumaad kuwaas oo la isticmaali karo wakhtiga aad kulanka gorfaynta la leedahay lahagaha.
- Same qaababka ugu haboon marka hagu uu la leeyahay lahaguhu.
- Wax ka ogoow isbadalka/horumarka lahagaha kadibna go,aanso heerka isbadalka lagu sameeyay qaab dhismeedka u kuurgalida.

Hagaha qaaliga ahow/aheey,

Adiga iyo lahagahaagaba waa in aad go'aansataan tirada cashirada loo kuurgalayo wakhtiga lagu jiro tababarida. Si kastaba ha ahaatee waxaa jira tiro yar oo cashiro loo kuurgalayo ah kaasoo uu sameynayo hagu. tirada kooban waxaa loogu talo galay in ay kusalaysnaato qaybaha cashirada ee fasalada 1aad ilaa 4aad iyo qaybaha cashirada ee fasalada 5aad illaa 8aad. Sidaan ku soo cadaynay qaybihii hore waxaa jira todobo qaybood oo cashirka ah kaas oo ka kooban fasalada 1aad ilaa 4aad iyo fasalada 5aad ilaa 8aad. lahage kasta wuxuu u baahan yahay in loo kuurgalo ugu yaraan hal mar qayb kasta oo cashirka kamid

ah wakhtiga lagu gudo jiro xiliga tababarida. marka uu lahaguhu gaadho heerka uu ku dabakhayo ama iskii usamaynayo sida lagu qeexay qaab dhismeedka u kuurgalida(hoos ka eeg qaabka kooban ee loo soo bandhigay) waxayna sharaxaysaa in uu lahaguhu gaadhay heerkii loo baahnaa ee isku filaansho marka loo eeggo tilmaamme baraha iyo go'aamintaadaba hage ahaan. Sidoo kale qaybaha casharka waxaa jira qaabab guud oo baris barasheed kaas oo barre kasta oo luuqada afka hooyo laga rajaynayo in uu sharaxo hababka baris barasheed ee fasalka gudihiisa.

Xidhmooyinkan u kuurgalined waxaaa loo kuur gali karaa wakhtiga u kuur galida cashirada, ama adiga iyo lahagahaaga ayaa go'aansan kara mid ama labo u kuurgalined oo casharada ah taas oo xooga saareysa arrintan. Waa muhiim in u kuur galid kasta oo cashir ah loo diwaan galiyo lahagaha.

Kudhaqanka (k): barruhu wuxuu sharaxayaa dabeecada, doorka ama shaqada laga rajaynayo hagaha baraha ama xaalada horumarineed marka loo eego fikirkiisa ama howl karnimadiisa.

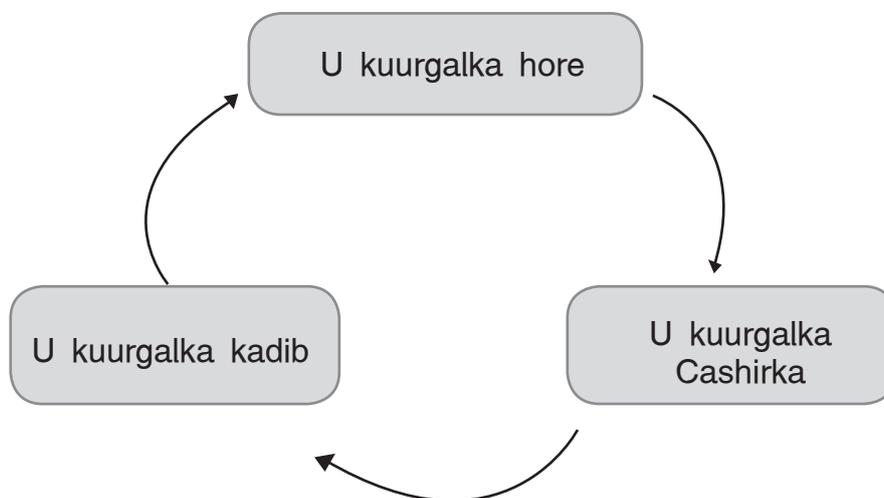
Horumarinayo (H): barruhu wuxuu sharaxaa xaalad ku haboon dabeecada ama shaqada oo macquul ah, taas oo sharaxaysa fahanka howsha iyo xirfad kartiyeedka in kastoo ay jiraan meelo ubaahan in la hormariyo.

Bilowga(B): barruhu wuxuu soo bandhigaa dabeecada, doorka ama xirfada si aan dhamaystirnayn ama xaalad aan isku xidhnaan lahayn, aanana lahayn fahan ku filan islamarkaana hormarinta xirfada ama shaqada waxay u baahan tahay isbadal mihiim ah.

Kutabobarasho la'aan (KTL): howlgalka iyo xirfadahaba waa loo baahanyahay cashirada khaaska ah, laakiin barruhu u ma isticmaalayo umana soo bandhigaayo sidaas.

Aan ku haboonayn(AKH): howl galka, dabeecada iyo xirfadaba looma baahno cashirada khaaska ah.

Heerarka u kuurgalida cashirka: U kuurgalida cashirka waxaa loo qaybiyaa saddex heer waxayna kala yihiin u kuurgalida hore, u kuurgalida fasalka dhexdiisa iyo u kuurgalida danbe. Waa qaab wareega ah macno ahaan na qodobada u kuurgalida danbe waxay sheegayaan wareega u kuurgalka xiga sida ku cad jaantuska hoose.

Jaantuska 4: wareega u kuur galka cashirka

B) U kuurgalka hore: ka hor intaadan ukuurgalin lahaagaha marka uu cashirka bixinyo waxaad caadiyan u baahan tahay in aad la samayso kulan u kuurgal hore ah si aad u go'aansato meelaha xooga lagu saarayo u kuurgalka iyo qababka la isticmaalayo si loo diwaan galiyo u kuurgalka. Wakhtiga kulanka u kuurgalka hore waxaad kalood lagorfaynaysaa qaybaha cashirka iyo tusmooyinka u baahan in loo kuur galo. wakhtiga qaybaha u kuurgalka hore haguhu wuxuu xog ka helayaa lahaagaha, xogtaas oo khusaysa ujeedooyinka cashiradiisa ardayda iyo qaabka baristaba. Ka hor intuuusan haguhu aadin fasalka taas oo haguhu uu barayo, haguhu waa in uu qorshaha ku darsado waxyaabaha soo socda:

1. Waa in uu kulan la yeeshaa lahaagaha.
2. In ay ku heshiiyaan meelaha u baahan in xooga la saaro iyo ujeeddada u kuurgalka: u jeedaada ugu wayn ee u kuurgalka casharka ayaa si cad looga hadlayaa si guud oo heshiis kujiro kaas oo u dhaxeeya hagaha iyo lahaagaha.
3. Xasuusi lahaagaha in uu diyaariyo qorshaha cashirka, buugga ardayga, hagaha barraha iyo sidoo kale kaabayaasha waxbarashada kuwaas oo lasocda cashirka oo ay tahay in loo kuur galo wakhtiga u kuurgalka cashirka.
4. Kala heshii wakhtiga ay ku haboon tahay in la sameeyo u kuurgalida cashirka ah i.e calaamada fasal. xusuusnoow hagahaow/hagahaay: waxaa muhiim ah in aad isbarto nafsadaada shuruudaha u kuurgalida cashirka/liiska waxbixinta ka hor booqashada fasalka.

T) wakhtiga u kuurgalka cashirka: waa wakhtiga wareega u kuur galka cashirka ee uu tababaruhu si toos ah ugu kuur galo sida uu haguhu udhaqan galinayo bixinta cashirka goobtu waxay noqon karaysaa fasalka gudiihisa, meel ka baxsan fasalka, meel tababar ama shaybadh. Waxaa jira saddex xidhmood oo muhiim ah wakhtiga u kuurgalaka casharka.

I. Ka faa'iidaysiga agabka manhajka luuqada afka hooyo

Hal xidhmo ee wakhtiga u kuurgalidu waa qiimayn isku mid ah oo ku saabsan ka faa'daysiga agabka manhajka luuqada afka hooyo. shaxdan soo socota waxay sharxaysaa qayb u kuurgalida.

Tiro	Weedhaha	Haa	Maya	Faallo
1	Barruhu wuxuu la imanayaa isticmaalayaana buugga ardayga fasalka gudiihisa.			
2	Ardaygu wuxuu fasalka la imanayaa buuga ardayga			
3	Barruhu wuxuu isticmaalayaa hagaha barraha fasalka gudiihisa			
4	Barruhu wuxuu soo diyaarsanayaa cashir diyaarin.			
5	Hawlaha cashir diyaarinta waa in ay islahadaan hagaha baraha.			
6	(qor haddii ay jirto wax kale una qor si ku haboon)			

II.Hababka guud ee ugu haboon baris-barashada luuqada afka hooyo

Mida kale ee muhiimka u ah u kuurgalida cashirka waa qiimaynta dhaqan galinta barraha luuqada afka hooyo iyo hab dhaqanka dhinaca qiimaynaha aas-aasiga ah taas oo barrayaasha luuqada afka hooyo laga

rajaynayo in ay sharaxaan cashir kasta oo luuqada afka hooyo ah.

Taasi macnaheedu ma aha in barrayaasha luuqada afka hooyo laga doonayo in ay dhaqan galiyaan hababka kala duwan maalin kasta. laakiin hadana habakan waxay si muhiim ah u sameeyaan haddii barrayaasha luuqada afka hooyo ay ku salaynayaan habka barashada ardayga taas oo kor uqaadaysa xirfada fahanka maskaxda ardayga sida fikirka, xalinta khalaafaadka iyo xirfadaha baadhitaanada.

Hagaha qaaliga ahow/aheey.

Waxaa mihiim ah in lahaagaagu uu fahmo, dhaqan galiyana xirfadaha cashirada kala duwan ee luuqada afka hooyo. Waxaa kalood ku dhiri galinaysaa lahaagaaga in uu qorsheeyo meel mariyana kutababarashadan sidaa daradeed wuxuu si buuxda oo dhamaystiran u meel marin karaa kutababarashadaa aan soo sheegnay. Ku tababarashadan waxaa si dhaqan aha loo fahmay in tahay qaybaha hor dhaca cashirka, soo jeedin iyo isku xidhka intaba. Shaxdan soo socota waxay ina tusaysaa qababka kala duwan ee barayaasha luuqada afka hooyo ay u isticmaali karaan cashirada kala duwan hadii xitaa ay barahayaan eray bixin, akhris ama hadalka luuqada.

Tiro	Tobabar qaadashada barayaasha	Darajayn					Fallo/ Daliil
		K	H	B	KTL	AKH	
1	Barruhu wuxu dib u eegid ku samaynayaa cashiradii hore						
2	Barruhu wuxuu ardayda u sheegaa muhiimada ay lehay tusmooyinka cashirada soo socda.						
3	Barruhu wuxuu dib u eegid ku samaynayaa tusmooyinka isaga oo weydinaya su'aal(maskax tuujin) ama wuxuu u sheegaya iyaga muhiimad soo koobida, siinayana dib u habayn hore.						
4	Baruuhu wuxu ku bilaabayaa ujeedooyinka cashirka si hordhac ah.						
5	Baruhu wuxuu ardayda u sharaxaa qaababka ama hababka ay ardaydu u baahan yihiin.						
6	Barruhu wuxuu soo bandhigayaa tusmooyinka cashirka si habsami leh.						

7	Baruhu wuxuu dhiiri galiyaa barashashada kooxeed amashaqsiyeed.						
	Barruhu wuxuu la shaqeeyaa ardayda oo koox dhan ah						
	Barruhu wuxuu isticmaalaa koox yar(3 ilaa 6 arday)						
	Barruhu wuxuu isticmaalayaa shaqo in ay labo labo ushaqeeyaan ah.						
	Ardayda waxaa lagu mashquuliyaa in ay ushaqeeyaan kali kali ah.						
8	Barruhu wuxuu daraaseeyaa baahiyaha kala duwan ee ardayda(habab kala duwan)						
	Ardaydu waxay ka shaqaynayaan shaqooyinka ama hawlahakala duwan ee loo diro						
	Barruhu wuxuu darsaa baahiyaha si arday arday ah qadar daqiiqado ah						
	Arday kasta wuxuu ka shaqaynayaa shaqada loo diray						
	Su'aalaha barraha waxaa si cadaalad ah loogu qaybiyaa ardayda lab iyo dhadigba.						
9	Baruhu wuxuu darsaa dhamaan ujeedooyinka cashirada odhan iyo tusmooyinka si ku filan						
10	Barruhu wuxuu fursad u siinayaa ardayda in ay ku cel- celiyaan ujeedooyinka cashirka cusub ee tusmada si koox- koox ah ama shaqsi ah						
11	Barruhu wuxuu weydiinayaa ardayda inay soo koobaan tusmooyinka cashirka, ama soo jeediyaan waxay kubarteen fasalka						
12	Barruhu wuxuu hubiyaa heerka fahanka casharka ee ardayda isagoo waydiinaya su'aalo afka ah, shaqo fasal iwm						
13	Baruhu wuxuu waydinayaa su'aalo taas oo ubaahan inardadu fikiraan, soona ururiyaan macluumaad						
14	Barruhu wuxuu siiyaa fursad ay ardayda dhexdooda isku weydaarsadaan iskuna weydiiyaan su'aalo						
15	Barruhu wuxuu siiyaa jawaab celino macquul ah ardaydiisa						
16	Barruhu wuxuu u xil saarayaa shaqo guri si habsami lehna u dabagalaa una hubiyaa shaqada guriga(u qaybiyaa labo qaybood hadii ay muhiimtahay ama dhigaa qaybta faalada haddii mid kamid ah oo howsha ah laqabtay.						

Hagaha qaliga ahow/aheey:

Si loo xoojiyo aragtida meel marinta ee qaababka kor lagu soo sheegay, fahmida mid kasta oo iyaga kamid ah waa arrin aad u adag. haddaba kahor intaanad u kurgalin lahadaga in uu meel mariyay hawlahaan waa in aad ku lumisaa hal qayb in aad kala gorfaysaa mid kasta oo iyaga ka mid ah kadibna aad ka ciyaartaa door cad oo xaalada ku saabsan. waxyaabaha ka soo baxa dood goorfayntan waxay u baahanyihiin in lagu qoro diiwaanka lahadaga

III. U kuurgalida xidhmooyinka cashirada fasalada hoose ee manhajka luuqada afka hooyo

Arinka ugu adag ee u kuurgalida cashirka waa meel marinta manhajka tusmooyinka cusub ee fasalada hoose iyo habraacyada sida lagu soo cadeeyay tilmaame barraha. Tani waxay macquul noqonaysaa marka barayaasha luuqada afka hooyo si fiican u fahmaan tusmooyinka manhajka dugsiyada hoose ee luuqada afka hooyo ayna hormariyaan meel marin dhamaystiran oo hababka la soo sheegay ah. Sida lagu soo sheegay qaybta 3.1 ee buugan cashirada luuqada afka hooyo waxay soo bandhigayaan laba ama in kabadan oo xidhmooyin hal wakhti gudaheed.

Sidaa darteed waxaad u baahan tahay in aad ogaato u kuurgalida hal cashir. markaa waxaad u baahantahay in aad u kuur gasho hawlaha lahadaga in kabadan hal xidhmo. tusaale ahaan sida loo isticmaalo qaab dhismeedka u kuurgalidan ayaa kor u qaada buuggan, waxaanana gorfayn doona sida loogu kuurgalo barayasha, laba xidhmood gudahood ee fasalada 1aad ilaa 4aad

U kurgalida hagaha ee ogaanshaha dhawaaqa xarafka iyo habka agoonshaha isku xidhka xarafka iyo dhawaaqiisa.

Sida lagu soo sheegay goorfaynta ee ogaanshaha dhawaaqa xarafka iyo qaabka ogaanshaha isku xidhka xarafka iyo dhawaaqiisa ogaanshaha dhawaaqa, kala saarida xarfaha islahaysiinta dhawaaqa xarafka iyo fasiraada waxyaabaha isqaata waa xirfadaha luuqada aadka muhiimka u ah ee fasalada hore. Sidaa darteed markuu haguho u baahanyahay in uu u kuurgalo xidhmoyinka lahadaga, hababkan soo socda ayaa lagama maarmaan ah. Waa in aad samaysa waxyaabahan soo socda, wakhtiga u kuurgalka hore qaybo kamid ahna waxaa la sameeyaa wakhtiga loo kuurgalayo.

- Fahanka xidhmooyinka iyo qababka laraacayo intaan la samayn u kuurgal oo ah qaybaha cashirada xaqiiji in uu tababarahu si fiican ugaranayo fikradaha lagu soo bandhigay qaybta 3.1. Hadaba haddii adiga iyo lahadagaagaba aad qorshaysataan in aad samaysataan u kuurgalid cashir oo ku saabsan ogaanshaha dhawaaqa xarafka, isku xidhka xarafka iyo dhawaaqiisa dib u tixraac qaybta 3.1 kadibna gorfeeya haddii ay fikraduhu iyo hababka kala duwanba ay idiin cad yihiin labadiinaba.
- Kudayashada hagaha haddii ay muhiim tahay: haddii aad umalaynayso in ku dayashada hababka uu raacayo haguho ay wax ku soo kordhinayso lahadagu wuxuu casuumad ufidin karayaa haguhiisa si uu ugu kuurgalo wakhriga uu barayo xidhmooyin cashirka. raac tilmaamaha ku dayashada mudan ee lagu cadeeyay qaybaha danbe ee buugan.

- Gorfaynta waxyaabaha loo kuurgalayo: ka hor u kuurgalka dhabta ah iyo wakhtiga u kuurgalka horaba, waa in aad kalla gorfaysaa lahaagaaga waxayaabaha loo baahanyahay in loo kuur galo si loo helo wax cad loona sameeyo aas-aas guud oo ku saabsan waxqabadka la rajaynayo.
- U kuurgalka dhabta ah ee xidhmooyinka: wakhtiga u kuur galka dhabta ah ee xidhmooyinka, haguho waa in uu tix raaca cashir diyaarinta tilmaame baraha iyo qaybaha u kuurgalka khaaska ah ee xidhmooyinka cashirka. wakhtiga u kuurgalka dhabta ah waxaad ku qiimaynaysaa lahaagaaga waxyaabahan ku soo shegnay qaab dhismeedka u kuurgalida.

Tusaale ahaan waxyaabaha loo isticmaali doono ogaanshaha dhawaaqa xarafka (xirfada haddalka, isku haboonayntiisa iyo kala qaybinta xarfaha iyo qaybaha kala duwan ee ka kooban cadeynta ilaa masaxida codka iyo isku badalida codadka) ama ogaanshaha iskuxidhka xarafka iyo dhawaaqiisa (xirfadahaas oo ka kooban kala sarida xarfaha, islahaysiinta dhawaaqa xarafka iyo isku haboonaanta xarfaha ama muqararka iwm) ayaa hoos ku cad:

I	Ogaanshaha dhawaaqa xarafka	K	H	B	AD	AH	Faallo
	Bareyaasha waxay ka dhigaan ardayga mid hadla						
	Kala saar erayada ama dhawaaqa ee luuqada afka						
	hooyo						
	Xaqiiji, kala saar ama samee cadaynta erayada						
	U kala jajabi jumladaha hadalka jumlado erayga						
	Isku habee codka iyo muqararka						
	Kala qaybinta codadka erayada erayada, erayada muqararka iyo qurubyada erayada						
	Gooni u kala saar, masax islamarkaana ku badal codadka erayada luuqada afka hooyo (adiga oo ku muujinaya hal hawlgal waa in aad faallo ka bixiso.						
	Ku dar wixii kala ee muhiim ah						
II	Ogaanshaha isku xidhka xarafka iyo dhawaaqiisa						
	Baraha ayaa ardayda wuxu kadhigaya kuwo:						
	Ku tababarashada islahaysiinta codka iyo xarfaha (adiga oo si fiican u magacaabaya.						
	U muuji xarfaha						
	Si saxan u qorida xarfaha						
	Muujinta codadka xarafka barbilow ,bardhaxaad ilaa bardhamaad.						
	Fasiraan erayada.						
	Akhriyaan in kabadan hal ama laba eray oo muqararka						
	ah						
	Isku xidhaan xarfaha muqararka iyo qurubyada						

Erayada u kala jabiyaan xarfo muqararo iyo qurubyo							
Mid uhigaadiyo erayadan si saxsan isla markaana							
maraya jidka higaada.							

Maxay yihiin meelaha kudayashada mudan ama hawgalka ugu muhiimsan ee casharka? _____

meelahee u baahan in laga kobciyo cashirka? _____

Si isbadal loo sameeyo Maxaad ku talo bixin lahayd? _____

Sidaan kor ku so sheeganayba waxaa muhiim ah in adiga iyo lahaagaaguba ka doodaan baadhaana in ay jiraan fahan guud islamarkaana cad oo ku sabsan hawsha laqabanayo. Markaad u kala qaybinayso lahaagaasha heerarkooda darajo waa in aad ku salayso tilmaame barraha iyo go'aanada lagaga dooday buugani. sidoo kale adiga oo ku salaynaya darajadooda iyo tayadoodaba waa in aad sheegto qadobada lagaga warami doono u kuurgalida kadib iyo jawaab celintaba.

hagaha qaaliga ahow/heey:

Sidaan kor ku soo sheegnay lahaagaaga wuxuu u baahanyahay in uu darso qaybaha iyo tusmooyinka cashirada fasalada 1aad ilaa 4aad iyo 5aad ilaa 8aad . go'aankani uu lahaaguhu si fiican u bartay qaybaha casharada waxay ku xidhan tahay sida uu haaguhu u soo bandhigo heerka loo baahnaa in uu ku dabakho cashirka. Hadii uu lahaaguhu cashirka u soo bandhigo heer bilow ama soo koraya, waxaa muhiim ah in la siiyo jawaab celin intaas ka badan. Waxaa kaloo lagama maarmaan ah in aad diwaan galiso qaybaha tayeed ee lagu isticmaalayo dooda iyo jawaabta.

Waxaad ogaataa dhamaystirka geedi socodka hagida ama la howlgalid la'aanta hagaha waxey dhici kartaa oo kaliya marka lahaaga gaadho heer uu ku hirgaliyo dhamaan qaybaha casharka ee lagu dhex muujiyay qaaab dhismeedka u kuurgalida. qabdhismeedka ukuurgalida ee lagu muujinayay lifaaqa dhexdiisa waa in loo adeegsado sida tusaalaha ah ee kor ku xusan .

Ma umalaynaysaa inay taxdan ama liistada soo socota ay tababaraha siinayso qodobo faa'iido leh oo ku filan kaas oo laga rabo inuu xasuusnaado marka uu fasalka u kuurigalayo si uu u abuuru jawi ku haboon? Fadlan ku qor jawaabahaaga meesha lagu baneeyay.

Fasax waydiiso si'aad ugasho fasalka

- Isbar ardayda fasalka ku jirta
- Wakhtiga ilaali
- Waa inaad haystaa nuqul qorshaha casharka
- Joog fasalka dhexdiisa xiisada oo dhan
- Diiwaangali soo jeedimaha saxda ah oo oo faah faahsan
- Dhamaadka casharka waa inaad mahadisaa ardayda iyo macalinka

Soo jeedinta (laxidh-dha qodobadan) _____

Waxaa looga qaatay xirfadaha tababrashada ee WWFI marka ukuurgalka kadib.

Ogow: hagaha iyolahaguhuba waa inay helaan wakhti ay kaga fikirkaan casharka kahor intaanay kawada hadlin. Fadlan xasuusnow waxyaabahan soo socda wakhtiga kulanka ukurgalka ka dib

1. Qodobadan uu dirada saarayo haguhu

- La wadaag ujeedada kulanka lahagaha
- Kadhig lahagaha mid dareemaya xornimo si uu talo uga soo jeediyo sida ay ahayd xaalada ukuurgalkacashirka
- Sii lahagaha wakhti ku filan oo uu ku hadlo
- Ku bilow hadal waxyaabaha wanaagsan
- Xaqiiji inuu aqbalay iy inkale talooyinka lasiiyay kuna dhirigali wada hadal dheeraad ah haduu umuuqdo mid aan aqbalin talooyinka.
- Qorshee ukuurgalka xiga oo la heshii lahagaha

2. Qodabada uu diirada saaray lahaguhu.

- Maxaad kafilaysaalahaguhu ukuurgalka kadib?
- Maka heshay taageero iyo talo ku haboon meela inaad hagaajiso ubaahan?
- Maka heshay talo taabanaysa meelaha aadan kalsoonida ku qabin?.
- Miyaad ogalaataa talooyinka laqaadayo kahor kulanka xiga?
- Hadaad ogalaato talooyinka iyo soo jeedimada lagu siyay, maxay yihiin noocyada
- taageerada aad filayso mustaqbalka?.
- Qorshee talaabada xigta

Qofka si uu ubixiyo jawaabcelin haboon waa inuu adeegsado habraac ukuurgalka casharka si u ugu qoro waxa uu ukuuragalay .waxa haboon in lagu habraaco oo dib loo qoro haddii loo baahdo . fadlan ka fiiri lifaaqa II iyo kan III qaabdhismeedkeedka ukuurgalka casharka oo dhamaystiran.

3.2.3.2 Siinta jawaabcelin wax ku ool ah

Sinta jawaabcelinta tababrisita dhexdeedu waa geedisocod aad muhiim uah. iyadu si asal ah ayay muhiim utahay sababtoo ah waxay usheegaysaa lahagaha, waxa uusifiican u sameeyay waxaa uu ubaahanyahay inuu hagaajiy siyo iyo sida uu u horumarinta karo waxa qodabkasa ujeedada guudi waa xoojin si loo helo horumarka loo baahanyahay.

Hagayaasha waxay la kulmaan dhib markay bixinnayaan jawaab celin wax ku ol ah, oo waxa jirta joogtayn la;aan dhinca xadiga nooca iyo wakhtiga jawaab celinta la bixinayo. Hagayaasha waxay dareen ka qabaan hagaha kuwaasoo siiya jawaab celin guud iyo mid gaar ahaaneed, tusaale ahaan, adigu sifacan ayaad u shaqaysaaa, ama waxaad samaynaysaa macalin wanaagsan waxay u baahanyahay in jawaabcelin ka hadlaysa dhinacyada wanaagsan iyo kuwa aan wanaagsanayn ee shaqadooda si ay u awoodaan inay soo saaraan meelaha ubaahan in lasii hormariyo iyo sida loo hirgalinayo.

B, marka hore u ogolow lahagaha inuu hadlo intaadan siin kahor fikirkaaga ku aadna wanaagiyo xumaanba

waxaa tababartuhu maskaxda ku hayo sidabadan isaga/iyadu waxay haysaa ama uu hayaa fikir dhab ah.

T. ku bilow qodabada wanaagsan: marka usheeg meelaha uu ku fiicanyahay kahor intaadan u sheegin inay meelaha uu ku liito. shakhsiyaadka aaminsan inay wanaagsanyihiin waxay noqon doonaan kuwo aad ujecel inay xooga saaraan meelaha ay ka liitaan.

J. waxaad noqotaa mid qodaobada qaarka ah ka hadla oo haka hadlin wax guud: usheeg waxa lahaaguhu sida fiican uu uga shaqeeyay iyo waxa u ubaahaayahay inuu hagaajiyo iyo waxa laga filayo.

X. u qorshee dhibaato kasta xalkeeda marnaba haka tagin lahaagaha adigoon usheegin waxa la samayn karo si ay u hagaajiso ama uu uhagaajiyo waxqabadkeeda/waxqabadkiisa

KH. Waxaad tustaa xiiso iyo ku luglahaansho, tus inaad xisaynayso taageerida iyo xalinta dhibaataada, oo ay san ahayn inaad sheegsayso qadobada canaanta ah. waa in lagu arkaa hage iyo lahaagaha tani waxay lahaagaha u kaxaynaysaa dhinaca wanaagsan .

D. waxtare noqo: tus inay dhibaato jirto: sharaxe noqo intaad ka noqon lahayd qiimeeye .sharaxida waxaan sida dhabta ah u aragno ama u maqalo waxay yaraysaa in dhagaystuhu ugu jawaabo si isdifaacid ah.

R. xali hal qodob wakhtigiiba; ha aruursan dhacdooyin badan si aad u xaliso halmar. Xali dhibaataada markay soo muuqato. Caawi lahaagaha si uu u arko xidhiidhka ka dhaxayn kara hal tusaale iyo midkale.

S. canbaaree falka, ee ha canbaarayn shakhsiga;caawi hagaha si uu arko natiijada falka, iskuday inaad kadhigin qofka isdifaace ama gardarayste, kuuwaas oo aan waxba lagu gaadhaynin.

Sh. Ha buunbuunin: ha adeegsanin waligaa erayada sida markasta, inta badan waligaa iwm, waa inaad noqotaa qof si dhab ah u og baaxada ama soo noq noqodka dhibaataada.

Dh. Ha kaftamin; waligaa ha u cambaaraynin qaab kaftan ah kaa soo aan la fasiri Karin ama noqon kara mid laga hor yimaado

C. ha isbarabar dhigin :waligaa haka dhigin midaad bar bar dhigayso dad kale.is barbar dhigu waa inuu noqdaa kartida shakhsiga maskaxda ku ahay waxa uu filayo qofku inuu qabto-adiga oo si cad u tixraacaya casharada cusub ee buugta luuqada afka hooyo.

G. hubbi in uu ka faa iidaystuhu fahmay: u ogolow in ay si kale u dhigaan jawaab celinta si aad u aragto haddii ay tahay waxa aad maskaxda ku hayso.

Tilmaamo ka taageraya waxa qabadka: malee in aad leedahay qorshe u kuurgaleed cashirka maalinta 3aad ee todobaadka 2aad (ee fasalka 3aad).sidoo kale waxaad la leedahay kulan ukuurgalid hore ah tababaraha waxaadna sameysay ukuurgalid fasalka gudiihiisa ah adoo isticmaalaya shaxda loo diyaariyay ujeedadan.ka hor saddexda qaybood ee casharka-samaynta erayga(iskuxidhida iyo kala saarida), fahanka

dhagaysiga iyo fahanka akhriska-fasalku wuxuu si wanaagsan uqabtay qaybta fahanka laakiin si fiican uma qaybsoomin qaybta eray samayntu. Sideebaad u darsaysaa in aad sii wado talaabooyin macquul ah aad u baahantahay in aad raacdo.

- I. Ka hor inta aadaan bixin in wax jawaab celin ah, u mahad celi lahadaha farsamada uu ku siiyay si aad ugu gasho cashirkiisa /casharkeeda. Tani waxay noqon karaysaa bilow wanaagsan.
- II. Weydii fikrada lahadaha ee ku saabsan casharka. Miyuu dareemayaa/dareemaysaa ?Guuldarro?Dhex dhexaad? Kana taageer in uu noqdo/ noqoto sida ugu macquulsan. La qaybso ukuurgalkaaga ee ah waxyaabaha wanaagsan uguna hambalyee isaga/iyada arrintaas. Sharaxaad ka sii waxa xaqiiqada ah ee ku yeela cashirka guud, khaasatan dhinca fursada ee barashada ardayda.
- III. Fadlan cadee ama kala saar in qaybaha kale ee casharka ayna khasaare ahayn. Usheeg iyada ama isaga in aad kaliya danaynayso in aad aragto waxyaabaha la rajaynayay marka loo eego hadaha barraha iyo khaasatan sida wanaagsan ee ardaydu u gaadhaan xirfadihii loo baahnaa adiga oo isticmaalaya luuqad macquul ah, cadee waxaa khaldamay iyo siday taasi udhacdayba (fadlan ogow waxyaabihii lagu sheegay hadaha barraha)
- IV. Soo bandhig wixii u baahnaa in si kale loo qabto i.e. jidad kale
- V. Waydii lahadaha in xaaladani isbadal lagu sameyn karo mustaqbalka. U ogow isaga/iyada in uu u higaadiyo luuqadiisa/luuqadeeda wuxuu ka fikirayo/ka fikirayso in isbadal lagu sameeyo xaalada.
- VI. Soo koob qaybta dhamaystirna qoraalka ka hor intaan la soo xidhin kulanka/fadhiga ha iloobin in aad u mahad celiso lahadaha kulanka dhexdiisa xusuusi isaga/iyada wakhiga iyo ujeedada kulanka xiga.

Maadaama arimaha kor lagu soo sheegay ay badankoodu muhiim yihiin, haddana mararka qaarkood si dhamaystiran uma shaqeeyaan, adiga(Lahagaha ah) waxaad u baahantahay in aad noqoto mid takhasus wanaagsan u yeeshay xaalda akhriska (tababarataha , kaabayaasha diyaarka ah, bartayaasha iwm) iyo in loo dhaqmo si habsami ku jirto ujeedadaada oo dhan waa in aad xaliso dhibaataada si aad u dhisto aqoonta Lahagahaaga.

3.2.3.3 Cashirka ku dayasho mudan

Wakhtiga tababrida, casharka ku dayashada mudan waa jid lagu sharaxayo qaybaha casharka iyaga laga dhigayo tusaale si loogu taageero lahadaha si uu kor ugu qaado aqoontiisa, fikirka ku dayashada mudan waxaa loo soo qaataa sida mid fure u ah tababarida wanaagsan tusaaluhu wuxuu siiyaa Lahagaha goob tixraac ah iyo kutababrashada isdhexgalka. Tababarayaasha wanaagsan waxay soo bandhigaan habab ku dayashada muddan ee ugu wanaagsan sida:

- Iyagoo abuuraya xaalada taasoo lahadayaashu ay ku baran karaan waxyaabo cusub tusaale ahaan iyagoo u ogalaanaya in ay dib u eegaan xaalada ama sida uu tababruhu cashirka u bixinayo.
- Soo bandhigida cashirada ee fasalka gudihiiisa. Waxay soo bandhigaan sida loo isticmaalo qalabka cusub ee manhajka luuqada afka hooyo ama meel mariyaan hababka cusub ee barista. sidaa darted tababartayaasha waxay awoodaan in ay u kuurgalaan xirfadaha qaabka khaaska ah ama hababka la isticmaalay fasalka gudihiiisa.

- Soo bandhigida fikiro macquul ah iyo iska dhigida sida hormuudnimo; hagaha wanaagsan wuxuu soo bandhigaa dabeecadaha shaqsiyaadad wuxuuna soo bandhigi dabeecadaha shaqsiyeed ee lagu noqon karayo mid wax qabad leh goobta gudahaada iyada oo la tusyao hagaha sida lagu guulaysto goobta.

Hagaha wanaagsanoow aan dhahno hagaha waxa jirta dib u dhac habka barista tababarka ah taasoon isbadal ku keeni Karin xitaa haddii la siiyo tababro kale duwaan. Haddaba, waxaad go'aansataa in aad udiyaariso cashar kudayasho mudan (xirfado isku mid/ tusmooyin) Lahagaha. fadalan ogow in tababara ahaan aad ubaahan tahay in aad xaqiijiso in aad si xaqiiqo ahaan ah u samayso cashir ku daysho mudan. Tani waxay ubaahan tahay taxadarkaaga dheeriga ah. Kuwan soo socda waa afar qodob oo muhiim ah oo aad u baahan tahay in aad raacdo wakhtiga cashir diyaarinta:

I diyaarin II kutabarasho/meel marin III qiimayn iyo IV balaadhin. Hoosta waxaan ku arkaynaa waxayaabaha aad ubaahan tahay si aad u dhamayso tiro afar tan qodob

I. Diyaargarobid/qorshayn: heerkan waxaa laga rajaynayaa in aad dhameys tirta hawlaha soo socda:

- Cadee meelaha xoog la saarayo ee cashar diyaarinta.
- Lasamee kulan lahagaha si aad ula gorfayso baahida cashirka ku dayashada mudan iyo sidaad u malaynayso in loo sameeyo cashirka ku dayashda mudan.
- Tus sidaan u xidhiidhinayso qorshahaaga iyo qaabka cashirka la soo jeediyay (tixraac buuggta cashirada cusub ee luuqada barayaasha.
- Sheeg ardayda tabta baahiyaha khaaska ah iyo cayntaba sidoo kalana qeex qorshayaasha iyo sidii aad ku caawin lahayd aradayadan.
- Kahor casharka dib u eeg cashirka (haddii ay muhiim tahay joogida iyo joogi taan la' aanta shaqsi kalaba (tusaale saxiib muhiim ah) si taas la mid ah waxaad haysan kartaa diwaan daawasho ah oo ku celin ah kadib daawo waxoogaa yar kadib si aad isbadal dheeraad ah ukeento saaxiibka muhiimka ah wuxuu kaa saacidaa in uu ku siiyo talobixin daawashada kadib.

II. ku tabarashada iyo meel marinta fasalka gudihisa

marxaladan waxaad u baahantahay in aad raacdo habka barashada tartiibta ah (aan sameeyo, aan sameeyno, idinku sameeya si loo qabto shaqayoyinka manhajka cusub ee luuqada afka hooyo. ogow in habka cusub ee qaybtan lagu dabakhay markasta ujeedada tasmada ay ku haboon tahay. gudbinta waxoogaa tusmooyin ah uma baahna isticmaalida dhamaan saddexda qodoba ee ah habka tatiib tartiibta ah ee casharka gudbinta hal wakhti. Kuwan soo socda waa hababka ugu wanaagsan ee aad isticmaali karayso marka aad samaynayso qorshaha casharka ku dayashada mudan:

B. wakhtiga kulanka

- Noqo mid si dhamaystiran u xakameeya xaaladaha una shaqee si aad u meel mariso qorshaha cashirka.
- Xooga saar habka barashada ardayda: xil kasta dhacdo kasta oo aan lagu xisaabtamayn. Ha ogalaan in dhadooyinkan ku marin hababiyaan.
- Iyadoo la eegayo xaalada la raacayo taxadar gaar ah sii ardayda khaaska ah waxaa jiri karaya ardayda

qabta baahida gaaraka ah. waxaad samaysan karaysaa waxbarashda loo dhan yahay adigoo isu dheeli tiraya kuwa matalaya (wakhtinimo cadaalad ah oo labada jinsiba rag iyo dumarba, dadka baahida gaarka ah qaba dhaqamada kala duwan saamaynta caqiidad iyo dhaqaalaha.

- Isticmaalida luuqada (si dagaan in loo isticmaalo luuqada ka madax banan eexda)
- U xilsaarid shaqo (tusida qaybaha lab iyo dhadigba in ay qabtaan shaqooyin iyo hawlo kala duwan guriga iyo banaankaba ah.
- Taxadir gaar ah sii in aad ogaato in ayna ahayn oo kaliya waxa aad qabato (dhahdo)
- laakiin ay tahay sidaad u qabato. Maskaxda ku hay in aad so bandhigayso sidaad uqabato.
- Maaree wakhtigaaga: xaqiiji in aad haysato wax kugu filan ood qabato wakhtiga loo
- qorsheeyay kadibna ku samee shay kasta wakhti cayiman.

T. kulan ka kadib

- Weydii fikirada Lahagaha ee ku saabsan casharka. ku dhiirigali isaga/iyada in ay ku siiyaan jawaab celin kooban oo ku saabsan habka barista iyo weliba qaabka barashada ardada.
- Ku dhiiri gali isaga/iyada in ay ku weydiiyaan su'aalo ku saabsan talaabo kasta ood qaado fasalka gudihiisa
- Xooga saarida arrimaha muhiimka ka sii sharaxaad talaabo kasta oo aad si ula kac ah uqaado(tusaale ahaan cashirka ayaa ku dhexistaagay sababtoo ah si kale ayaan ugu dhigay su'aasha ardayga X sababtoo ah waa agaa.... Waan wysiiyay su aashaas maxaa yeelay....) sharaxaadan waa in ka caawisaa tabarataha in uugaada. Waxad ku sapp kprdhisyay ama si ka duwan aad u tidhi iyo siday ta aula xidhiidho dul duleedii loo kkuuragalay wakhtigii hore ee cashir bixintiisa/ bixinteeda in u ku dabakho .
- Weydii sida lahaguhu ugu fiiriyo in uu ku dabakho sidoo kale kiisa ama keeda ku dhiiri gali isga ama iyada u iskuday ku sameeyo isagoo soo koobaya wax aad samaysay iyo siday taas ula waxa ad smaysay iyo sidaya waa xidhiidho waxa laga rajaynayo buugaagta casharada cusub ee luuqada afka hooyo.

Habka lagu badeli karo casharada kor ku xusan waxa macquul ah in la isticmaalo casharo daawasho oo uu soo diyaarayay mashruuca READ TA (haddii la hali karo)

III Qiimayn

Marka qaabdhismeedka casharka uu dhamaado adn dhamayso hagahaaga wakhtigooda aad ku falanqayso siduu casharku ubaxayo. Tani waxay ubaahan tahay in aad dib uga fikirto casharka aadna utixgaliso su'aalaha iyo jawaabaha sidaan hoos ku xusan

- Maxaa si sax ah uga qabsoomay casharkan?sabab
- Maxaa dhibaatooyin ah oon la kulmay?sabab?
- Maxa sidan si kaduwan in aad uqabato u baahan?
- Maxaan ka baran karna khibradan taas oo caawin doonta mustaqbalka .
- Side bay ardaada udhiiri galisaa si ay usoo saaraan awoodooda?

- Side baa ugu haboon oo cashir gudbinta fasalku ubaxayaa?
- Tani ma waxay iisheegi hababka aan isticmaalayo .
- Ogow in aad samayso wax kasta ood ku wargalinayso ee ku saabsan cashir bixinta

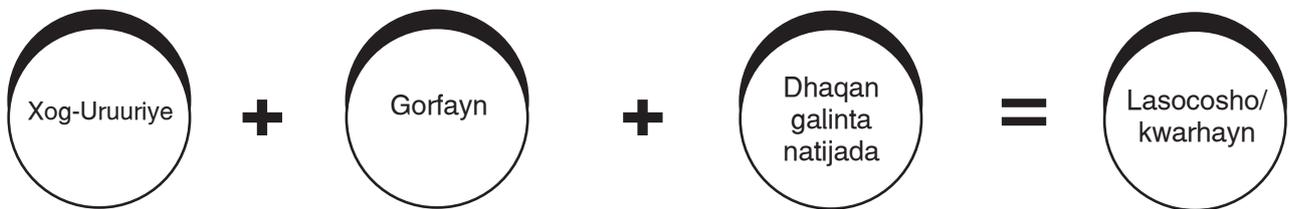
Layliskani wuxuu kaa caawinayaa in aad wax badan ka ogaato baahi kasta oo mustaqbaleed oo cashir bixinta ah

IV balaadhin: waa heerka afraad ee diyaarinta cashirka iyo xoog saarida hababka ugu muhiimsan in uu haguuhu meel mariyo aqoonta iyo xirfadaha uu ka helay habka cashir bixinta eed siisay.

Waxay u balaadhisaa lahayayaasha kale taasoo soo aruurisa fikiradaha ugu muhiimsan aadna ka waacisay lahayayaasha kele in ay dhaxdooda isaga faa’iidayaan hababkan, sidaa darteed way ku dabakhi karaan si dhamaystiran fasaladooda. Haddii aad tahay kormeere qaybeed waxaad u sii dhaadhicin kartaa waxa ubaahan ku dayashadana mudan tababratayaasha kala ee dugsiyada kala ah ee meelaha aad ka shaqayso ah .tani waxay kor uqaadi karaysaa taagerida diwaan galinta casharada daawashada ah.

3.2.3.4 la socoshada horumarka lahayaha

ka warhaynta horumarka waxbarashadeed ee lahayaha waxaa weeyaan hab joogto ah oo xog uruurineed iyo ka war hayanta isbadelka xogta ee kamida hab bariseed ee lahayaha iyadoo lagu saleynayo taageeraha lahayaha. Waa mid ku saabsan taageere dalilka taageerida iyo hormarintaba. Markaad taageerayso Lahagahaaga waxaad u baahantahay in aad si goobta ah u hubiso isbadalka howl karineed ee lahayahaaga. Waa wakhtiga kaliya ee mark sidaan sameyso aad kala shaqayn karayso wax ku saabsan ujeedooyink loo baahnaa in la gaadho kan soo socda waa habka ka warhaynta loo baahanayahay in la raaco.

Sawirka 5aad habka ka warhaynta xog uruurinta: waa habka aad ku soo urrinayso xog daliilo hormarka uu sameeyay lahayahaada ee dhinca horumarka barista fasalka. sidoo kale dhinca hormarka uu sameeyay ee dhanka brista ardayda. Xogtan waxaa laga soo uruuriyaa warxbixinta Lahagaha laftiisa, wada sheekaysi ukuurgalida cashirka iyo ukuurgalka habka barashada ardayda iyo natiijadoodaba. heer kan wuxuu kaaga digayaa in aad qeexdo xidhiidhka ka dhaxeeya adiga iyo lahayaha. haddaba waxaad u baahan tahay in aad ilaaliso diwaanka isbadaled.

- Ku qor shaqo kasta ood la qabsto tabartaha iyadoo lagu darayo wixii aad qabatay iyo meelaha isbadaladeed ee u sheegtay ee ku saabsan aqoontiisa fikirkiisa iyo xirfadiisaba.
- La xidhiidh wada sheekaysi kasta oo aan caadi ahayn oo aad la leedahay lahayaha qiimayntiisa horumarineed haddaba wada sheekaysigan aan caadiga ahayn wuxuu noqanayaa kuwa caajis ah niyada jabin ku keenaya lahayaha.
- Ka caawi lahayaha in uu habeeyo xogta diwanka xirfada

Gorfaynta waa hab kaas oo dhala in dib loo tixraaco habka joogtada ee waxqabka ah sida ay cadaynayso xogta la soo ururiyay iyo waxqabka xogtii horeba i.e aasaaska (waxaa lagu qeexi karaa qorsha shaqeedka hagaha) heerkan waxaad weydiinaysaa: halkee buu lahaguhu ahaa? Hadda halkeebuu jooga? Layliskan oo kale waxaa laga rajaynayaa in u soo saro natiijo kala duwan oo wanaagsan. waa cadaynta isbadalka hubi darajada isbadaled ee xaadirka ah sidoo kale meelaha laga duulayo ee qorshaha hawleedkeega aad samaysatay weydiina naftaada inaad si fiican wax uqabanyso markii la barbar dhigo wakhtiga

Isticmaalida natiijada: tani waa xaalda uu lahaguhu (tabartihiisa) u siticmaalo dul duleedada loo kuur galay in uu ku qorsheysto xidhiidh tababareed oo dheeraad ah. Sido kale waxay micnaheedu noqon karasyaa ku dabakhida cashiradii laga bartay xidhiidhka tababarida ee xaaladaha kale (tusaale lahayyaasha kale). Waxaa kaloo micnaheedu tahay in uu haguhu bilaabo in uu ku dabakho xirfadihii uu gaadhay ee uu ka helay taageerada hagaha si u iskiisa isu hagaajiyo .

Markaa aad samaysanayso dabagal wanaagsan ee ku saabsan isbadalka horumarineed ee lahayyaaha , waxaadna helaysaa faa'iidooyinka soo socda.

- Waxaad baaraysaa isbadalka uu lahaguhu sameeyay wakhti kadib.
- Waxaad awoodaysaa in aad aragto wakhtiga uu haguhu ama lahayhu shaqo dheeri ah qabanayo(hadii uu horumarkooda kor u kacayo/ hoos u dhacayo).
- Waxaad xog ka helaysaa haddii aad u baahantahay in aad kordhiso ama dib u dhigto taageerida lahayyaaha.
- Waxaad helaysaa xog ku saabsan heerka waxqabadka.
- Waxay kaa caawinaysaa inaad samayso ujeedooyin macquula ah mustaqbalka.

3.2.3.5 kabcinta fikirka jawaab celinta ee lahayyaasha

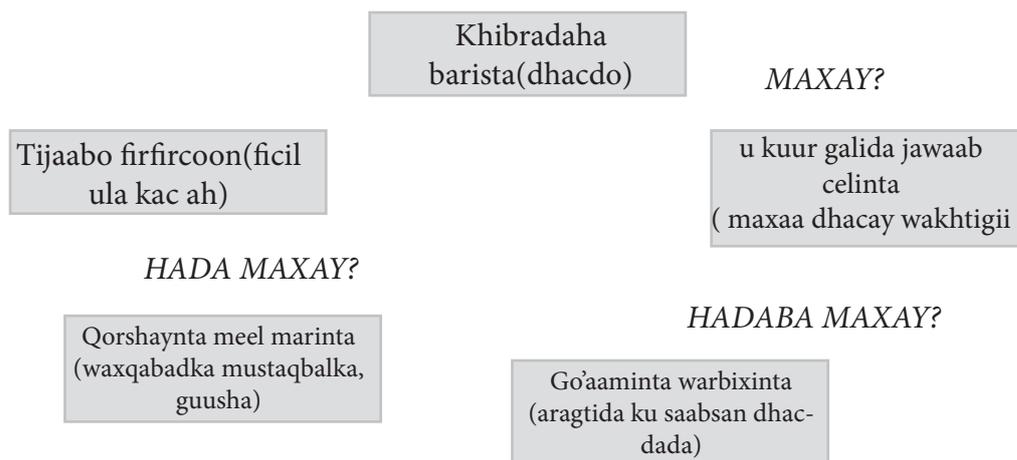
jawaab celintu waa hab dib lagu celiyo khibrada loona imtaxaamo si taxadar ku jiro in laga baaraan dago micnaha horumarin ee ay adiga kuu leedahay. Wada sheekaysiga jawaab celin (u dhexaysa hagaha iyo lahayyaaha) ujeedadu wa in la sameeyo fikirada cusub ee dhaqanka hagaha ujeedadu ay tahay in daah laga qaado sida hawlahaan kor loogu qadi laha. jawaab celinta wa hab u baahan fikirdheeri ah aragti iyo aragti hore oo horumareed. Waa xirfad taaas o loo isticmaali karo si dhamaystiran lahayyaasha in ay tahay qayb kamid ah qalabkooda ficilka. jawaabo celintu waxaa badana loo soo qaataa sida ficil jawaabto ficil waa mid joogta ah markii la sameeyo ugu yaraan fikir ahn iyo dareen ahaanba. Fiicladan oo kale tusale ahaan waxay ku tiirsanyihiin dhaqan (jidka loo isticmaalo in lagu saleeyo) ama habka awoodeed oo su'aal la'aan ah ficiladan oo kale macquulinimada hawl karnimada ayaa mid aad u dhaw ah, haddii ay dhamaan macquul yihiin waxaan jawaab celin markaan samayno(jawaab celinta ficilka) ama waxaan jawaab celin kadib marka dhamaysno ficilka (jawaab celinta ficilka) ta hore waa goorta aad ka fikirayso maxay ama side baan wax u qabanayaa aragtida aad u isticmaalayso ficil aahan ugan habaynayso xaalda aad ku sugantahay.

Ta danbana waa goorta aad isbar-bardhigto wixii qorshaysnaa in aanu qabsoomin iyo wixii qabsoomay(maxay sababtaasi udhacday) Natiijadu ama maxsuulku waa in dib loohabeeyo (kor looqaado) qorshahaga shaqooyinka dambe.

Haggaha qaaliga ahaw/ahey maxaa keenay in aad u baahato wax ku saabsan xirfahdaha barista jawaab celinta ee dhinaca hagahaaga? Sababtoo ah dhaqamada fikradaha jawaab celinta waxay ka caawiyaan isaga/ iyada in :

- Habeeyo fikirkiisa/ fikirkeeda kusaabsan dhaqamadiihore iyo kuwa xaadirka ah iyo in uu sameeyo dareen ah dhacdooyinka fasalka gudhiisa ah.
- Horumariyo qaab xirfadaysan oo waydiineed iyo su'aalo ku saabsan hab dhaqanka barisharashada.
- Kafikiro wax ku saabsan shaqooyinka mustaqbalka iyadoo lagu daraaseynayo xaaladaha xaadirka ah ee ku saabsan barashada ardayga.
- Xaqiiqsado in baristu ay tahay hab aqooneed joogto ah oo lagu dhisayo, laguna qaybinayo fikradaha wan wanaagsan.
- Loogu han balyeeyo is dhexgalka iyo iskaashiga barayaasha saaxiibada ah ee ah waxa ka qabsoomaya fasaladooda.

Sidaad ka akhrin karaysaba waxaa jira qaybo kala duwan oo fikir jawaab celineed ah kuwaas oo loo adeegsado in si loo soo bandhigo sida ay jawaab celintu ku socoto. Sidaan ku soo bandhignay halkan waxaa weeyaan habka wareega ah.

Jaantuska 6: Wareega jawaab celinta.

Marka loo eego qaabkan waxaa jira qaybo su'aalo ah oo u baahan in uu lahaaguhu waydiiyo wakhtiga jawaabcelita:

- a. Maxaa dhacay ? sidee bay ahayd baristaydu?
- t. Hadaba maxay? Sidee baa taasi u noqonaysaa marka labarbardhigo wixii la rajeynayay inuu dhaco? (Tixraaca: qeeximaha hagaha barayaasha ; qorshe cashireedyada, xeelada ardayda I.w.m.)
- j. hadaba sidee? Sidee ayaan kor ugu qaadi karaa baristayda cashirka xiga? Maxaan u baahanahay si aan hawshaas u qabto (in si wada jir ah loo dhigo/ loo qorsheeyo shaqada xigta).
- x. baadhitaanka shaqada qorshaysan- heerka ficilka xiga ee siisocda wareega ja waab celinta.

Hage ahaan, waxaa laga rajaynayaa in aad ka taageerto lahaagaha in uu barto kana fikiro jawaab celinta ku saabsan wax qabadkiisa. Dhamaan waxaad u baahan tahay waxa weeyaan in aad waydiiso su'aalo: maxaa dhacay? Seed u aragtaa taas marka labarbardhigayo waxa la rajaynayo? Maxaad samayn karaysaa marka xigta si aad kor ugu qaado xaalada? Mid kastoo su'aalaha ka mid ah waa lasii siyaadin karaa iyada oo la adeegsanayo qaabab kala duwan oo loo dhigo su'aalaha. Waxaad ka bilaabi karaysaa marka koobaad u kuur galka ugu horeeya kadibna ka dhig qayb kasta oo shirarka u kuur galka dambe ah.

Hadii aad u malaynayso in ay muhiim tahay waxaad ku biirin karaysaa tababar gaaban oo mawduuca ah

Fadlan ogow: su'aal kasta oo aan waydiino dhibaato kama keenayso fikirka jawaab celinta.

Jawaab celinta su'aalaha waxaa caadiyan loo habayn karaa sidan:

- Qaab casuumeedka iyo hab codeedba taas oo ah mid muuqaal ah iyo sidoo kale kaladuwanaa shaha codadka iyo laxanka ba.
- Hab wadareedka : waamaxay sababuhu...? Waa maxay qaybaha u jeedooyinkayga...? Tani ayaa waxay si degdeg ah u calaamadaynaysaa in ay jirto wax ka badan hal suurta galnimo.
- Taxadarka/sahaminta luuqada: meeshii laga isticmaali lahaa “ way tahay” ayaa waxaa laga isticmaalayaa “ way yihiin”. Maxay yihiin sababuhu? Maxay noqon karaan jidadka qaarkood? Tani waxay cadaynaysaa fikraduhu in ay u furan yihiin in la macneeyo.
- Malaynta hore ee macquul ka ah iyada oo la isticmaalayo luuqad ku haboon: hadaad dib u xasuusato ...? Hadaad dib u saadaaliso marka loo eego waxaad ka taqaano?
- Xoojinta qiyaasida hore waxay yihiin mid furan waxayna tilmaamaan macquul nimadaas. maxaa ka mid ah hadafyada / ujeedooyinka aad maskaxda ku hayso? Sida aad u tix galinayso qaybaha kale maxaa u muuqda in uu horumar yahay?

Xaalado warbixineed: waxaa jira laba xaaladood oo aad adeegsan karto si aad uga caawiso lahaagaha xirfadaha jawaab celinta. Kadib adiga oo ka duulaya xaaladaha aynu kor ku soo sheegnay, waxaad waydiin kartaa hagaha si ay u kobocdo khibradiisa/ khibradeeda bariseed ee fasalka gudihiisa (waa in lahaaguhu uu ku taba bartaa habka jawaab celinta).

Xaalada warbixinta1aad: waxaan ogahay dhawr arday oo u muuqda in aanay ku guulaysan karin imtixaanka tijaabada ah ee la xidhiidha higaada. Waxay had iyo jeer isku dayaan in ay erayada ka raadiyaan qaamuuska, iyo buuxinta meelaha banaana ee weedhaha iyaga oo adeegsanaya erayo islamarkaana isaga oo intaas oo dhan sameeyay ayuun bay hadana imtixaanka dhacaan.

Warbixinta2aad: waxaan ogahay ilmo naafo ah oo fasalka dhigta: aad ayey ugu adagtahay in uu wax qoro / wax qorto maadaama oo uu ka liito/ kaliidato qaybaha maskaxda wuxuu had iyo jeer isku dayaa in uu wax fahmo laakiin in badan ayey ku qaadataa in uu sida ardayda kale waxqoro.

3.2.3.6. habka fududaynta tababarka

Fududayntu/ Hawlfududayntu waa iyada oo si wada jir ah hawl loo qabto. Waxa ay ku saabsan tahay kataakulaynta waxbarashada dadka waaweyn si ay si iskood ah mustaqbalka u adeegsadaan. Iyada oo laga duulayo habka hawl fududaynta wax ku oolka ah, waxa lagama maarmaan ah in aynu xooga saarno adeegsiga aqoonta, xifadaha iyo kartida ku saabsan xeeladaha baris-barashada. xeeladaha tababarista, lahaguhu waa in uu helo jawaab celin ku haboon habka barista; sida ka qayb qaadasho fir-fircooni leh; samaynta baris haboon, diyaarinta jawi baris-barasho oo u sahlaya in lahagayaashu ay si fiican wax u fahmaan . adiga oo kaduulaya masuuliyada haganimo, waa inaad sheegi kartaa xirfadaha iyo aqoonta aas-aasiga ah ee kamaqan lahagaha iyo shaqada laga filayo isagu/iyadu in in uu qabto/qabato. Tusaale, waa inaad ogaan kartaa figradaha aanu si faseex ah ufahmin lahaguhu iyo sidii looga taageerilahaa xirfad kasta oo ka maqan. Sidaa darteed, waa in uu lahaguhu helaa tababar ku haboon kaas oo xal u noqon kara in lahaguhu uu sifiican ufahmo .xalka kaliya ee kor loogu qaadi karo xirfada lahagaha ayaa waxa ay tahay in sida ugu haboon loo dhaqan galiyo barnaamijka kutababarista . Hadaba talooyinkan soo socda waxay lagama maarmaan u yihiin:

b. Marka hore isku habee cadaymaha aad heshay kadib iswaydii in cadaymaha kuu soo baxay ay yihiin kuwa wax katari kara baahida lahagaha.

t. Hubi in qorshaha ku tababaristu uu yahay mid katurjumaya tababarka. j. Sharax/qeex ujeedooyinka tababarka.

x. Ufaah-faahi lahagaha baahida tababarka kadib waydii isga/iyada fikirkooda ku aadan tababarka.

Kh. Udiyaari tababar ku haboon manhajka cusub ee luuqada af soomaaliga ee buuga tababarka baraha/ lahagaha:maadaama uu buuga tababarku uu aad uga caawinayo lahagaha aqoon ahaan iyo baris-barasho ahaanba waa in sida ugu haboon loogu tababaraa lahagayaasha.U sii tababarka adiga oo u eegaya habka la isugu xidhayo tababarka maalin kasta la bixinayo. Waxa aad iyo aad u haboon in lagu tababaro lahagaha fikradaha iyo ku tababarashada fasalka gudihiiisa.

d. Qiimayn ku samee in tababarku si haboon u socdo gaar ahaan meelaha haguhu uu ku liito ee ubaahan in laga caawiyo iyo meelaha uu ku fiican yahay /ku fiican tahay.

r. Si fiican ugu kuur gal taageerada la siinayo lahagaha ee fasalka gudihiiisa. Waxaa aad muhiim u ah in kor loo qaado habka cashir bixinta lahagaha fasalka gudihiiisa.

Iyada oo laga duulayo baahiyaha kala duwan ee lahaguhu uu u baahan yahay si looga taageero habka baris barshada gaar ahaan casharada ku aadan luuqada afka hooyo. Sidaa darteed waxaa lagama maarmaan ah in aad awoodi karto in aad xaliso caqabadaha dhinaca baris barshada ah ee uu dareemayo lahaguhu.

3.2.4 Xog ku saabsan barnaamijka tababarka

Fikir dhiibasho: fadlan u sheeg saaxiibadaa khibrada ku saabsan xogta qoraalka ? fadlan faahfaahi xogtaada adiga oo sii sharxaya

Xog/warbixin:waa qoraal si sax ah oo habaysan loo qoro. Waxaa sidoo kale loogu talo galay in la akhrin karo islamarkaana loo adeegsan karo tababarka.

- Diyaari qodobada kadibna faahfaahi waxa ay ku saabsan yihiin.
- Faahfaahi waxa la qabtay iyo sida ay wax u dhaceen.
- Soo bandhig natiijada, tallaabooyinka iyo gunaanadka

Marka si sax ah loo qoro xogta ku saabsan hagista iyo adeegsiga aqoonta. Waxaa fududaanaya in ay hagayaashu ay fahmaan ama ay ogaadaan(aqoonsadaan)muhiimada tababarka ,waxa uu ku saabsan yahay in meelaha u baahan in kor loo qaado(laga caawiyo lahadaha). Marka aynu helo xog ku saabsan tababarka waxa aynu si tartiib- tartiib ah uga caawin karaa lahadayaasha in ay si da ugu haboon u fahmaan habka baris barshada.

Qaab dhismeedka xogta tababarista

Hoos waxaynu ku arki doonaa qodobo ka turjumaya waxay ku saabsan tahay xogta tababarku. Si kastaba ha ahaatee haddii lagu siiyo talaabooyin la raacayo oo ku aadaan xogta tababarka waxa muhiim ah in aad raacdo.

Xogta aas aasiga ah / bar bilaw	Waa maxay xirfada ugu horeysa ama qodobada aynu ku guulaysanay tababarkan?
Meelaha taakulaynta u baahan	Meelaha ay tahay in kor loo qaado sidee ayay nu kor ugu qaadi karnaa(ugu kobcin karnaa) heerka baris barashada iyadoo laga duulayo luuqada afka hooyo?
Xeeladaha loo baahan yahay	xal wax ku ool ah maxaa loo qorsheeyay si uu tababarkeenu u qabsoomo?
Habka wada xidhiidhka	Hab noocee ah ayaad ula kulantay lahadahaaga bishii u dan baysay?
Wakhtiga loo qoondeeyay	Guud ahaan saacadaha- imissa saacadood ayuu kulan kasta ka koobnaa?
Geedi socodka/ xidhiidhka	Jawaab celinkooban oo ku aadan lahadaha.
Guulaha	Waa maxay natiijooyinka ama qodobada uu lahaduhu fahmay ee la xidhiidha tababarka?
Tallaabada uu haboon	Faahfaahi/xog ka sii lahadaha talaabada xigta ee uu tababarku ku saabsan yahay

Reference

- Anjum Halai, A. (2006). Mentoring in-service teachers: Issues of role diversity. *Teaching and Teacher Education*, 22, 700-710
- Chappuis, S., Chappuis, J., and Stiggins, R. (2009). Supporting Teacher, *Education Leadership*: February, 56-60
- Day, C. and Sachs, j. eds. (2004) *International Handbook on the Continuing Professional Development of Teachers*; Open University Press
- Fullan, M. (2001). *The new meaning of educational change*, third edition. NY: Teachers College Press.
- Geeraertsa, k., Tyjalab, P., Heikkinenb, H.L., Markkanenb, l., Pennanenb, M., & Gijbelsa, D. (2014). Peer- group mentoring as a tool for teacher development. *European Journal of Teacher Education*, 1-20, DOI: 10.1080/02619768.2014.983068
- Guskey, T.R. (1985) *Staff Development and Teacher Change*. Education. *Educational Leadership*:57-60.
- Hobson, A.J., Ashby, P., Malderez, A.& Tomlinson, P.D.(2009). Mentoring beginning teachers: What we know and what we don't. *Teaching and Teacher Education*. 25,207-216
- Joyce, B. & Showers, B. (1995). *Student achievement through staff development*. White Plains, NY: Longman.
- Kennedy, A. (2005). Models of Continuing Professional Development: a frame work analysis. *Journal of In service Education*, 31 (2)235-250.
- McBride, R. (1996) *Teacher Education Policy – Some issues arising from research and practice*. Flamer Press.
- Ministry of Education of the Federal Democratic Republic of Ethiopia (2012) *SCHOOL BASED ENGLISH MENTORING FOR PRIMARY AND SECONDARY TEACHERS How to Improve Mentor and Mentee Performance*, Addis Ababa
- Ministry of Education of the Federal Democratic Republic of Ethiopia (2009) *Continuous Professional Development for Primary and Secondary School Teachers, Leaders and Supervisors in Ethiopia: The Frame work*
- Ministry of Education of the Federal Democratic Republic of Ethiopia(2009) *Continues Professional Development for Primary and Secondary Teachers , Leaders and Supervisors in Ethiopia: The practical Toolkit*
- National Mentoring Partnership (2005) *How to Build A Successful Mentoring Program Using the Elements of Effective Practice*; Retrieved from [http://www. Mentoring.org/](http://www.Mentoring.org/) program (07/08/15)
- NOVA SHRM and Dulles SHRM (April 2012) *Mentoring program toolkit: Establishing a Mentoring Program in your Local SHRM Chapter*, Retrieved from <http://www.shrm.org/Communities> (11/08/15)
- Orland – Barak, L., & Hasin, R. (2010). Exemplary mentors' perspectives towards mentoring across mentoring contexts: Lessons from collective cases studies. *Teaching and Teacher Educatio*, 265(3), 427-437.
- Roehrig, A.D., Bohn, C.M., Turner, J.E., and Pressly, M. (2008). Mentoring beginning Primary teachers for exemplary teaching practices. *Teaching and Teacher Education*, 24,684-702
- USPTO (March 2010) *How to build a mentoring program – a mentoring program tool kit*, Leadership Development Program, Retrieved from [https://www.aapa.org/WorkArea\(23/07/15\)](https://www.aapa.org/WorkArea(23/07/15))

LIFAAQA I: Dhisida Xidhiidhka Hagaha iyo Lahagaha

Dhisida xidhiidhka wanaagasan ee kudhisan isfahanka iyo aaminaada ee hagaha iyo lahagaha ayaa ah qayb muhiim ah oo kamida hagida. Haguho wuxuu la samayn karaa xidhiidh lahagaha isagoo wanaajinaya macaamilka, abuurayana xidhiidh aaminaad iyo kalsooni ku dhisan.

B) Xidhiidhka Shaqsiga ah

Nidaamka hagida ayaa ah mid kudhisan xidhiidhka shaqsiyaadka. Hagaha iyo lahaguhu waxay u baahan yihiin inay isfahmaan midba midka kale Islamarkaana ka guulaystaan caqabad walba oo waxyeelaynaysa xidhiidhkooda. Qodobadan soo socda ayaa ah halbeegyada aasaasiga ah ee xidhiidhka shaqsiyaadka ee wanaagsan. Hoos waxa ku yaal talooyin aasaasi ah oo loo baahanyahay in loogu dhaqmo si taxadar leh.

b) Waxa loo baahan yahay inaad ka taxadartid waxa uu ku dhaho lahaguhu, Fahantidna baahidiisa islamaana aad siisid taageerada uu u baahan yahay.

t) Fahantay fariinta aasaasiga ah ee odhaahda lahagaha kadibna dib ugu celi hadalkii adoo adeegsanaya eraydaada si aad u hubiso inaad fahantay fariinta.

j) Waxa aad xulataa qaybaha ugu muhiimsan ee wadahadalka kadibna isku keen oo ka samee odhaahyo dhamaystiran: soo koobid.

x) Waydii su'aalahaan:

- Dooro maado ama mawduuc u baahan faahfaahin dheerad ah kadibna isticmaal su'aalo kuu sahlaya inaad xaalada u qiimayso si qoto dheer.
- La wadaag dareenkaaga, fikirkaaga iyo khibradaada, si kor aad ugu qaado xidhiidhka idiin
- dhexeeya.
- Marka lahaguhu fikrad soo jeediyo, adiguna soo jeedi fikrad adoo dhinaca kale ka tusaya xaaladaha
- laga hadlayo.
- Istimaal su'aalo ama weedho si aad ugu dhiiri galiso inay wajahaan arimo adag adigoo ku eedaynayn, xukumayn ama aan niyad jabinaynin.

Waxaa la rajaynayaa sida xaalada caadiga ahi ay tahay, in qodobadani ay kaa caawin doonaan in aad xidhiidh wanaagsan la yeelato lahagaha, haseyeeshee, waxaa inta badan jira dhibaatooyin carqaladeeya xidhiidhka, kuwaas oo xumeeya xidhiidhkii wanaagsanaa ee la filayay. Hoos waxaa ku qoran caqabadaha xidhiidhka

- i. In aad u fiirsato dabeecadaha lahagaha. Waxaa kamid ah; adoo yidhaahda taasi waa saxtaasina waa khalad, ama usheega waxa ay tahay inay sameeyaan ama aanay samaynayn.
- ii. In aad si aan tixgalin lahayn aad u diido fikirka lahagaha halkii aad ka dhiiri galin lahyd fikirka lahagaha.
- iii. Adigoo u sheegaya lahagaha waxa uu si fiican u samayn karo.
- iv. In aad hadal kahor keento lahagaha adiga oon dhagaysan jawaabtiisa, inaad isticmaalin hadal dirir ah, dulqaad la'aan ood muujiso, inaad xanaaqdo marka uu hadalka kaa dhexgalo ama aad u dhaqanto si aan haboonayn.

- v. In aad uga sheekayso sheekooyin shaqsi ah oo dhaadheer oo an iyaga muhiimad u lahayn.

Sida kali ah ee aad uga hortagi karto saamaynta arimahaas saameeya xidhiidhka u dhexeeya adiga iyo lahayahaaga waa inaad ka fogaataa arimahaas. Sida aad uga fogaan kartaana waa marka aad si ula kac ah ama kutalagal ah uga fikirto arimahaas. Ama aad uga hortagto si aanay u dhicin.

T) Abuurida Is-aaminaada

Aaminaadu waa nidaamka ku dhaqanka daacadnimada, ku-kalsoonan iyo ku tiirsananaanta dadka kale. Marka uu xidhiidhka hagistu ku dhisan yahay nidaam is-aamin ah oo u dhexeeya hagaha iyo lahayaha, waxaa ka dhex abuurmi kara xidhiidh wanaagsan. Sidaa awgeed, abuurida is-aaminku qodob muhiim u ah dhisida xidhiidhka wanaagsan ee aad la yeelaynayso lahayaha.

Is-aaminaadu ma,aha wax ku dhisan hadal kaliya ama in aad wax u yeedhiso kuwa kale. Is-aaminaadu waxay ku dhisan tahay ficiladaada. Talloyinka soo socda ayaad adeegsan kartaa si aad u dhiso xidhiidhka lahayaha.

- i. La wadaag khibradahaaga gaarka ah ee xiligii aad lahayaha ahaan jirtay.
- ii. Marka u horaysaba umahadnaq lahayaha dhankiisa wanaagsan iyo waxqabdkiiisa
- iii. Ku dhiirigali inay su'aalo ku waydiiyaan noocay doonaan ha ahaadaane sidoo kalana usheeg lahayaha inaysan jirin waxa lamid ah su'aal xuni.
- iv. Baro salaamaha iyo la dhaqanka kale ee ku haboon dhaqanka iyo labiska.
- v. Umahadnaq aqoonta uu leeyaahay lahayuhu kadibna aqoonta cususb eed barayso ku salee aqoontoodi hore.
- vi. Waydii, diyaarna u ahaw jawaab celinta lahayaha: ku dhaqan jawaab celin wanaagsan taas oo kor u qaadaysa xirfadaha hagista

j) Ilaalinta Kalsoonida

Kalsoonidu waa xogta qofka oo aan lala wadaagin qofkale iyadoon qofku ogolayn. Ilaalinta kalsoonidu waa qayb kale oo muhiim ah oo kamida xidhiidhka hagaha iyo lahayaha. Si ay u ilaaliyaan kalsoonida lahayaha, lahayuhu waa inuu gartaa goobta iyo goorta ay tahay inuu lahadlo lahayaha. Waxa kale oo muhiim ah in laga taxadaro xogta lahayaha ee lala wadaagi karo dadka kale.

Qodobadan soo socda ayaa kaa cawin kara ilaalinta kalsoonida:

- i. Geedi socodka hagida ha ka dhigin qiimayn.
- ii. Kala garo xogta lala wadaagi karo maamulka dugsiga iyo ta aan lala wadaagi Karin ee u dhaxaysa hagaha iyo lahayaha oo kaliya.
- iii. Hadii aad rabto inaad ka warbixiso heerka isbadal ee lahayaha, marka hore waa inaad ogolaansho ka heshaa lahayaha.
- iv. Dhanka liita ee lahayaha hakala hadlin qof kale oo saddexaad, xataa saaxiibadiina ha ahaadaane,
- v. Hadii aad rabto inaad u sheegto dhinacyo ubaahan inuu horumariyo, lahayaha si toos ah ugu sheeg. Ha adeegsan dad kale oo idiin dhexeeya.

Guud ahaan, iyagoo adeegsanaya hababkan (abuurida xidhiidhka fiican, abuurida kalsoonida iyo ilaalinta kalsoonida), lahayuhu wuxuu xidhiidh fiican la samayn doonaa lahayaha, labadooduna way ka faa'iidayaan geedisocodka hagida.

LIFAAQA II: Qaabdhismeedka Ukuurgalida Casharka Afka Hooyo \Fasalada 1-4

MagacaDugsida _____ MagacaLahagaha _____ Fasalka

iyoo _____ Qaybta _____ Todobaadka _____ Maalinta _____

Xiisada _____ Mawduuca _____ Mawduuc Hoosaadka _____

Maalinta _____

Shuruudaha Guud ee Casharka Luuqada Afka Hooyo

Tiro	Weedho	Haa	Maya	Faallo
1.	Baruhuu wuxuu soo qaata buuga Tilmaame bare			
2.	Ardaydu waxay fasalka usoo qaataan buuga ardayga			
3.	Baruhu fasalka wuu ku isticmaalaa tilmaamaha baraha			
4.	Baruhu wuxuu diyaariyaa cashar diyaarin			
5.	Hawlgalada kujira qorshaha casharku waxay la socdaan hawlgalada ku yaala tilmaamaha baraha			
6.	Hadii ay jiraan wax kale qor			

Agabka Ukuurgalida Barida Luuqada Afka Hooyo

Ku-dhaqanka (K): baruhu wuxuu u matalaa waxqabadyada sida ay ugu yaalaan tilmaamaha baraha ama si ka fiican.

Horumarinaya (H): baruhu wuxuu si habsami leh oo la fahmi karo umuujiyaa waxqabadka, laakiin waxaa jira dhinacyo u baahan in la kobciyo.

Bilawga (B): baruhu wuxuu xirfada ama waxqabadka umuujiyaa isagoon dhameystirayn ama isagoon ka haysan fahan ku filan, si xirfadaa loo horumariyana waxay u baahan tahay kobcin badan.

Ku Tababarasho la'aan (KTL): xirfada ama waxqabdku looga baahan yahay cashar, laakiin baruhu ma adegsanayo.

Aan Ku Haboonayn (AKH): waxqabadka ama xirfada aan looga baahnayn casharka.

Tiro	Waxqabadyada Baraha	K	H	B	KTL	AKH	FAL-LO
	Baruhu wuxuu soo koobaa casharkii hore						
	Baruhu wuxuu ardayda usheega muhiimada casharka qaybaha soo socda						
	Baruhu wuxuu dib u eegaa casharka isagoo su'aalo waydiinaya ama u sheegaya isagoo soo koobaya						
	Baruhu wuxuu sheega ujeedada casharka						
	Baruhu wuxuu muujiyaa habka loo baahan yahay						
	Baruhu wuxuu qaybaha casharka usoo bandhigaa sida ay isugu xigaan						
	Baruhu wuxuu la shaqeeyaa ardayda oo dhan						

	Baruhu wuxuu adeegsadaa koox yar (3 ilaa 6 arday) Baruhu wuxuu ardayda u kooxeeya laba-laba qof Ardaydu iskood (kalidood) ayay ushaqeeyan						
	Baruhu wuxuu ka jawaabaa baahida kala duwan ee ardayda Ardaydu waxay ka shaqeeyan laylisyo kala duwan Arday walba wuxuu kali uga shaqeeyea laylis Baruhu su'aalaha si iskumid ah ayuu u waydiiyaa wiilasha iyo gabdhaha Su'aalaha baruhu waxay ku haboon yihiin dhamaan ardayda kala duwan						
	Baruhu wuxuu si fiican u dhigaa ujeedooyinka iyo qaybaha kala duwan ee casharka						
	Baruhu wuxuu siiyaa ardayda oo kooxo ah ama kal- kali ah fursad ay ku tababartaan casharka cusub						
	Baruhu wuxuu ardayda waydiiyaa inay soo kooban qaybaha casharka iyo waxqabadyada si koobana usoo jeediyaan waxay barten.						
	Baruhu wuxuu hubiyaa inay ardaydu barten xirfadaha casharka lagu baray isagoo waydiiyaya su'aalo afka ah ama siinaya shaqo guri						
	Baruhu wuxuu siiyaa su'aalo ubaahan in laga fikiro xogna laga soo ururiyo						
	Baruhu wuxuu siiyaa fursad uu ardayda ugaga jawaabo su'aalooda						
	Baruhu wuxuu siiyaa ardayda jawaab celin wanaagsan						
	Baruhu wuxuu udiraa shaqo guri, wuuna daba galaa in ay kasoo shaqeeyeen						

Xasuus: foomkan maaha in la daabaco oo la adeegsado markii walba ee la samaynayo ukuurgalka fasalka. Hagaha ayaa qaybtan u adeegsanaya tixraac marka uu samaynayo ukuurgalka, su'aalaha jawaabta badan lehna waa laga dooda.

Isticmaal Kolba Qaybta Kamid ah Qaabdhismeedkan ee ku Haboon Casharka							
II	Inay qoraan erayo iyo weedho fudud						
	Baruhu wuxuu si hadal ah ardayda:						
	• Ugu kala saara erayada ama dhawaaqyada luuqada						
	• Weedhaha lagu hadlo ugu kala saara erayo						
	• Erayada ayuu u kala saaraa dhawaaqyo iyo qurubyo						
	• Waxa uu baa'biyaa, badalaa dhawaaqyada erayda luuqada						

II Barashada Xarfaha iyo Dhawaaqooda							
	Baruhu wuxuu ardayda						
	<ul style="list-style-type: none"> Ku tababaraa isku aadinta xarfaha iyo dhawaaqooda 						
	<ul style="list-style-type: none"> Baraa xarfaha 						
	<ul style="list-style-type: none"> Baraa in ay xarfaha si sax ah u qoraan 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay gartaan dhawaaqa xarfaha erayada hore, kuwa dhexe iyo kuwa dambe. 						
	<ul style="list-style-type: none"> Higaadiyaan xarfaha 						
	<ul style="list-style-type: none"> Akhriyaan erayada leh halka dhawaaq iyo wixii kabadan 						
	<ul style="list-style-type: none"> Isku xidhaan xarfaha, dhawaaqyada iyo qurubyada 						
	<ul style="list-style-type: none"> Baraa in ay eray ukala saaraan xarfo, dhawaaqyo iyo qurubyo. 						
Baraa in ay erayda aasaasiga ah u higaadiyaan si sax ah iyagoo raacaya xeerarka higaada							
III.	Baruhu wuxuu ardayda baraa						
Faseexada							
	<ul style="list-style-type: none"> Inay si sax ah oo dhakhso ah u akhriyaan erayada iyo nudaha 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay qoraalka isugu xidhaan xadi haboon 						
	<ul style="list-style-type: none"> Kutababartaan kor u akhrinta calaamada-haqoraalka, sharaxaada iyo wixii lamid ah 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay akhriska ku celceliyaan, inay labo-labo u akhriyaan, ay iskadaba akhriyaan 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay dhegaystaan habka akhriska uu baruhu tusayo ama ardayda kale 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay si amuusni ah u akhriyaan 						
IV	Eray bixin						
	Baruhu wuxuu ardayda baraa:						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay gartaan erayada ayna kooxeeyaan 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay adeegsadaan jaantuska kooxeeynta erayada si ay umuujiyaan xidhiidhka erayada 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay bartaan erayo cusub iyo kuwo hore iyagoo u isticmaalaya xaalado kala duwan 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay erayada u isticmaalan xaalado kala duwan si ay u fahmaan 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay fahmaan erayada isku-dhiga ah iyo kuwa isku-lidkaah 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay isticmaalaan qaab dhismeedka erayga (qurubyada) iyo in ay u isticmaalan weedhaha si ay u gartaan macnaha erayada 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay bartaan erayada waxbarashada iyo erayada dulucda 						

V	Fahanka dhegaysiga						
	Baruhu wuxuu ardayda baraa						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay saadaaliyaan qoraalka 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay qoraalka la xidhiidhiyaan aqoontoodii hore 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay sheekada la xidhiidhiyaan khibradooda, aqoontoodii hore ama qoraalo kaleeto 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay bartaan jilayaasha sheekada, goobta sheekada iyo dhacdooyinka sheekada 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ka jawaaban su'aalaha qoraalka iyo kuwa ka fikirka u baahan 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay dib uga sheekeeyan sheekooyinka ay ku jiran xogaha muhiimka ah 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay soo koobaan fikradaha ama xogaha ugu muhiimsan ee ku jira sheekooyinka ama dhuda. 						
VI	Fahanka Akhriska						
	Baruhu wuxuu ardayda baraa:						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay saadaaliyaan waxa uu qoraalku kusaabsan yahay 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay isticmaalaan erayada aasaasiga ah ee cusub si ay u saadaliyaan waxa uu qoraalku yahay 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay la xidhiidhiyaan aqoontoodii hore waxa uu qoraalku yahay 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay maskaxda ku sawirtaan /jooji kana fikir/ 						
	<ul style="list-style-type: none"> In ay xaqiijiyaan saadalintooda ku salaysan xogaha kujira qoraalka 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay sheekada la xidhiidhiyaan khibradahooda shaqsi ahaaneed, aqoontoodii hore iyo qoraalada kale 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay aqoonsadaan jilayaasha sheekada, goobta sheekada ka dhacayso iyo dhacdooyinka sheekada 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ka jawaaban su'aalaha qoraalka iyo kuwa ubaahan ka fikirka 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay kala saaraan faalooyinka, xaqiiqaha, fikirada iyo saamaynta iyo sababta 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay isticmaalan shaxano, jaantusyo iyo sawirada kale ee muujinaya barashada qoraalada 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay dib uga sheekeeyaan sheekooyinka ay kujiraan xogaha muhiimka ah 						

	<ul style="list-style-type: none"> Inay soo kooban ra'iyada iyo fikradaha ugu muhiimsan ee kujira dhudaha ama sheekada 						
VII	Qoraalka						
	Baruhu wuxuu baraa ardayda						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ku tababartaan habka yeedhiska (inay eraydaqoraan iyaga oo dhagaysanaya) 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay qoraan erayo iyo weedho fudud 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ku tababartaan isticmaalka kala gedisin ee calaamadaha qoraalka 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ku tababartaan habka qoraalka (hal ama inkabadan oo dhuda ah) iyagoo isticmaalaya jaantuska habaynta erayda 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay soo koobaan dhudaha ama qoraalada 						

Maxay yihiin qaybaha ugu muhiimsan ee hawlgalada casharka? _____

Qaybteecasharkakamidaoobaahanindibloohabeeyo? _____

Habayn noocee ah ayaad soo jeedin lahayd? _____

Magaca Hagaha _____

Saxiixa _____

Taariikh _____

**LIFAAQA III: Qaabdhismeedka ukuurgalka Casharada Luuqada Afka Hooyo
(fasalda 5-8)**

MagacaDugsiga _____
 _MagacaLahagaha _____ Fasalka _____ iyo Qaybta _____ Todobaadka _____
 _____ Maalinta _____ Xiisada _____ Mawduuca _____ Mawduuc Hoosaadka _____
 -Taariikh _____

Shuruudaha Guud ee Casharka Luuqada Afka Hooyo

Tiro	Weedho	Haa	Maya	Faallo
1.	Baruhu wuxuu soo qaataa buuga Tilmaame bare			
2.	Ardaydu waxay fasalka usoo qaataan buuga ardayga			
3.	Baruhu fasalka wuu ku isticmaalaa tilmaamaha baraha			
4.	Baruhu wuxuu diyaariyaa cashar diyaarin			
5.	Hawlgalada kujira qorshaha casharku waxay la socdaan hawlgalada ku yaala tilmaamaha baraha			
6.	Hadii ay jiraan wax kale qor			

Agabka Ukuurgalida Barida Luuqada Afka Hooyo

Ku-dhaqanka (K): baruhu wuxuu u matalaa waxqabadyada sida ay ugu yaalaan tilmaamaha baraha ama si kafiican.

Horumarinaya (H): baruhu wuxuu si habsami leh oo la fahmi karo umuujiyaa waxqabadka, laakiin waxaa jira dhinacyo u baahan in la kobciyo.

Bilawga (B): baruhu wuxuu xirfada ama waxqabadka umuujiyaa isagoon dhamys-tirayn ama isagoon ka haysan fahan ku filan, si xirfada loo horumariyana waxay u baahan tahay kobcin badan.

Ku Tababarasho la'aan (KTL): xirfada ama waxqabdka waxa looga baahan yahay cashar, laakiin baruhu ma adeegsanayo.

Aan Ku Haboonayn (AKH): waxqabdka ama xirfada loogama baahna casharka.

Tiro	Waxqabadyada Baraha						
	Baruhu wuxuu soo koobaa casharkii hore						
	Baruhu wuxuu ardayda usheegaa muhiimada casharka qaybaha soo socda						
	Baruhu wuxuu dib u eegaa casharka isagoo su'aalo waydiinaya ama u sheegaya isagoo soo koobaya						
	Baruhu wuxuu sheegaa ujeedada casharka						
	Baruhu wuxuu muujiyaa habka loo baahan yahay						
	Baruhu wuxuu qaybaha casharka usoo bandhigaa sida ay isugu xigaan						
	Baruhu wuxuu la shaqeeyaa ardayda oo dhan						

Baruhu wuxuu adeegsadaa koox yar (3 ilaa 6 arday) Baruhu wuxuu ardayda u kooxeeyaa laba-laba qof Ardaydu iskood (kalidood) ayay u shaqeeyaan							
Baruhu wuxuu ka jawaabaa baahida kala duwan ee ardayda							
Ardaydu waxay ka shaqeeyaan laylisyo kala duwan Arday walba wuxuu kali uga shaqeeyaa laylis Baruhu su'aalaha si iskumid ah ayuu u waydiiya wiilasha iyo gabdhaha							
Su'aalaha baruhu waxay ku haboon yihiin dhamaan ardayda kala duwan							
Baruhu wuxuu si fiican u dhigaa ujeedooyinka iyo qaybaha kala duwan ee casharka							
Baruhu wuxuu siiyaa ardayda oo kooxo ah ama kal-kali ah fursad ay ku tababartaan casharka cusub							
Baruhu wuxuu ardayda waydiiyaa inay soo kooban qaybaha casharka iyo waxqabadyada si koobana u soo jeediyaan waxay barten.							
Baruhu wuxuu hubiyaa inay ardaydu barten xirfadaha casharka lagu baray isagoo waydiinaya su'aalo afka ah ama siinaya shaqo guri							
Baruhu wuxuu siiyaa su'aalo ubaahan in laga fikiro xogna lasoo ururiyo							
Baruhu wuxuu siiyaa fursad uu ardayda ugaga jawaabo su'aalohooda							
Baruhu wuxuu siiyaa ardayda jawaab celin wanaagsan							
Baruhu wuxuu u diraa shaqo guri, wuuna daba galaa inay kasoo shaqeeyaan							
Xasuus: foomkan maaha in la daabaco oo la adeegsado markii walba ee la samaynayo ukuurgalka fasalka. Hagaha ayaa qaybtan u adeegsanaya tixraac marka uu samaynayo ukuurgalka, su'aalaha jawaabta badan lehna waa laga dooda.							

Tiro	Waxqabadyada Baraha						
	Baruhu wuxuu soo koobaa casharkii hore						
	Baruhu wuxuu ardayda usheegaa muhiimada casharka qaybaha soo socda						
	Baruhu wuxuu dib u eegaa casharka isagoo su'aalo waydiinaya ama u sheegaya isagoo soo koobaya						
	Baruhu wuxuu sheega ujeedada casharka						
	Baruhu wuxuu muujiyaa habka loo baahan yahay						
	Baruhu wuxuu qaybaha casharka usoo bandhigaa sida ay isugu xigaan						
	Baruhu wuxuu la shaqeeyaa ardayda oo dhan						
	Baruhu wuxuu adeegsadaa koox yar (3 ilaa 6 arday)						

	Baruhu wuxuu ardayda u kooxeeyaa laba-laba qof Ardaydu iskood (kalidood) ayay u shaqeeyaan						
	Baruhu wuxuu ka jawaabaa baahida kala duwan ee ardayda Ardaydu waxay ka shaqeeyaan laylisyo kala duwan Arday walba wuxuu kali uga shaqeeya laylis Baruhu su'aalaha si iskumid ah ayuu u waydiiya wiilasha iyo gabdhaha Su'aalaha baruhu waxay ku haboon yihiin dhamaan ardayda kala duwan						
	Baruhu wuxuu si fiican u dhigaa ujeedooyinka						
	iyo qaybaha kala duwan ee casharka						
	Baruhu wuxuu siiyaa ardayda oo kooxo ah ama kal-kali ah fursad ay ku tababartaan casharka cusub						
	Baruhu wuxuu ardayda waydiiyaa inay soo kooban qaybaha casharka iyo waxqabadyada si koobana u soo jeediyaan waxay barten.						
	Baruhu wuxuu hubiyaa inay ardaydu barten xirfadaha casharka lagu baray isagoo waydiinaya su'aalo afka ah ama siinaya shaqo guri						
	Baruhu wuxuu siiyaa su'aalo ubaahan in laga fikiro xogna lasoo ururiyo						
	Baruhu wuxuu siiyaa fursad uu ardayda ugaga jawaabo su'aalohooda						
	Baruhu wuxuu siiyaa ardayda jawaab celin wanaagsan						
	Baruhu wuxuu u diraa shaqo guri, wuuna daba galaa inay kasoo shaqeeyaan						
Xasuus: foomkan maaha in la daabaco oo la adeegsado markii walba ee la samaynayo ukuurgalka fasalka. Hagaha ayaa qaybtan u adeegsanaya tixraac marka uu samayanayo ukuurgalka, su'aalaha jawaabta badan lehna waa laga dooda.							
Isticmaal Kolba Qaybta Kamida Qaabdhimeedkan ee ku Haboon Casharka							
I	Barashada Erayada						
	Baruhu wuxuu baraa ardayda:						
	<ul style="list-style-type: none"> Isku xidhka qaybaha dhawaaqa erayada iyo codadkooda si erayo macno buuxa leh u sameeyaan 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay u kala saaraan erayada cusub (aan la aqoon) iyo erayada dhaadheer dhawaaqyo, codad, qurubyo 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay fasiraan erayada cusub 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ku tababartaan erayada kujira qoraalka si ay u fahmaan una akhriyaan 						
II	Fahanka Akhriska						
	Baruhu wuxuu ardayda baraa:						

	<ul style="list-style-type: none"> Inay saadaliyaan qoraalku waxa uu ku saabsan yahay 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay xaqiijiyaan saadaalinta iyagoo ku salay-naya xogaha kujira qoraalka 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay la xidhiidhiyaan sheekooyinka khibrado-hooda shaqsi ahaaneed, aqoontoodii hore 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay isticmaalaan habka is-hubinta marka ay wax akhrinayaan (jooji kana fikir, hore u akhri dibna u akhri iwm) 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ka jawaabaan su'aalaha qoraalka ku salaysan iyo kuwa ka fikirka u baahan 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay aqoonsadaan jilayaasha sheekada, goobta sheekada iyo dhacdooyinka sheekada 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay kala saaraan faalooyinka, 						
	<ul style="list-style-type: none"> fikirada iyo sababta iyo samaaynta 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay isticmaalaan shaxano iyo jaantusyo si ay u bartaan waxa qoraalku yahay 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay dib uga sheekeeyaan sheekooyinka kujira qoraalka kuwa ugu muhiimsan 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay soo kooban fikradaha iyo ra'iyada ugu muhiimsan ee kujira sheekada ama dhudda 						
III. Eray Bixinta	Baruhu wuxuu ardayda baraa						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay aqoonsadaan erayada una kala saaraan qaybo ama kooxo 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay isticmaalan jaantuska habaynta erayada si ay u muujiyaan xidhiidhka ka dhexeeya erayada 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay bartaan erayo cusub iyo kuwa sii jiray iyagoo adeegsanaya xaalado kala duwan 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ku tababartaan erayada isku-dhiga ah iyo kuwa isku-lidka ah 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay isticmaalaan qaabdhismeedka erayada, dhegaystaana habka akhriska uu baruhu tusayo ama isticmaalka jumladaha si ay uga bartaan macnaha erayada 						
IV	Qoraal						
	Baruhu wuxuu ardayda baraa:						
	<ul style="list-style-type: none"> Isagoo umuujinaya ayuu baraa isticmaalka jaantuska habaynta si ay u qoraan curis 						
	<ul style="list-style-type: none"> Isagoo umuujinaya sidii ay u qori lahaayeen qoraal qabyo ah iyagoo raacaya qaabdhismeedka qoraalka, tifatiraya kadibna dhamays tiraya 						
	<ul style="list-style-type: none"> Isaga ayaa bara sidii ay u isticmaali lahaayeen jaanutuska habaynta sidii ay mawduuca uga qori lahaayeen curis 						

	<ul style="list-style-type: none"> Isaga ayaa bara ardayda inay qoraan qabyo qoraal ku saabsan qaabdhismeedka qoraalka 						
	<ul style="list-style-type: none"> Isaga ayaa bara ardayda inay tifatiraan qoraalada qabyo qoraalka 						
	<ul style="list-style-type: none"> Isaga ayaa bara ardayda inay daabacaan qoraaladooda 						
	<ul style="list-style-type: none"> Isaga ayaa bara ardayda inay qoraan curis iyagoo isticmalaaya nidaamyada kala gedisan ee qaabdhismeedka qoraalka 						
	<ul style="list-style-type: none"> Isaga ayaa bara inay ku tababartaan xeerarka qoraalka (higaada iyo calaamadaha) 						
V	Faseexada						
	Baruhu wuxuu ardayda baraa						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay xadi haboon oo sax ah ku akhriyaan nuda iyo erayada 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ku tababartaan isa sixida erayda kadibna aqoonsadaan khaladaadkooda 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay akhriyaan qoraalo isku xidhan si sax, xawaare iyo faseexba ah 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ku tababartaan akhrinta iyagoo eegaya calaamadaha qoraalka, codadka iwm 						
	<ul style="list-style-type: none"> Isaga ayaa qiimeeya xadiga akhriska ardayda ee daqiiqad walba 						
	<ul style="list-style-type: none"> Isaga ayaa qiimeeya akhriska ardayda isagoo isticmaalaya farsamooyin kala duwan 						
V	Fahanka Dhagaysiga iyo Hadalka						
	Baruhu wuxuu ardayda baraa:						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay saadaaliyaan qoraalada 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay xaqiijiyaan saadalintooda iyagoo ku salaynaya qoraalka 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay la xidhiidhiyaan aqoontoodi hore waxa uu qoraalku yahay 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay si fiican u dhagaystaan qoraalka, qortaana casharka kadibna ay ka jawaabaan su'aalaha iyagoo dhagaysanaya 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ka jawaaban su'aalaha ku salaysan qoraalka iyo kuwa u baahan ka fikirka 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay aqoonsadaan jilayaasha sheekada, goobta sheekadu ka dhacayso iyo dhacdooyinka sheekada 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay kala saaraan, faalooyinka, xaqiiqaha, fikirada iyo saamaynta iyo sababta 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ka hadlaan hawlaha kale iyagoo la xidhiidhinaya qoraalkii la siiyay 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay dib uga sheekeeyaan sheekooyinka ay kujiiraan xogaha muhiimka ah 						

	<ul style="list-style-type: none"> Inay soo koobaan ra'iyada iyo fikradaha ugu muhiimsan ee kujira dhudaha ama sheekada 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ka doodan iyagoo kala matalaya qayb taageersan iyo qayb kasoo hor jeeda mawduucyada iyo dulucda la doortay 						
	<ul style="list-style-type: none"> Inay ka doodan mawduucyada la siiyay kana ciyaaraan door muhiim ah 						
VII	N.axwe						
	Baruhu wuxuu baraa ardayda						
	<ul style="list-style-type: none"> Baruhu wuxuu maalin walba si cad ugu sharaxaa qaybaha naxwaha 						
	<ul style="list-style-type: none"> Wuxuu siiyaa tusaalayaal ku saabsan naxwaha kaasoo ardayda ka taageera fahankooda 						
	<ul style="list-style-type: none"> Baruhu wuxuu isticmaalaa jaantusyo iyo shaxano si uu u baro casharada naxwaha ah 						
	<ul style="list-style-type: none"> Wuxuu siiyaa hawlgalo kala duwan oo ay u isticmaalaan xeerarka naxwaha 						

Maxay yihiin qaybaha ugu muhiimsan ee hawlgalada casharku? _____

Qaybtee casharka kamida oo u baahan in dib loo habeeyo? _____

Habayn nooc ee ah ayaad soo jeedin lahayd? _____

Magaca Hagaha _____

Saxiix _____

Taariikh _____

LIFAAQA IV: Samaynta Diwaanka Xirfadeed

Diwaanka baristu waa diwaan lagu kaydiyo horumarka xirfadeed ee baraha. Waxay muujisaa habdhaqankaaga iyo qaabkaaga horumarinta barista xirfada. Tani waxay ka kooban tahay diwaan kuu gaar ah oo lagu kaydiyo khibradaada wax barista iyo ku tababarashada xirfadaada.

Diwaanka barista waxa loo qaadan karaa in ay tahay natiijada hawlgalada jawaab celinta ee waxbaristaada iyadoo ujeedadeedu tahay kobcinta xirfadadaada iyo agabka lagula xidhiidhi karo dadka kale. Aragti ahaan, qof walba oo masuuliyad ka saaran tahay waxbarista waa inuu leeyahay diwaanka barista taas oo loo kaydiyo si joogta ah sidoo kalana la cusboonaysiiyo. Tani waxay ka caawinaysaa sidii loo xaqiijin lahaa in horumarinta xirfada la kaydiyay, waxa kale oo ay u ogolaanaysaa ku tababarashada jawaab celintu inay hirgasho.

Barayaasha luuqada afka hooyo, diwaanka baristu wuxuu u yahay kaydka saxda ah iyo qeexitaanka dhamaan hawlgalada ay la wadaagaan lahaaga iyo guulaha laga gaadhay geedi socodkaa hagida. Guulahan ayaa loo baahan yahay inay isbadal ku keenaan habdhaqanka baraha (habka barista ee baraha), isbadalka ku yimaada qaabkooda waxbarista iyo isbadalka ku yimaada natiijada barasahda ardayda (tusaale: xirfadaha akhriska iyo qoraalka ee ardayda).

Waxa jiri kara habraacyo (foomam) kuwaas oo habaynaya diwaankaaga baris barasho. Qaybtan soo socota waxa lagu soo bandhigayaa habraacyo (foom) ka kooban saddex qaybood kuwaas oo la rajaynayo inay si toos ah kaaga caawin doonaan waxyaabaha aad rabto inaad ku darto habraacaaga, kadibna waxay inaga caawinaysaa inay aynu helo qaabdhismeed lagu diwaan galiyo lagagana jawaab bixiyo habkaaga baris-barasho.

Qaybta B: Xogta Guud

- 1) Bogga sare iyo faalada shakhsiga: magaca, booska, magaca dugsiga, taariikh:
- 2) Masuuliyada iyo qeexida shaqadaada
- 3) Taariikh nololeedka waxbarasho (curriculum vitae) iyo aqoontaada, tababarada iyo shaqooyinka.

Qaybta T: Hagista

- 1) Qorshe hawleedka hagista
- 2) Hawlgalada jawaab celinta hagista
- 3) Cadaymaha hagista (qorshaha casharka, jawaab celinta casharka, jawaab celinta hagaha iwm) ee dhamaan hawlgalada hagista ayaa ah kuwa la xidhiidha mudnaanta aad siiso qorshaha hawlgalakaaga.

Qaybta J: Darsida Waxqabadka

- 1) Ka jawaab bixinta hawlgalada hagista:
 - ✓ Saamaynta xirfada baraha, fikirka iyo aqoonta
 - ✓ Barashada ardayda (ka qayb qaadashada ardayda, guulaha ardayda iwm)
- 2) Cadaymaha na tusaya sida aad ugu salaysay cashar bixintaada inaad ka qayb galiso ardayda qabta baahida waxbarashada gaarka ah, tusaale ardayda baahida gaarka ah leh iyo ardayda araga iyo maqalka wax ka qaba iwm.
- 3) Is qiimaynta iyo ka jawaab bixinta muhiimka ah ee waxqabadkaaga iyadoo laga duulayo qorshe hawleedkaaga.

Qaybta X: Lifaaq

- ▶ Warbixinta hagista

